En bok från SAGA

HARRIET BEECHER STOWE

ONKEL TOMS STUGA

I VARJE BOK FRÅN SAGA FINNS DET ETT

Exlibris är latin och betyder *ur boken, ur boksamlingen.* Ett exlibris är ägarens »märke». Det talar om vem som äger boken.

På detta blad får Du Ditt eget exlibris för den här boken. Gör så här: Texta Ditt namn på den streckade linjen i den vackra rutan här ovanför. Klipp sedan ut Ditt exlibris och klistra upp det på främre pärmens insida (lite ovanför sidans mitt och något längre in mot bokryggen).

KLIPP HÄR.

Ditt namn tryckt på femtio exlibris får Du när Du samlat fem sådana här remsor ur fem böcker från SAGA

VÄND

I VARJE BOK FRÅN SAGA FINNS DET ett sådant här exlibrisblad. Om Du samlar fem böcker från Saga och klipper av remsan nederst på varje blad så kan Du få *femtio nya exlibris till Dina övriga böcker* — och Du slipper texta Ditt namn på dem. **Du får Ditt namn tryckt.** Du skall bara i Din bokhandel lämna in de fem remsorna med Ditt namn och Din adress. Om några veckor får Du då Dina femtio exlibris med posten.

— — — — — — — — — — — — — —

Namn .....

Adress .....

Postadress ..... Ålder .....

Harriet Beecher Stowe/Onkel Toms stuga

HARRIET BEECHER STOWE

ONKEL TOMS STUGA

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG
STOCKHOLM

AMERIKANSKA ORIGINALETS TITEL
Uncle Tom's Cabin

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING
Amanda Kerfstedt

ILLUSTRATIONER
Karl Aspelin

OMSLAG
Peter Edwards

© SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG
SAGA 4

Femtonde genomsedda upplagan
107—114 tusendet

AB ÅETÅTRYCK • ÅHLÉN & ÅKERLUND • STOCKHOLM 1957

Innehåll

Slavhandlarens besök	7
Två slavar	12
En kväll i onkel Toms stuga	16
Flykten	19
Upptäckten	25
En förtvivlad mor	30
Människojägare	39
En senator är inte mer än människa	43
Avskedet	53
En rymmare	59
En auktion	66
På flodångaren	70
På Mississippifloden	73
Toms nya hem	80
Kväkarnybygget	91
Åter på flykt	95
Tom börjar längta	107
Topsy	112
I Kentucky	125
Ett hotande moln	129
Henrik	134
Förebud	138
Den lilla evangelisten	141
Hem	145
Återförenade	156

Värnlösa 162
Slavbasaren 166
Den tunga vägen 172
Kassy 180
Kassys berättelse 187
En hemsk natt 191
Emmelina och Kassy 196
Äntligen fria 199
Segern 203
Kassys plan 209
Martyren 216
Massa Georg 219
Räddning och återseende 225
Befriaren 232

Slavhandlarens besök

Det var en kall vinterdag. I en vacker och ombonad villa i staten Kentucky satt två män och samtalade vid ett glas vin. Den ene, som var undersätsig och hade grova drag, var pråligt utstyrd i färggranna kläder. Hans tjocka fingrar var fullsatta med ringar och på en urkedja av guld dinglade ett otal berlocker. Han var skrytsam och vräkig, och hans tal var ovårdat och rått. Mannen var slavhandlare och hette Haley.

Den andre, herr Shelby, var däremot tydligen en förnäm man. Men genom okloka affärer och ett dyrbart levnadssätt hade Shelby råkat i skuld till Haley, och det var om sina gemensamma affärer de nu talade.

— Tom är värd den summa jag begär för honom, sade Shelby. Han är duktig, ärlig och pålitlig. Jag kan anförtro honom allt vad jag äger. Han är kristen.

— Så pass som en nigger kan vara det, sade Haley hånfullt. Jag sålde ett kräk för en tid sedan, som också var kristen. Han kunde be som en präst. Jag köpte honom billigt och förtjänade tvåtusen dollars på honom.

— Tom är gudfruktig och ärlig, fortsatte herr Shelby. Förra hösten skickade jag honom till Cincinnati i affärer. »Tom», sa jag, »jag litar på dej. Jag vet att du som är kristen inte bedrar mej.» Han kom hem med tvåtusen dollars på fickan. En av hans kamrater frågade honom: »Varför rymde du inte till Kanada?» — »Hur skulle jag kunna det? Master litar på mej», svarade Tom. Det gör mej ont att skiljas från honom. Ni borde verkligen vara nöjd, när ni får en sådan slav för det priset, och inte envisas att få mera.

— Det här är ingen affär för mej! sade Haley och smuttade på sitt glas. Lägg till en pojke eller en flicka, så ska jag tänka på saken.

Dörren öppnades sakta, och en liten fyra års kvarteronpojke kom in. Det var ett vackert barn med lockigt svart hår, livliga ögon och skrattgropar i kinderna. Han var klädd i glada och lysande färger, som passade till hans utseende. Hans lustiga, på en gång säkra och blyga min, visade att han var van att bli bortskämd av sin herre.

— Hallå, lilleman, ropade herr Shelby och kastade till honom en klase druvor. Pass på!

Pojken fångade druvklasen i luften, och Shelby skrattade och tog honom under hakan.

— Låt nu den här herrn höra hur du kan sjunga, sade han.

Med klar och fyllig röst sjöng pojken på en vemodig melodi en vild och egendomlig negersång.

— Bravo! ropade Haley road och kastade en apelsin till honom.

— Visa nu att du kan dansa också!

Och med apelsinen och druvklasen i händerna började pojken dansa och hoppa i takt till sången, hela tiden med de mest komiska miner och gester.

— Det var mej en lustigkurre! ropade Haley förtjust. Ge mej den med, så är jag nöjd. Då är vi kvitt med ens.

Dörren öppnades häftigt, och en ung kvarteronkvinna tittade in. Man såg genast att hon var gossens mor. Hon var frisk och blomstrande, och slavhandlarens skarpa ögon upptäckte genast vilken utmärkt handelsvara hon skulle bli.

— Vad vill du, Elisa?

— Ursäkta, master, jag sökte efter Harry.

Kvinnan anade Haleys ärende. Hon blev rädd och gick hastigt ut igen med pojken vid handen.

— Den där skulle gå åt som smör. För henne skulle man få fyratusen minst, sade Haley.

— Hon är inte till salu, svarade Shelby kallt. Min hustru skulle aldrig vilja släppa henne.

— Låt mej få pojken då!

— Jag tar ogärna pojken från modern.

— Men jag är hygglig mot mina niggrer, förstår ni. Det får man lov att vara. Jag anses föra de bästa negrerna i marknaden.

Haley smackade belåtet vid detta skryt.

— Och aldrig slår jag dem, när de skriker och jämrar sej, tillade han. Jag ser inget ont i att de skriker, det är deras natur.

Och vid denna människovänliga anmärkning tömde Haley sitt glas. Herr Shelby satt tyst.

— Nå, hur ska vi ordna saken? frågade Haley slutligen. Tom och pojken? Ja eller nej?

— Jag ska tala med min hustru, sade Shelby med en tung suck. Kom tillbaka i kväll mellan sex och sju.

— Men det vill jag bara säja er, herr Shelby, sade slavhandlaren, den här affären måste göras upp snart, om den ska göras alls — i godo.

Med denna hotelse gick Haley.

— Ska jag verkligen bli tvungen att sälja min trogne Tom! stönade herr Shelby. Och den glade lille Harry! Hur ska Elisa kunna bära den sorgen?

Men hur han än funderade, såg han ingen möjlighet att rädda dem.

— Och min hustru! Hur ska jag kunna förklara saken för henne!

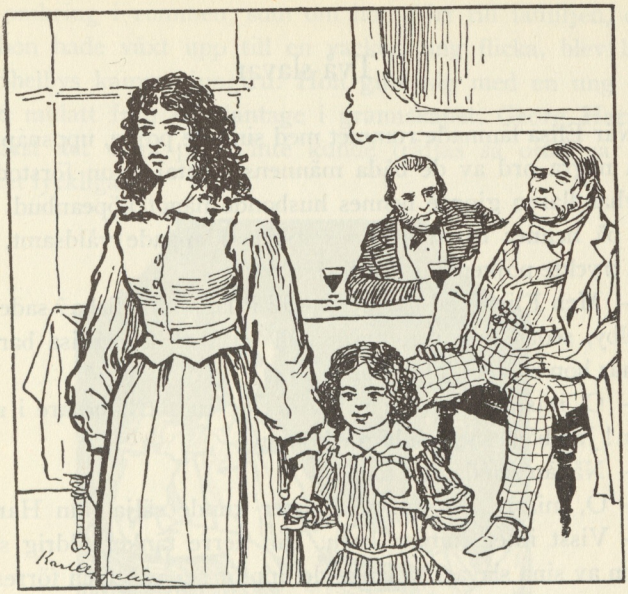

Vid denna tanke började herr Shelby gå fram och tillbaka på golvet.

— Det är bäst hon slipper veta det, förrän det är gjort, tänkte han och såg på klockan.

Så tog han sin hatt och gick ut för att lugna sig.

Herr Shelby var en godmodig och vänlig människa, men han hade inte kraft att ändra sina slösaktiga vanor. Hans skulder växte år från år, och nu kunde han inte rädda andra från följderna av sitt lättsinne — andra, som skulle komma att lida mer än han själv.

Två slavar

När Elisa lämnade rummet med sin lille pojke, uppsnappade hon några ord av de båda männens samtal. Hon förstod att slavhandlaren gjorde hennes husbonde något köpeanbud. Var det på hennes barn? Hennes hjärta klappade våldsamt, och hon tryckte pojken hårt intill sig.

— Men Elisa, vad går det åt dej i dag, min flicka? sade fru Shelby, sedan hon lagt märke till hur bakvänt Elisa bar sig åt, när hon skulle hjälpa till.

— O, missis, snyftade Elisa, det är en slavhandlare i matsalen! Jag både såg och hörde honom.

— Nå, än sen då, din toka?

— O, missis, *tror* ni, att master kunde sälja min Harry?

— Visst inte, dumma barn. Din herre tänker aldrig sälja någon av sina slavar, så länge de uppför sej väl. Och förresten vill väl ingen ha en sådan liten byting som din Harry. Du kan vara lugn! Ge mej nu bara min klänning!

— Men ni, missis, *ni* skulle väl aldrig tillåta, att — att . . . stammade Elisa.

— Nej, det kan du lita på, att jag aldrig skulle göra. Jag kunde lika gärna sälja ett av mina egna barn. Prata nu inga dumheter, Elisa! Bara en främmande karl sticker näsan inom dörren — vips tror du, att han kommer för att ta barnet ifrån dej.

Fru Shelby hade ingen aning om mannens tilltrasslade affärer. Hon var en varmhjärtad och gudfruktig kvinna, som ansåg det för sin plikt att vara som en mor för tjänarna. För Elisa hyste hon stor tillgivenhet. Herr Shelby hade köpt Elisa som helt liten och skänkt henne till sin hustru. Hon blev väl behandlad, liksom alla familjens slavar, och vann

snart sin matmors särskilda ynnest. Som barn fick hon springa fritt omkring i rummen, som om hon hört till familjen, och när hon hade växt upp till en vacker, ung flicka, blev hon fru Shelbys kammarjungfru. Hon gifte sig med en ung begåvad mulatt från en plantage i grannskapet, Georg Harris, och fast det unga paret inte kunde träffas så ofta, var de mycket lyckliga.

Georg hade gott huvud och skulle, om han hade varit en fri man, blivit en skicklig ingenjör; som det nu var, fick han gå och grubbla på sina uppfinningar i tysthet. Hans ägare var en rå elak människa, som aldrig skulle brytt sig om att lyssna till en slav, om ett förslag från denne hade varit aldrig så klokt. Men så blev Georg uthyrd till en säckvävsfabrik, och här lyckades han verkligen konstruera en hamprensningsmaskin, som vann fabriksägarens gillande och inom kort användes vid fabriken.

Men denna uppfinning blev hans olycka. En dag kom hans herre på besök till fabriken. Georg visade honom omkring och förde honom med glädje och stolthet fram till maskinen. Han förklarade frimodigt, vilken nytta den gjorde och hur mycket arbete den inbesparade. Georgs något överlägsna sätt retade hans herre, som ansåg att en slav borde visa sig krypande och ödmjuk, och han gav Georg en kärv tillrättavisning. Fabriksägaren, herr Wilson, tog honom i försvar; det uppstod en ordväxling, och följden blev att plantageägaren förbittrad tog sin slav med sig till sin egendom och satte honom bland de andra jordbruksarbetarna till det tyngsta och hårdaste arbetet.

Det var svårt för Georg att smälta denna behandling, han, som hade varit arbetsförman på fabriken och som genom sin begåvning stod högt över de vanliga slavarna.

En och annan gång fick Georg tillåtelse att gå över till Shelbys och träffa sin hustru. Just samma dag slavhandlaren hade varit där, kom han på kvällen för att tala med Elisa.

Hon stod på verandan, modfälld och nedslagen, då en hand lades på hennes axel. Hon vände sig om.

— O, Georg, är det du? utbrast hon med ett glatt leende. Så du skrämde mej! Det var roligt, att du kom! Men varför ser du så ledsen ut? Titta på Harry så han har växt, då blir du genast glad!

— Jag kan inte vara glad över någonting, sade Georg bittert. Det hade varit bättre att du aldrig träffat mej. Då hade du varit lyckligare.

Elisa lutade sig emot honom och brast i gråt.

— Georg, snyftade hon, vi har ju varit så lyckliga. Varför ska du tala så? Är det något särskilt, som har hänt?

— Det är bara det att jag inte härdar ut med livet därborta, förklarade han bittert. Vad tjänar det till för oss slavar att lära någonting, att göra någonting, när vi bara blir förtryckta!

Senast i går, då jag höll på att lassa sten i en kärra, stod unge master Walter bredvid och klatschade med en piska, så att hästen blev skrämd. Jag bad honom fogligt att låta bli, men han fortsatte ändå värre. Jag bad honom igen. Då vände han sej mot mej och började slå mej. Jag höll i hans hand, medan han skrek och sparkade. När jag släppte honom, sprang han till sin far och sa, att jag ville slå honom. Fadern kom i fullt raseri, lät binda mej vid ett träd, gav unge master Walter en knippa spön och sa till honom, att han fick piska mej, så länge han orkade. Och det gjorde han också — men vänta, det ska han allt få betala.

En mörk rodnad steg upp i den unge mannens ansikte, och ur hans ögon ljungade en blixt, som gjorde hans hustru förskräckt.

— Åh, Georg, du måste ha tålamod, bad Elisa.

— Nå, hör mera då, sade han med tilltagande bitterhet, och säj sedan, om jag *kan* ha tålamod. Du minns lilla Karo, som du gav mej. Han följde mej vart jag gick, han var min enda tröst. När jag var ledsen såg han på mej, som om han hade förstått mina känslor! Nå, vad hände, tror du? Härom-dagen, då jag matade honom med lite avfall, som jag plockat upp utanför köksdörren, kom master och sa, att han inte hade lust att föda hundar åt sina niggrer. Han befallde mej att genast binda en sten om Karos hals och kasta honom i dammen.

— O, Georg, det gjorde du väl inte!

— Nej, inte jag; men *han* gjorde det, och jag fick prygel, för att jag nekade. Och så talar du om tålamod.

— Men vad ska vi göra? undrade hon förtvivlad.

— Det är något ännu värre, mumlade han. Master tänker förbjuda mej att gå hit till dej. Han vill tvinga mej att gifta mej med en annan.

— Men vi är ju vigda av en präst, invände hon förskräckt.

— Vet du inte, att vi slavar inte har någon rättighet att gifta oss? Man kan skilja oss när som helst, lika väl som man kan sälja våra barn.

Georg tog Harry upp i famnen och tryckte honom häftigt intill sig.

— Farväl, min pojke, sade han med kvävd röst.

— Du låter så underlig.

— Ja, jag måste säja farväl till dej också, Elisa. En vacker dag rymmer jag till Kanada. Det är mitt enda hopp. Jag ska köpa dej och pojken fria. Du har en god master, som inte ska neka att sälja er till mej, när jag har arbetat ihop köpesumman.

— Men tänk, om du blir tagen!

— Jag blir inte tagen. Jag ska bli en fri man eller dö.

De stod tysta en stund, tätt slutna till varandra — de hade så ringa hopp att återse varandra — så skildes de åt, och hon hörde ljudet av hans steg dö bort i kvällens tystnad.

En kväll i onkel Toms stuga

Onkel Toms stuga var den prydligaste lilla bostad man kunde tänka sig. Ytterväggarna var överväxta av klängrosor, vilkas scharlakansröda blommor lyste på långt håll. Den låg helt nära det stora huset men hade sin egen väl vårdade lilla täppa. Där frodades jordgubbar, hallon och grönsaker och ringblommor och petunior utgjorde tant Kloes stolthet.

Inne i huset är tant Kloe som bäst sysselsatt med att laga kvällsvard åt sin familj. Hon har stökat undan herrskapets måltid, hon är nämligen fru Shelbys första kokerska, och nu är hon ledig att sköta om sitt eget hushåll. Hon står vid spisen, trind och rund, med ett glatt och förnöjsamt uttryck i sitt

svarta, skinande ansikte. Hon kan laga mat som ingen annan, och hon är medveten om sitt värde.

Rummet är fint och snyggt. Sängarna har vita bomullstäcken, och på väggarna lyser förgyllda bibelspråk. På en bänk sitter ett par ullhåriga pojkar med tindrande svarta ögon och ser med stort intresse, hur deras lilla syster försöker ta sina första steg. För var gång hon trillar omkull, skrattar de, så att deras vita tänder lyser.

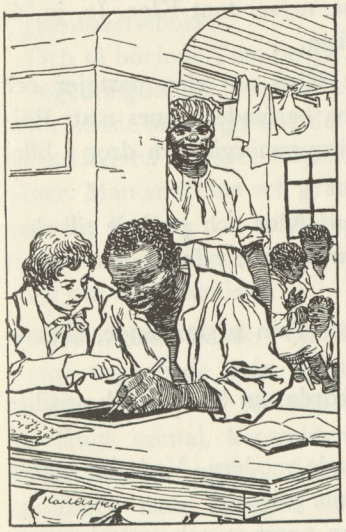

Onkel Tom själv sitter vid ett rankigt bord med en griffeltavla framför sig. Han är storväxt och kraftfull, och hans svarta glänsande ansikte har ett uttryck av klokhet, godhet och välvilja. Hela hans väsen präglas av en manlig men också ödmjuk värdighet, som inger aktning och förtroende.

Han är sysselsatt med att skriva bokstäver efter en förskrift, som unge master Georg, herr Shelbys trettonårige son, har lagt framför honom på bordet. Griffeln håller han i vänster hand, men det märker inte hans lärare.

— Inte uppåt, Tom, ropar Georg, dra stapeln nedåt, annars blir det ju ett h i stället för ett p.

— Blir det?

Onkel Tom svettas, men man får väl bjuda till, när unge massa gör sig besvär och undervisar.

— O, tant Kloe, jag blir riktigt hungrig, när jag känner lukten av din goda mat.

— Då ska master Georg också bli bjuden på den, säger tant Kloe och lyfter locket av grytan.

— De ville, att jag skulle äta hemma i kväll, säger Georg, men det lyckades inte. Jag visste nog, vad som skulle vankas här.

— Säjer du det, min gullgosse, myser tant Kloe. Jo, jo, då får väl tant Kloe göra sitt allra bästa.

Under måltiden pratade tant Kloe om sina pastejer och tårtor och hur de fina herrskapen berömde hennes mat. Pojkarna låg under bordet och åt sirapssmörgås och drog i lillasysters tår.

— Vill ni vara stilla! sade tant Kloe och puffade till dem med foten. Kan ni inte hålla er i styr, när ni har en vit herre vid bordet.

— De är så livliga, sade onkel Tom urskuldande, sådana vildbasare kan inte vara lugna.

Pojkarna kröp nu fram, nersmorda om händer och ansikte med sirap.

— Ut och tvätta er genast! sade modern. Vad ska massa Georg tänka om er, när ni ser ut som grisar!

Därmed torkade hon flickan om munnen och satte henne i Toms knä.

— Är hon inte en söt unge, sade Tom och höll henne framför sig.

Det började mörkna. En del av gårdens negrer, unga och gamla, män och kvinnor, som brukade vara med om aftonbönen i Toms stuga, kom gående på vägen.

— Master Georg, som läser lika bra som någon präst, stannar väl och läser för oss? bad tant Kloe.

Ja, Georg stannade, och församlingen sjöng:

Se, jag går till himlens ängder,
vill du icke följa mig?
Ser du ej Guds änglar vinka
oss från mörkret upp till sig?
Ser du ej den gyllne staden,
dit vi längta innerlig?

Därefter läste Georg ur Uppenbarelseboken.

Och så började Tom bedja. Ingenting kunde överträffa den rörande innerligheten, det barnafromma allvaret i hans böner. Man snyftade och grät omkring honom, och en gammal man sade, att onkel Tom »bad rätt upp i himlen».

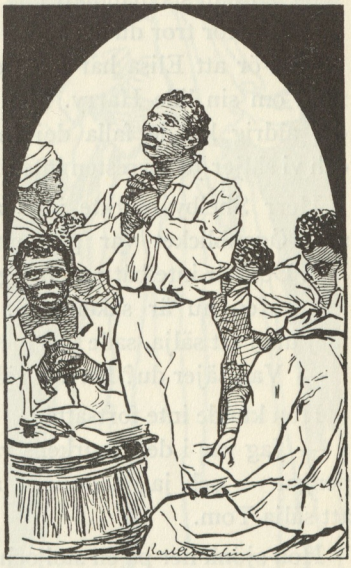

Medan detta hände i onkel Toms stuga, hade Haley varit hos herr Shelby. De hade haft ett långt samtal, kontrakten hade skrivits under. Slavhandlaren hade äntligen belåten avlägsnat sig.

Flykten

Herr och fru Shelby hade dragit sig tillbaka till sitt sovrum. Han satt hopsjunken i en djup fåtölj och läste en tidning, hon stod framför spegeln och ordnade sitt hår för natten. Hon var nedstämd, ty hon hade märkt Elisas förgråtna ögon, och hon deltog varmhjärtat i sina tjänares bekymmer.

— Artur, sade hon plötsligt och vände sig till sin man, vad var det för en ryslig karl du hade bjudit till middagen?

— Han heter Haley, svarade Shelby kort.

— Men vad hade han här att göra? Han var verkligen obehaglig.

— Jag har affärer med honom.

— Är han slavhandlare?

— Varför tror du det?

— För att Elisa har fått det i sitt huvud. Hon är alltid så rädd om sin lille Harry. Men jag har tröstat henne med, att det aldrig kunde falla dej in att ta pojken ifrån henne — och vi säljer ju förresten inte våra slavar.

Herr Shelby märkte inte, att han höll tidningen upp och ner. Ögonblicket var pinsamt. — Det måste säjas, tänkte han. Det blir inte bättre om jag skjuter upp det.

— Men nu är saken den, Emilie, att jag inte kan reda mej utan att sälja, sade han med låg röst. Jag måste . . .

— Vad säjer du? Du *har* väl aldrig . . .

Hon kunde inte fortsätta.

— Jag var i den skurkens våld, sade han. Han ville ha sina pengar — och jag hade inga att ge honom. Jag blev tvingad att sälja Tom.

Hon sjönk ner på en stol och blev blek av sinnesrörelse.

— Vi har många gånger lovat att ge Tom friheten, stammade hon, vår gode och trogne Tom. Det fattas bara, att du har sålt Harry med, vår Elisas enda barn. Men det *kan* du väl inte ha gjort.

Tårarna började stiga upp i hennes ögon.

— Emilie, jag *har* sålt honom. Haley ville inte nöja sej med mindre.

— Det är inte sant, säj, att det inte är sant! Jag kan inte uthärda det.

— Jag måste rädda dej och mej och Georg, sade han. Haley gav sej inte. Jag hade ingen utväg.

— Och så tog du just de två, som var oss kärast...

— Han gjorde ett anbud till. Han bjöd fyratusen för Elisa. Men jag tänkte på dej och avslog.

— Elisa!

— Lugna dej nu, Emilie, det är avgjort, det kan inte ändras, sade han. Tror du, att det har varit lätt? Jag som har hållit av Tom sedan jag var barn.

— O, Artur, kan vi åtminstone inte rädda Harry? Jag har inga smycken av värde, men den här klockan — jag minns, att den var dyr, när den köptes. Jag skulle vilja ge allt vad jag äger för att rädda pojken.

— Det går inte, sade Artur Shelby dystert, köpebreven är undertecknade. Men Haley har lovat att skaffa dem en god husbonde.

— Och du litar på den där avskyvärde karlen. Han säljer dem till den högstbjudande, det kan du vara säker på. O, det är förfärligt.

— Det är bäst att inte tänka på det mera. Haley kommer i morgon och hämtar dem. Jag rider bort, jag kan inte se Tom vidare; det vore bäst, att du också for bort och tog Elisa med dej, så slapp hon avskedet.

— Nej, nej, jag vill inte hjälpa dej med denna ohyggliga sak. Jag ska gå och tala med stackars Tom. På Elisa står jag inte ut att tänka!

Detta samtal hade en åhörare som makarna Shelby inte visste om.

Utanför dörren, med örat till springan, stod en förtvivlad mor. Kritvit och darrande hade hon hört sin herres ord. Det fanns inte mera något hopp. Hennes Harry var såld till den där hemska mannen, vars blotta åsyn kom henne att rysa.

Hon smög sig tyst till sitt rum, där gossen lugnt låg och sov med ett leende över hela det runda lilla ansiktet.

— Min gosse, viskade hon, de har sålt dej, men de ska inte lyckas ta dej ifrån mej.

Hon tog papper och penna och skrev brådskande:

»O, missis, kära missis, jag är inte otacksam, men jag måste rädda mitt barn. Jag hörde, vad Ni och master talade om i natt, och jag går min väg. Förlåt mig, missis, men jag måste gå. Gud välsigne Er för all Er godhet!»

Sedan hon hade förseglat brevet och skrivit utanskriften, packade hon ett litet knyte med kläder och några leksaker och band det fast om livet på sig. Hon väckte Harry, klädde honom, kastade en schal över sina egna axlar, och tog pojken på armen. Ljudlöst smög hon sig ut ur huset.

— Vart går vi, mamma? frågade den lille, som yrvaket gned sig i ögonen.

— Var alldeles tyst, Harry! En stygg man vill ta dej ifrån

mamma, men vi springer vår väg, du och jag, så han inte får tag i oss.

Det var en kall, stjärnklar natt. Harry, som blivit rädd, höll sig alldeles tyst med armarna om moderns hals. Framför onkel Toms stuga stannade Elisa och knackade på fönstret.

— Vad är det? ropade tant Kloe och vek undan gardinen. Är det Elisa? Är någon sjuk däruppe? Klä på dej fort, Tom!

Efter några ögonblick öppnades dörren, och skenet från ett talgljus, som Tom i hast hade tänt, föll över flyktingens förtvivlade ansikte.

— Så du ser ut, barn, hur är det fatt? ropade tant Kloe förskräckt.

— Jag ska fly, stönade Elisa. Master har sålt Harry.

— Sålt honom ... upprepade tant Kloe och onkel Tom alldeles förfärade.

— Ja, sade Elisa brådskande. Jag hörde själv master säja det. Han har sålt dej också, Tom. Han var tvungen, sa han, han hade så stora skulder, och i morgon kommer slavhandlaren för att hämta Harry och dej.

Tom stirrade på henne, som om han inte hade förstått ett ord. Småningom klarnade dock meningen för honom, och han sjönk ner på bädden med ett tröstlöst uttryck.

— Gud förbarme sej över oss! klagade tant Kloe. Varför just Tom? Vad har han gjort, eftersom master har sålt honom?

— Jo, det är sant. Det finns skriftligt på det.

— Gud förbarme sej över oss! klagade tant Kloe, det är inte möjligt!

— Han har inte gjort någonting — det är inte för det. Missis tiggde och bad för oss, hon är en Guds ängel. Men det fanns ingen hjälp, sa master.

— Då måste Tom följa dej, bestämde tant Kloe hastigt. Skynda dej, Tom, och gör dej i ordning! Hellre får du rymma än komma ner till södern, där de tar livet av niggrerna med arbete och svält. Jag packar åt dej.

Tom satt slappt nedsjunken och var gråblek i ansiktet, men nu höjde han sitt huvud.

— Nej, nej, sade han lugnt, fresta mej inte — jag följer inte med! Elisa ska gå, hon måste försöka rädda sitt barn. Men jag vet, att min gode master inte vill sälja mej. Han är tvungen till det, och då är det bättre, att jag går ensam, än att de säljer flera. Master har alltid litat på mej, jag kan inte svika honom nu — *jag kan inte!*

— Men när de kommer i morgon och tar dej! snyftade tant Kloe.

— Gud är med mej, hustru. Och vi ska inte klandra master för det här, han kommer säkert att ta vård om dej och våra små.

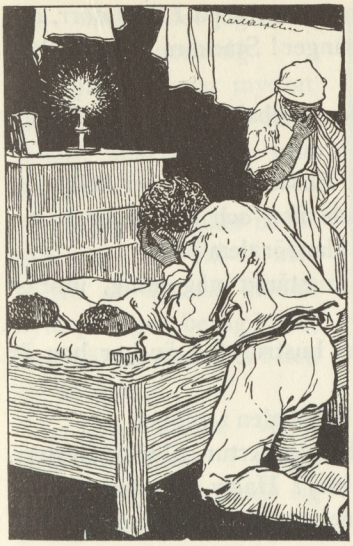

Men när Tom kom att vända på huvudet och såg sängen med de små svartulliga huvudena, svek hans mod. Han lutade sig över bädden, och hans starka kropp skakades av häftiga snyftningar.

Elisa stod vid dörren, färdig att gå. Hon berättade hastigt för tant Kloe, att hennes man också tänkte rymma och bad henne sända bud till Georg och berätta vad som hade hänt.

— Säj honom, att jag har flytt med gossen, och att jag ska försöka träffa honom i Kanada, bad hon och brast i gråt. Och om vi inte skulle råkas mer, snyftade hon, så får vi mötas i himlen. Säj honom det! Gud vare med er alla! Farväl!

Upptäckten

Herr och fru Shelby, som hade svårt att somna efter det upprörande samtalet på kvällen, vaknade inte förrän sent på morgonen.

— Jag förstår inte vad det kommer åt Elisa, sade fru Shelby, jag har ringt tre gånger, och hon kommer inte.

Herr Shelby stod vid fönstret och slipade sin rakkniv, då dörren öppnades och en negerpojke kom in med det varma rakvattnet på en bricka.

— Andy, bad fru Shelby, gå och knacka på Elisas dörr, och säj henne, att jag har ringt tre gånger! Stackars flicka! tillade hon med en suck.

Efter ett ögonblick kom pojken tillbaka med uppspärrade ögon.

— Missis, missis, ropade han, Elisas saker ligger kringkastade överallt i rummet, men både hon och Harry är borta!

Sanningen stod i ett ögonblick klar för dem båda.

— Hon har rymt, hon har misstänkt någonting, utbrast herr Shelby.

— Gud vare lov, utbrast hans hustru. Jag önskar hon är långt härifrån!

Andy hörde denna önskan och behöll den i minnet.

— Förstår du då inte, förklarade Artur Shelby dystert, hur obehagligt det här blir för mej? Haley såg, hur ogärna jag ville sälja Harry. Han kommer att misstänka, att jag har min hand med i spelet.

Och herr Shelby lämnade hastigt rummet.

Det blev stor uppståndelse i huset, då saken blev känd. Alla slavarna sprang om varandra och pratade. Det här var nyheter! Tom såld, och Elisa försvunnen med sin gosse!

För de små negerbarnen var det något ofantligt intressant i denna oväntade händelse. De satt uppflugna som kråkor på verandaräcket och snattrade och pratade.

Den enda som teg var tant Kloe. Med en bister min i sitt annars så fryntliga ansikte fortsatte hon att baka frukostbrödet och slog dövörat till för allt oväsen omkring henne.

När Haley kom ridande, störtade alla de små svarta bytingarna fram och skrek med full hals:

— Elisa har rymt! Elisa har rymt med Harry!

Rasande slog Haley omkring sig med ridpiskan till stor förtjusning för pojkarna, som skrattande och skrikande hoppade utom räckhåll för piskan. Så rusade Haley in i huset.

— Vad är det jag hör? frågade han ursinnig.

— Jag beklagar mycket vad som hänt, sade herr Shelby, men jag rår inte för det.

— Och det tänker ni inbilla mej! Ni vill få mej att tro, att den där jäntan flytt på eget bevåg? Jag hade väntat rent spel i den här affären.

— Om någon vågar sätta min heder i fråga, sade Shelby och vände sig häftigt mot slavhandlaren, så har jag bara ett svar att ge honom.

Slavhandlaren mumlade något om att det inte var hans mening att förnärma herr Shelby, men att det var förargligt att bli dragen vid näsan, när man själv hade handlat ärligt och redligt.

— Jag ska ge er all den hjälp jag kan med hästar och folk för att få rätt på flyktingen, sade Shelby, mer kan jag inte göra. Låt oss äta frukost så länge.

— Hallå, Sam, ropade Andy, master säjer att du ska sadla Bill och Jerry.

Sam, en kolsvart neger, blev avbruten i sina funderingar, om det inte skulle lyckas honom att få Toms plats.

— Vad nu då? svarade han vresigt.

— Vi ska ut och fiska upp Elisa.

— Då ska det bli jag som kniper henne! Master ska allt få se, vad Sam duger till.

— Ja, men missis vill inte ha henne »knipen», hon. Det är bäst du aktar dej för att vara för duktig under den här jakten!

— Tycker hon inte om Elisa då? sade Sam alldeles förvirrad.

— Du begriper väl, att hon inte vill, att vargen därinne ska få Elisas pojke! Och Andy rullade med ögonen.

— O hej! ropade Sam halvtjutande, vilket skulle betyda, att ett ljus nu gått upp för honom.

Sam skyndade till stallet och kom snart tillbaka med hästarna. När han kastade sig ur sadeln, blev Haleys häst, som stod bunden vid verandaräcket, skrämd och försökte slita sig.

Sams svarta ansikte lystes upp av en okynnig glimt.

— Jaså, du är rädd, sade han, vänta bara, du!

Sam närmade sig hästen och började smeka honom. Han hade plockat några bokollon från marken, och medan han låtsades lugna hästen, sköt han ett par av de skarpkantade ollonen under sadeln.

— Så där ja, sade han belåten.

I detsamma kom fru Shelby ut på verandan.

— Du ska följa herr Haley, Sam, och visa honom vägen. Var rädd om hästarna! Du minns, att Jerry var lite halt i förra veckan. *Rid inte för fort,* Sam!

— Jag ska allt styra om den saken, missis, lita på det!

Och negern log knipslugt.

— Hör du, Andy, sade Sam, ifall det skulle hända, att »vargens» häst skulle krångla, så släpper vi våra hästar

lösa, för vi får lov att hjälpa honom, förstår du. Han gav Andy en puff i sidan och rullade med ögonen.

— Finfint, svarade Andy och blinkade.

Och de båda negrerna slog sig på knäna, hoppade jämfota och skrattade, så tårarna rann utför deras svarta kinder.

Sam hade på sitt huvud en halmhatt, där stråna spretade ut som taggarna på en igelkott, men han bar den stolt. Han visste nog, vad den dugde till.

Snart hördes Haleys röst från verandan.

— Kvicka på i vändningarna, era latmaskar! ropade han.

— Inte ska master behöva vänta på oss inte, sade Sam och lämnade Haley tyglarna, medan Andy höll de båda andra hästarna.

Men när Haley satte sig upp i sadeln, gjorde det nervösa djuret, som kände trycket av de vassa ollonen, ett häftigt språng och kastade av sin ryttare, och där låg han nu och sprattlade på marken med benen i vädret.

Sam ropade vilt och tog tag i tygeln, varvid han lyckades

kittla hästen i näsborrarna med hattens utstående halmstrån, så att djuret, sparkande och frustande, satte av utåt vägen, följd hack i häl av de andra båda hästarna, som Andy hade släppt lösa.

Ett förfärligt oväsen följde. Sam och Andy sprang hit och dit och tjöt, hundar skällde och gårdsfolket hojtade och klappade händerna.

Haley sprang fram och tillbaka och skrek och ropade, herr Shelby försökte förgäves ordna jakten; bara fru Shelby smålog för sig själv.

Slutligen vid tolvtiden kom Sam ridande på Jerry och höll Haleys häst vid tygeln.

Att rida ut igen, innan hästarna fått vila, var inte längre att tänka på, men Sam tröstade den förbittrade Haley med, att man nog skulle få fatt på Elisa i alla fall. Hon hade aldrig varit duktig att gå.

Nu kom fru Shelby ut och inbjöd Haley till middag, eftersom han inte kunde rida genast. Och det var märkvärdigt att se, hur alla tjänarna, som annars brukade vara så kvicka med uppassningen, i dag var tröga och drumliga. Rätterna kom för sent, och middagen drog ut på tiden, men fru Shelby samtalade så livligt, att gästen glömde vad tiden led.

En förtvivlad mor

Bort från sin bästa vän, som hon vördat och älskat, bort från allt, som varit henne kärt, skyndade Elisa i nattens tystnad. Den frusna marken knarrade under hennes fötter.

— Herre, hjälp oss! Herre, skydda oss! viskade hon oavbrutet.

Varje prasslande löv skrämde henne, varje skugga för-

skräckte henne, där hon skyndade fram med gossen tätt tryckt intill sig.

— Mamma, vill du, att jag ska vara vaken?

— Nej, min älskling, sov du, om du kan!

Och pojken somnade lugnt i hennes famn.

Hon sprang förbi välkända ställen. Hon gav sig ingen rast eller ro, hon tyckte hon ägde tio kvinnors kraft.

Hon hade med sin matmor ofta besökt några bekanta i en liten stad i närheten av Ohiofloden. Det var hennes hopp att hinna fram till denna stad och komma över floden in i staten Ohio, där slaveriet inte var tillåtet.

På morgonen kom hon ut på stora landsvägen, där resande färdades fram och tillbaka. Hon märkte att de förundrade betraktade henne. Då blev hon ängslig, att de skulle misstänka henne för att vara en flykting; hon vågade inte längre gå så fort. Ett ögonblick slog hon sig ner med gossen i en skogsdunge invid en bäck, vars

klara vatten friskade upp dem. Hon gav lille Harry en kaka och ett äpple, som hon hade stoppat ner i hans ficka.

Efter denna lilla rast gav hon sig åter i väg. Harry fick springa omkring en liten stund då och då, men hon hade inte ro att släppa honom länge ifrån sig. Hon var nu så långt hemifrån, att säkert ingen skulle känna igen henne. Vid middagstiden vågade hon sig in i en gård för att köpa litet mat. Hennes spänning började ge vika, och hon märkte att hon var både hungrig och trött.

En vänlig kvinna gav henne vad hon bad om, och sedan hon hade ätit kunde hon fortsätta med nya krafter.

Kort före solnedgången kom hon till en by vid Ohiofloden, på vars andra strand friheten vinkade.

Det var tidigt på våren, just i islossningen, och isen drev i stora flak och block fram mellan klipporna, som kantade flodens stränder.

Skulle färjan kunna gå över? Elisa gick in i ett litet värdshus vid stranden för att höra sig för.

Värdinnan stod vid spisen.

— Går det någon båt eller färja över i kväll, frågade Elisa med ängslig röst.

— Nej, båtarna har inte börjat än.

— Hur ska jag då bära mej åt, sade Elisa, jag måste nödvändigt över!

Hennes röst och bedrövade utseende rörde kvinnan. Hon ropade till en karl utanför:

— Salomon, kom hit! Tror du, att Kristian far över med tunnorna i kväll?

— Han tänker allt försöka det, svarade Salomon.

— Det är en man, som bor ett stycke härifrån, förklarade kvinnan. Han kommer hit i kväll, och om det går för sej, så far han nog över. Ni kan ju sätta er ner och vänta här inne.

Lilla Harry, som var alldeles utmattad, började gråta.

— Stackars liten, sade Elisa, han är alldeles uttröttad.

— Ni kan få lägga honom i min säng, så får han sova lite, sade den vänliga kvinnan och öppnade dörren till en kammare med en bekväm bädd.

Elisa lade honom, och inom ett ögonblick var han djupt insomnad.

Medan middagen inne i matsalen hos Shelbys serverades med ovanlig långsamhet, pågick ett livligt samtal ute i köket. Hatet mot slavhandlaren tog sig uttryck på flera sätt. Andy önskade honom evigt fördärv, men lille Joppe pep, att han skulle vara nöjd, om han kunde få se på, när massa Haley fick prygel.

— Ja, ropade äntligen tant Kloe, det kunde han förtjäna och mer till.

Hon avbröts av en mild och allvarlig röst. Det var Tom, som hade kommit in och hört samtalet.

— Barn, sade han, man ska inte önska ont över någon människa.

— Men när de är så elaka!

— Bedjen för dem, som göra eder skada och förfölja eder! står det i den goda boken, sade Tom.

Tant Kloe gömde huvudet i förklädet och började snyfta.

— Jag är så glad, att inte master reste bort, det skulle ha varit svårt att inte få ta avsked av honom, sade Tom. Jag börjar finna mej i Guds vilja. Jag oroar mej bara för, hur det ska gå här, när jag inte kan se till allting. Pojkarna vill nog väl, men de är så slarviga.

Nu ringde det, och Tom kallades in.

— Tom, sade herr Shelby vänligt, jag har lovat den där herrn fyratusen i ersättning, ifall du inte skulle finnas här, när han kommer och hämtar dej. I dag får du vara ledig och göra vad du vill.

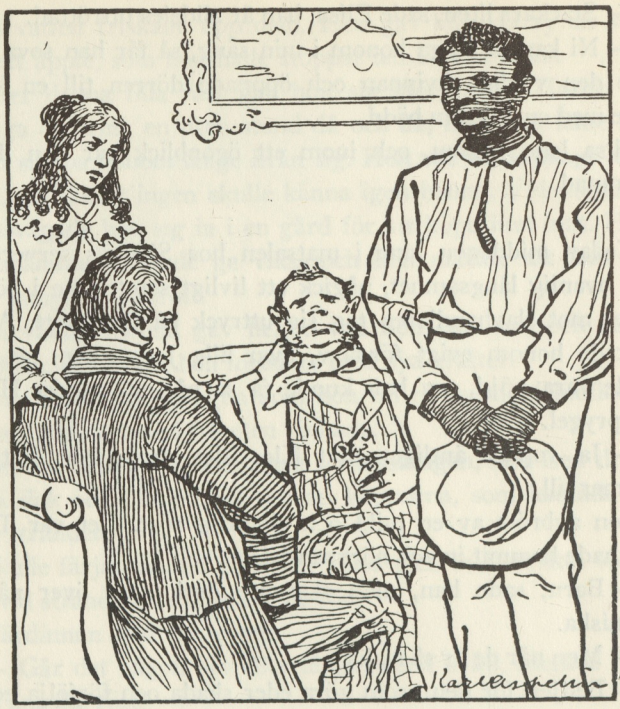

— Tack, master, sade Tom.

— Jo, det är just snyggt att lita på såna där niggerskälmar, mumlade Haley.

Men nu rätade Tom ut sig i sin fulla längd.

— Master, sade han, där han stod hög och rak framför sin förre herre, jag var bara åtta år, när gamla frun lade er i mina armar, och ni var sex månader. »Ser du, Tom», sade hon, »han ska bli *din* unge master; akta honom väl!» Och nu frågar jag er, master, har jag någonsin brutit ett löfte eller varit olydig mot er?

Herr Shelbys ögon fylldes med tårar.

— Nej, käre Tom, sade han rörd, och om inte mina svårigheter hade varit så stora . . .

Men nu kom fru Shelby fram.

— Allt, allt vill jag försöka, Tom, för att kunna köpa dej tillbaka. Glöm inte det!

Klockan tre kom Sam och Andy med hästarna, och Haley satte sig upp.

Sam föreslog, att man skulle rida åt höger, emedan det var troligast, att Elisa gått den vägen. Samtidigt blinkade han förstulet åt Andy. Han trodde verkligen, att Elisa gått åt detta håll, och just därför föreslog han slavhandlaren den vägen, ty han väntade att denne då skulle tycka tvärt om.

Och mycket riktigt, Haley trodde, att Sam ville narra honom. Men han tänkte inte låta lura sig så lätt. Han ansåg sig själv mäkta listig, när han med en knipslug blinkning sade:

— Det är nog bäst, att vi ser oss om lite till vänster först.

— Massa gör naturligtvis, som massa vill, sade den svarte skälmen, men nog tror jag att massa kommer att ångra sej.

— Hon har nog hållit sig till mer ensliga vägar, sade Haley och red in på en gammal skogsväg, som förr i tiden fört till floden men nu slutade vid en lada en mil bort.

— Då är det alldeles galet, att vi rider den här vägen, suckade Sam.

— Begriper du inte, att hon vill ner till floden för att komma in i Ohio och därifrån över till Kanada! röt Haley.

Sam suckade än en gång och himlade sig, så att bara vitögonen syntes.

När de hade ridit en timme, kom de till ladan, som var byggd tvärs över vägen.

Slavhandlaren började svära och rasa.

— Där ser massa! sade Sam. Jag sa ju, att det var fel väg, och att massa skulle få ångra sej.

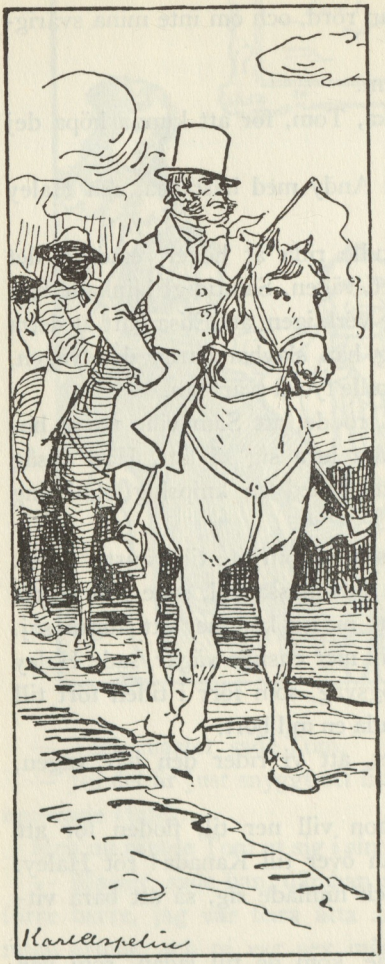

— Din svarta kanalje, det här visste du om förut!

— Ja, jag sa det ju hela tiden, men massa ville inte tro mej.

Haley gnisslade med tänderna men sade inte ett ord vidare. De vände hästarna och red in på den nya vägen.

Sent på kvällen kom de fram till värdshuset, där Elisa en timme tidigare hade lagt lille Harry att sova; själv stod hon vid fönstret och stirrade ut, försänkt i dystra tankar. Sam, som red några steg före de andra, såg henne. Nu gällde det att finna på en utväg! Han lagade så, att hans halmhatt föll av, och han gav till ett gällt tjut.

Elisa vänder på huvudet, lyfter upp armarna i stum fasa och störtar in i rummet. Hon griper sitt barn och rusar ut genom en bakdörr. Springande genom trädgården hinner hon ner till flodstranden.

I detsamma får Haley syn på henne. Han kastar sig av hästen och rusar efter henne lik en ilsken hund.

En man hjälpte henne upp på stranden

Hon är vansinnig av förtvivlan och skräck. Utan att tänka på vad hon gör, störtar hon med ett vilt skrik ut på den gungande isen. Det brakar och dånar omkring henne, vattnet forsar, isstyckena vippar upp och ner, de knakar mot varandra. Men hon varken hör eller ser. Framåt från flak till flak, från stycke till stycke! Hon tappar sin ena sko och skär foten till blods på isens kanter, hon faller omkull och reser sig igen, ingenting kan hejda henne, förrän hon nått andra sidan av floden.

— Du är ju duktig, du, säger en man, som hjälper henne upp på stranden.

— Rädda mej . . . göm mej! ber hon andlöst.

— Hur är det fatt? Vad har hänt?

— Rädda min lille pojke! Master har sålt honom . . . jag har rymt med honom. Där . . . står han, som har köpt honom, flämtar Elisa och pekar mot andra stranden.

— Jag skulle gärna vilja hjälpa dej, men jag bor inte här. Men därborta i det stora vita huset bor snälla människor. Spring dit!

Haley står på motsatta stranden och stirrar efter henne, till dess hon försvinner i dimman.

— Vi träffas allt, lita på det! väser han fram.

Men bakom hans rygg står Sam och Andy och grimaserar och hoppar upp och ner i förtjusning.

— Jag ska lära er dansa, era usla lymlar! skriker Haley utom sig och höjer sin piska.

Men de dyker vigt för slagen

och rusar uppåt stranden fram till hästarna, som hastigt galopperar bort med dem. Båda negrerna skriker med full hals:

— God natt, massa! God natt, massa slavhandlare! Sov gott.

Människojägare

Trött och förbittrad gick Haley tillbaka till värdshuset. Han satte sig i ett hörn av salen och funderade. Han kunde inte komma över floden — vad skulle han ta sig till?

Då fick han höra en röst utanför, som han tyckte sig känna igen. Han gick till fönstret och tittade ut.

— Jag tror minsann, att det är Tom Loker, utbrast han. Det kan man då kalla tur! — Är det verkligen du, gamle skojare? sade han muntert och öppnade dörren. Kom in för all del!

Loker, som nu klev in i salen, var en stor och grov karl. Hans utseende var grymt och rått, och han liknade en bulldogg i människogestalt. Med honom följde en liten spenslig man, smidig som en katt. Hans ögon var svarta och stickande med lurande blick, och hans långa, spetsiga näsa tycktes som skapad att snoka i allting.

De två vännerna var slavjägare och levde av att uppspåra förrymda negrer.

— Kom in och drick ett glas! uppmanade Haley och förde dem fram till bordet.

— Vad i all världen gör du här? undrade den store med en röst, som liknade en tjurs bölande.

Hans lille kamrat stack fram sitt huvud, likt en katt som upptäcker något att förfölja.

— Jo, nu ska ni få höra en vacker historia. Men sätt er ner! Ni också, var så god! Ni är kanske en vän till Loker?

— En yrkeskamrat, ja. Mitt namn är Marks . . . mycket trevligt att få göra er bekantskap, sade den lille och räckte Haley en lång smal hand, som liknade en klo.

— Joo, jag har råkat i knipa för ett fruntimmers skull, sade Haley, när alla tre hade slagit sig ner runt bordet. Och han började berätta hela historien om Elisas flykt.

— Nå, vad är det för hjälp du vill ha? undrade Loker. För det är väl där skon klämmer, kan jag tro, efter du tog emot mej så här med öppna armar?

Och han skrattade rått och bullrande.

— Jag vill ha flickan tillbaka, och pojken med, förklarade Haley.

— Men du är för feg att sköta om saken själv. Du vill stå bakom muren i säkerhet och se på, och sedan vill du skörda vinsten. Det där förstår man nog. Det är ditt vanliga sätt, Haley.

— Så där ja, medlade Marks, låt oss hellre tala om våra affärer. Han stack sin vassa näsa upp emot Haley. Det är väl er mening, att vi skulle sätta klorna i flickan?

— Ja, flickan är då egentligen inte min, henne rår Shelby om. Jag bryr mej bara om ungen. Förresten var jag en

idiot, som köpte honom. Det blir alltid väsen, när man ska ta barnen från mödrarna.

— Blir det? sade Loker hånskrattande. Det har jag inte märkt. När modern börjar tjuta, går jag rakt fram till henne, låter henne lukta på min knytnäve och säjer: »Om du knyster ett enda tag till, så knackar jag in skallen på dej, för den här ungen är *min* och inte din, och jag tänker sälja honom. Om du ställer till spektakel, så ska jag allt komma dej att önska, att du aldrig varit född.» Sen tiger hon som muren, det kan ni lita på. Men nog var du dum, Haley, som köpte pojken, det medger jag gärna, men det har du väl alltid varit.

— Se så, Loker, inga stickord! sade Marks. Du hör ju att herr Haley erbjuder oss en god affär. Hur ser flickan ut?

— Hon är mycket ljus i hyn, kvarteron skulle jag tro, stark och frisk. Är väluppfostrad och kunnig, har varit kammarjungfru.

Loker började överväga förslaget.

— Det blir bra, utropade han efter en stund.

— Men jag ska väl också ha någon andel i vinsten, påpekade Haley.

— Det är väl nog om du får pojken, sade Loker.

— En tiondel av vinsten ska jag ha, sade Haley.

Tom Loker slog än en gång handen i bordet.

— Jaså, ska du det — nej pass, min gosse. Vi jagar inte niggrer för att såna som du ska sitta med händerna i kors och ha all fördelen. Pojken får du, men ingenting mer heller. Flickan är vår. Och går du inte in på det så . . .

— Låt det bli som du vill då, sade Haley vresigt, bara du skaffar mej pojken.

— Och så skulle det vara jämnt? Å nej, du får allt punga ut med hundra dollars, annars får du aldrig se en skymt av honom. Du kan vara lugn för, Haley, att jag håller fast en

ål med händerna, han må slingra sej aldrig så. Och förresten vet jag inte om vi har tid. Vi har så många järn i elden.

Han gick ut. Efter en stund kom han in igen.

— Karlen är här med båten, sade han. Nu gäller det, Marks!

Den lille mannen reste sig motvilligt från sin bekväma stol, och sedan Haley, likaledes motvilligt, hade betalat hundra dollars, gick de båda kumpanerna tillsammans ut i mörkret.

Emellertid red Sam och Andy hem i den mest uppsluppna sinnesstämning. Klockan elva på kvällen var de hemma igen. Fru Shelby skyndade ut på verandan, då hon hörde hästtrampet.

— Är det du, Sam? Hur har det gått för er?

— Elisa har lyckligt kommit över Jordan och är så att säja i Kanaans land.

— Vad menar du, Sam? Är hon död?

— Nej, visst inte, missis. Herren har fört henne över Ohio, liksom i en brinnande vagn med brinnande hästar.

— Tala så, att man förstår dej, Sam, sade nu herr Shelby, som kommit ut efter sin hustru. Kom in, så får vi höra, hur jakten har gått.

— Ska ske, master. Jo, det var så, att jag med mina egna lekamliga ögon såg Elisa springa över Ohio på drivisen och komma upp på andra stranden.

Och Sam berättade med mustiga ord och under livliga åtbörder om allt som hade hänt.

Fru Shelby satt tyst och alldeles blek av spänning.

— Gud vare tack, att hon blev räddad! Men var kan hon vara? undrade hon, när Sam slutat.

— Herren beskyddar henne nog! sade Sam fromt och rullade med ögonen.

— Gå nu ut till tant Kloe och be henne ge er ett gott mål, sade fru Shelby. Du och Andy är väl hungriga efter ritten.

— Jag skall hålla tal för niggrerna, sade Sam för sig själv. Jag ska berätta historien för dem, så att ögonen ska trilla ur huvudet på dem av förvåning.

En senator är inte mer än människa

En munter brasa sprakade i kakelugnen, och på bordet framför soffan stod teservisen, blank och glänsande. Senator Bird höll på att dra av sig stövlarna för att sätta på sig ett par tofflor. Fru Bird stod och skar tekakan, medan hon då och då tillrättavisade sina glada barn, vilka som vanligt var uppfinningsrika i allt slags odygd.

— Mary, dra inte katten i svansen — stackars lilla kisse! Tom, du får inte kliva upp på bordet — gå genast ner! Stå inte och gnissla med låset så där, Jim, det riktigt skär i öronen på mej!

Och så vände hon sitt milda ansikte mot sin man.

— Det var roligt, att du kunde komma hem i kväll, John! utbrast hon.

— Ja, vet du, jag är alldeles uttröttad. Och jag började längta hem till er alla.

Han smålog vänligt mot sin hustru.

Sedan fru Bird serverat sin man te, frågade hon:

— Nå, vad har ni gjort där borta i senaten nu då?

Det var mycket ovanligt, att den lilla husliga fru Bird

brydde sig om sin mans arbete, men i dag var hon nyfiken.

— Just ingenting viktigt, sade herr Bird litet överraskad av frågan.

— Nej, det kan jag väl tro. Jag hörde annars, att en lag skulle vara föreslagen, som förbjuder folk att ta hand om stackars förrymda negrer, men jag kan aldrig tro, att kristna människor skulle kunna besluta något sådant.

— Jag tror du börjar blanda dej i regeringsbestyren, Mary lilla.

— Nej, jag bryr mej inte mycket om hur ni regerar, men det här föreföll mej så grymt, att jag verkligen hoppas en sådan lag aldrig blir antagen. Den borde aldrig ha blivit föreslagen!

— Ja, ser du, lilla vän, sade herr Bird litet förlägen, en sådan lag har faktiskt blivit utfärdad. Den förbjuder var och en att hjälpa slavar, som kommer hit från Kentucky.

— Jaså! Vi skulle således inte få härbärgera de stackars uthungrade och uttröttade varelserna och ge dem lite mat och kläder, bara för att de är slavar och har blivit förtryckta och illa behandlade hela sitt liv.

— Men kära du, vi bör inte uppmuntra rymningen, förstår du väl.

Fru Bird var en blyg och stillsam liten kvinna med milda blå ögon och den blidaste och mest behagliga röst. Make och barn var hela hennes värld, och den världen styrde hon stilla och försynt. Det var bara en sak, som upprörde henne så, att hon fick oanade krafter, och det var grymhet, vare sig mot människor eller djur.

Nu klappade fru Birds ömma och känsliga hjärta av harm. Hon reste sig blossande röd, gick fram till sin man och sade i bestämd ton:

— Hör du, John, jag vill veta, om du tycker den här lagen är kristlig? Röstade du verkligen bifall?

— Ja, det gjorde jag, Mary.

— Då borde du blygas, John. Det är en gudlös, avskyvärd lag, och jag tänker överträda den så fort jag kan. Ska man inte hjälpa stackars människor, som har blivit misshandlade i hela sitt liv?

— Men kära Mary, de tillhör ju dem, som har köpt dem.

— Ingen människa kan tillhöra den andra på det sättet, sade fru Bird allt ivrigare. Vi är alla bröder, och Gud är vår fader, antingen vi är svarta eller vita.

— Men jag kan bevisa för dej . . .

— Det kan du *inte*, John. Även om du höll på hela natten, så kan du inte bevisa, att slaveri är rätt. Det är tvärtom onaturligt och grymt. Jag skulle vilja se dej själv slå igen dörren för en stackars skrämd och hungrig varelse, därför att han hade flytt!

— Men varför rymmer de då? sade herr Bird och såg ytterst olycklig ut.

— Ja, inte må du tro, att de rymmer från ställen, där de trivs. Om *jag* hade några slavar — vilket jag hoppas jag aldrig ska få — så skulle de minsann inte behöva rymma från mej, och inte från dej heller. Tror du inte, att jag känner dej, John? Du tror inte det är rätt, du mer än jag, och du skulle aldrig kunna vara grym mot någon.

I detta ögonblick stack gamle Josef sitt huvud inom dörren och sade:

— Missis komma ut i köket.

Fru Bird gick, men det dröjde inte många ögonblick, förrän hon kom tillbaka.

— John, var snäll och kom ut lite! bad hon med ivrig, allvarlig röst.

Senatorn lade ifrån sig tidningen och gick ut i köket. Han stannade vid dörren, förskräckt över den syn, som mötte honom. På ett par stolar låg en ung, smärt kvinna utsträckt.

Hon var avsvimmad, och hennes ansikte var dödsblekt. Hennes kläder var sönderslitna, på ena foten var skon borta, och den trasiga strumpan var blodig. Fru Bird och deras enda färgade tjänarinna, gamla tant Dina, var ivrigt sysselsatta att väcka henne till medvetande, medan gamle Josef satt med en liten pojke i sitt knä och drog av honom skor och strumpor och försökte värma hans små fötter i sina stora händer.

— Stackars flicka, sade fru Bird, hon svimmade, så snart hon kom inom dörren, säjer Dina. Tyst, nu vaknar hon äntligen.

Elisa öppnade långsamt de stora mörka ögonen och såg sig förvirrad omkring. Men plötsligt spred sig ett uttryck av ångest över hennes ansikte.

— Harry, min lille Harry, ropade hon, har de fått tag i honom?

Pojken hoppade genast ner från Josefs knä och sprang fram till modern med utsträckta armar.

— Gud vare tack, han är här! ropade hon. O, beskydda oss, missis, var barmhärtig och rädda oss! Låt dem inte ta honom ifrån mej!

— Här är ni alldeles säkra, sade fru Bird med tårar i ögonen, ingen ska ta er gosse ifrån er.

— Gud välsigne er, missis! utbrast Elisa och brast i gråt.

Fru Bird lyckades emellertid trösta och lugna henne. En bädd ställdes i ordning, och det dröjde inte länge, förrän både hon och Harry sov.

— Stackars flicka, sade fru Bird, hon svimmade!

Herr och fru Bird återvände in i salongen. De var tysta båda två. Fru Bird stickade, och hennes man låtsades läsa.

— Jag undrar, varifrån hon kommer, sade han slutligen.

— Vi får väl höra, när hon vaknar.

Senatorn låtsades åter läsa tidningen.

— Hör du, Mary lilla.

— Vad är det, John?

— Hon såg inte ut att vara längre än du. Hon kunde nog ha en av dina klänningar.

Ett ömt leende gled över fru Birds ansikte, när hon svarade:

— Det kan nog hända det, kära du.

Åter blev det en stunds tystnad, som på nytt avbröts av senatorn:

— Hör du, min lilla gumma.

— Ja, vad vill du, John?

— Den där gamla klädeskappan, som du brukar lägga över mej, då jag sover middag, den kunde hon kanske få ... hennes kläder var så förstörda.

Fru Bird svarade inte, hon gick helt tyst fram och kysste honom.

Gamla Dina stack nu in huvudet genom dörren och meddelade, att kvinnan var vaken och bad att få tala med missis.

De båda makarna gick ut i köket.

Elisa satt framför spisen. Hennes sorgsna ögon stirrade in i elden, men för övrigt var hon lugn.

— Jag hoppas ni är bättre nu, stackars barn, sade fru Bird vänligt.

Elisa vände på huvudet, Hennes mörka ögon hade ett så övergivet och bönfallande uttryck, att den varmhjärtade fru Bird fick tårar i ögonen.

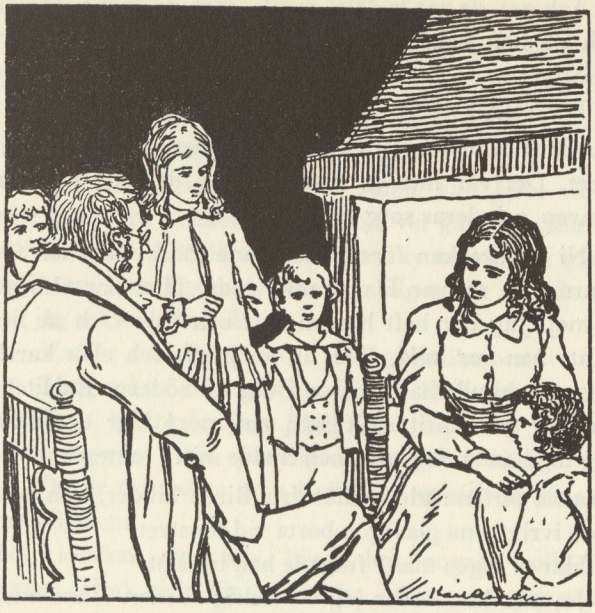

— Var inte rädd för oss, sade hon. Ni kan vara alldeles lugn. Var kommer ni ifrån?

— Från Kentucky, svarade Elisa sakta.

— Men hur kom ni hit? undrade herr Bird.

— Jag gick över isen.

— Nu i kväll? Hur var det möjligt?

— Jag vet inte. Gud hjälpte mej. Förföljarna var efter mej, och det fanns ingen annan väg.

— Men floden har ju gått upp, och isstyckena tumlar om varandra i vattnet!

— Ja, ropade Elisa utom sig, jag såg det, men jag måste försöka. Jag var rädd, men Herren hjälpte mej.

— Hade ni det svårt hos ert husbondfolk? Var de hårda mot er?

— Ack nej, de var båda så snälla, men de kom i svårigheter.

Och då hon märkte, att fru Bird var sorgklädd, fortsatte hon häftigt:

— Har missis någonsin förlorat något barn?

Fru Bird böjde ner sitt huvud, och herr Bird gick bort till fönstret. Det var inte en månad sedan de följt en liten son till graven, och deras sorg var djup.

— Ni kanske kan förstå mej, sade Elisa. Jag har förlorat två barn, och nu var Harry mitt *enda*. Han har aldrig varit ifrån mej. Jag har haft honom natt och dag. Och så fick jag veta, att han var *såld*, såld till en grym och elak karl! Alldeles ensam skulle han skickas i väg till södern. Ett litet barn, som aldrig har varit skilt från sin mor! Var det underligt att jag tog honom med mej och flydde mitt i natten?

Tårarna strömmade nedför fru Birds kinder, och senatorn torkade ivrigt sina glasögon borta vid fönstret.

— Har ni ingen man? frågade han till slut.

— Jo, men honom får jag väl aldrig se mer. Hans husbonde var grym och hotade sälja honom också till södern.

— Vart ämnar ni er nu då, min vän? frågade fru Bird.

— Till Kanada — om jag bara visste, var det ligger! sade Elisa med en djup suck. Är det mycket långt dit?

— Mycket längre än ni tror. Men det får vi tala om i morgon, vi ska nog försöka hitta på någon utväg. Nu ska ni först äta, och sen ska ni gå till vila och hämta krafter.

Herr och fru Bird gick tillbaka in till sig. Efter att en stund ha gått fram och åter på golvet stannade senatorn framför sin fru.

— Mary lilla, sade han, hon måste härifrån i natt. Redan i morgon bitti kommer de att spåra upp henne. Om hon vore ensam, kunde vi gömma henne, men pojken kunde förråda oss — och dessutom — den där lagen!

— Tala inte ett ord om lagen!

— Ta nu reson, Mary lilla, du förstår väl, att jag är i en svår belägenhet.

— Men i natt? Var ska man göra av henne?

Efter åtskilliga hostningar sade senatorn:

— Jag har en idé. Hos min gamle vän John van Tromp skulle hon vara i säkerhet. Som du vet gav han alla sina slavar fria, innan han lämnade Kentucky och köpte gården här i närheten. Den ligger avsides och vägen dit är svår att hitta. Men jag måste köra själv.

— Varför det? Det kan väl Josef göra lika bra.

— Man måste över floden på två håll, och ingen känner vadställena bättre än jag. Josef får spänna för vid tolvtiden. Då kan jag vara i min tjänst igen i morgon bittida.

— Du är den bäste man i världen, mumlade hans fru med tårar i ögonen.

När klockan slog tolv, hörde hon vagnen rulla fram till trappan. Hon gick för att väcka Elisa, som snart stod vid dörren med gossen på armen. Hon var klädd i hatt, kappa och schal — allt hade tillhört fru Bird. Herr Bird hjälpte henne upp i vagnen. Elisa var för rörd att kunna tala. Hon pekade upp mot himlen och betraktade sin välgörarinna med en blick, som denna aldrig kunde glömma.

De vedervärdigheter senatorn under denna natts resa fick uthärda kunde han heller aldrig glömma. Att han kom fram på de uppblötta, steniga vägarna och över den isfyllda floden, föreföll honom själv som ett under, och det var långt lidet på natten, när vagnen, våt och nedstänkt, äntligen hade kommit över det andra vadstället och stannade utanför en stor gård.

Först efter långvarigt bultande öppnades dörren av ägaren till huset. Det var den rödhårige, store och grovlemmade van Tromp.

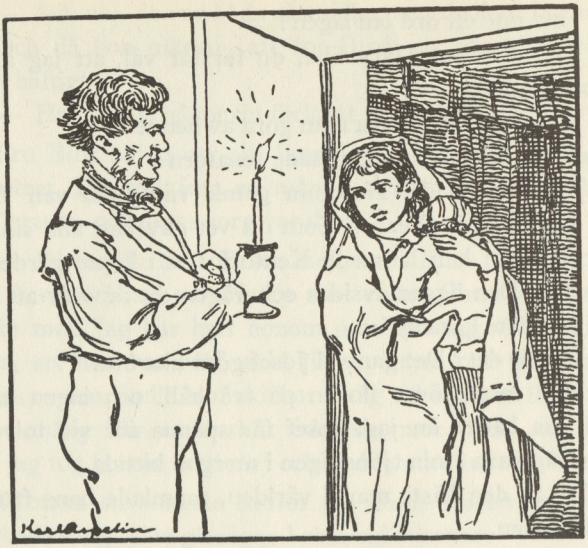

— Jag har kommit till er, förklarade senatorn, därför att jag trodde ni skulle vilja skydda en stackars kvinna och hennes barn för slavjägare.

— Jo, det kan ni lita på, svarade den hederlige John och skrattade godmodigt. Jag är lång, som ni ser, och jag har sju söner, som är lika långa. Skicka hit herrar slavjägare när som helst, vi ska ta emot dem.

Elisa hade stigit ur vagnen med det sovande barnet i sina armar. John öppnade dörren till ett litet sovrum innanför köket.

— Gå och lägg er, sade han med en medlidsam grymtning. Ni ser ut att behöva det. Här kan ni sova lika lugnt, som om er mor satt och vaggade er.

Senatorn berättade i få ord Elisas historia. van Tromp ville övertala honom att stiga in, men herr Bird var ivrig

att komma tillbaka hem före dagningen. Då han skildes från sin vänlige värd, stack han en tiodollarsedel i dennes hand.

— För hennes räkning, sade han.

— Gott, svarade van Tromp. De båda hedersmännen tryckte varandras händer och skildes åt.

Avskedet

Februaridagen silade grå och dimmig in i onkel Toms stuga. Därinne syntes endast bedrövade ansikten. Tant Kloe stod vid ett bord och strök Toms skjortor. Hennes tårar föll med ett fräsande ljud ner på järnet. Tom satt vid bordet med sin uppslagna bibel framför sig, men hans blickar vändes oupphörligt till sängen, där hans barn ännu låg och sov.

— Det är sista gången, suckade han.

Tant Kloe förmådde inte stryka längre. Hon satte järnet ifrån sig och grät översiggivet.

— Du säjer, att vi måste vara undergivna, snyftade hon, men jag kan det inte. De tar ju livet av folk på plantagerna därnere.

— Vi har samma Gud där som här, Kloe, sade Tom stilla. Jag är i alla fall glad, att det var *jag* och inte du eller barnen, som blev sålda. Här är du trygg, och Gud ska hjälpa mej, det vet jag.

— Men det är orätt, Tom, det känner jag på mej. Ingen har rätt att sälja andra människor för att rädda sej ur egen knipa. Tänk, en sådan trogen tjänare du har varit! Hur ofta har inte master lovat dej friheten, och så lönar han dej på det här sättet.

Tant Kloe kunde knappt tala för snyftningar.

— Om du håller av mej, Kloe, så tala inte så där nu, när

vi kanske är tillsammans för sista gången. Master har alltid behandlat mej väl, och om han gör mej sorg nu, så förlåter jag honom av allt mitt hjärta. Jag vet ju, att han var tvungen.

— Vi ska inte tala om det mer, sade Kloe och torkade bort sina tårar, men orätt är det, det vet jag. Nej, nu ska jag värma upp majskakan, så du får en god frukost. Ingen vet, när du får någon härnäst.

Barnen hade nu vaknat, och tant Kloe dukade bordet med alla de läckerheter hon hade kunnat anskaffa.

— Ser du, Petrus, ropade Moses förtjust, en sån frukost vi får i dag!

Och i detsamma krafsade han till sig en bit av kycklingen. Tant Kloe gav honom ögonblickligen en örfil.

— Men, kära Kloe, sade Tom milt förebrående.

— Jag kan inte hjälpa det, svarade tant Kloe och gömde ansiktet i förklädet, jag kan inte vara snäll i dag. Jag är förtvivlad, Tom.

Och hon såg på honom med ett nästan förvirrat uttryck.

De satte sig tysta till bords.

— Nu måste jag lägga in dina kläder, suckade tant Kloe, sedan frukosten var över. Jag stickade de här strumporna färdiga i natt. Garn att stoppa med lägger jag bredvid, men vem ska nu stoppa dem? Ingen frågar efter, om du är sjuk eller frisk. O, jag står inte ut med det!

Och hon lutade snyftande sitt huvud mot kistan. Tom satt med den lilla flickan i sitt knä. Hon var vid sitt gladaste lynne, drog honom i håret och skrek av förtjusning.

— Var glad, så länge du kan, lilla stackare! sade tant Kloe. Den tid kommer nog, då du ska säljas och pojkarna med när de duger något till. Det hjälper inte hur en stackars neger än bär sej åt.

— Där kommer missis. Hon kommer hit! ropade Moses.

— Ja, det är just detsamma, sade tant Kloe, hon kan i alla fall ingenting göra.

Fru Shelby kom in, och tant Kloe bjöd henne buttert en stol. Hon sjönk ner på den och brast i gråt.

— Kära Tom, jag har ingenting att ge dej, började hon slutligen, när hon kunde tala. Om jag gav dej pengar, skulle de ta dem ifrån dej. Men inför Gud lovar jag, att jag ska köpa dej tillbaka, så fort jag kan.

Pojkarna ropade, att massa Haley var utanför, och i detsamma flög dörren upp för en väldig spark.

— Kom nu, nigger! skrek han. Är du inte färdig än, va? ... Mjuka tjänare, nådig fru, tillade han, när han såg fru Shelby.

Tom tog undergivet kistan på axeln och gick ut till vagnen. Tant Kloe följde efter med flickan på armen, pojkarna grät ikapp.

Tom tog undergivet kistan på axeln

Alla slavarna på egendomen hade samlats kring vagnen för att säga farväl till Tom. Han hade varit deras själasörjare och föredöme. Alla var djupt gripna.

— Upp med dej! röt Haley.

Tom steg tyst upp i vagnen. Haley tog fram ett par tunga fotbojor, som han fäste kring Toms fotleder.

Ett sorl av förtrytelse hördes, och förgäves försäkrade fru Shelby, att Tom inte skulle rymma.

— Jag har inte råd att ta några risker, muttrade Haley.

— Hälsa master Georg från mej! sade Tom. Det var ledsamt att han inte är hemma.

Georg hade blivit bortskickad på några dagars besök hos en kamrat. Herr Shelby hade med avsikt rest bort. Förgäves sade han sig, att lagen gav honom full rätt att handla som han hade gjort. Hans samvete gav honom ingen ro, och han saknade mod att vara med om Toms avfärd.

Sedan Tom och Haley en god stund hade åkt vägen fram, stannade Haley vid en smedja för att få ett par handbojor något utslagna, emedan de var för trånga för Toms handleder.

Under tiden satt Tom sorgsen till mods kvar i vagnen. Då hörde han hovslagen av en häst bakom sig och såg till sin förvåning Georg Shelby komma ridande i starkt trav. Pojken kastade sig av hästen, hoppade upp i vagnen och slog sina armar om Toms hals.

— Det här är rysligt, det är nedrigt, gement! ropade han. Om jag hade varit vuxen, så skulle det aldrig ha fått ske.

— O, master Georg, vad det gör mitt hjärta gott, att jag får ta avsked av honom, sade Tom och försökte vända på sig.

Georg hörde ett skramlande ljud och fick syn på fotbojorna.

— Det är skamligt! utbrast han och knöt handen. Jag ska klå den uslingen, så det knakar i honom.

— Det ska han inte, sade Tom. Det bara skadar mej, om master Georg retar upp honom.

— Jag ska låta bli då, för din skull. Se här, käre onkel Tom, viskade Georg och vände ryggen åt smedjan, *jag har tagit med min dollar åt dej.*

— Jag kan inte ta den, master Georg, sade Tom djupt rörd.

— Det *måste* du. Tant Kloe rådde mej att borra hål i den och trä ett snöre igenom den. Du ska hänga den om halsen under skjortan, annars tar den där skurken den ifrån dej. Å, vad jag längtar att få ge honom ett kok stryk!

Georg band hastigt snöret kring Toms hals.

— Vet du vad, Tom, jag tänker inte lämna pappa i fred, förrän vi får dej tillbaka.

— Så får master Georg inte tala, sade Tom, som ändå inte kunde låta bli att dra på mun.

— Men jag menar ju inget illa, förstår du väl.

— Jag skulle vilja säja honom några ord, innan vi skils, master Georg. Jag önskar så varmt, att han ska bli en riktigt bra karl. Somliga pojkar tycker de blir för stora att lyda sin mor, men var inte lik dem! Gud ger oss många goda saker många gånger om, men en mor ger Han oss bara *en* gång. Och en sådan kvinna till som fru Shelby kommer han aldrig att träffa. Håll sej till henne!

— Det lovar jag, onkel Tom!

— Min unge master Georg, sade Tom och smekte gossens lockiga huvud med sin stora grova hand, bli en lika god master mot sitt folk som far sin, och bli en lika god kristen som sin mor!

— Jag *ska* bli god, Tom, sade Georg rörd. Och när jag blir stor, ska jag hämta hem dej och bygga om hela ditt hus. Du ska få ett eget rum med en vacker matta. Å, du ska nog få det bra igen, onkel Tom.

Nu kom Haley ut ur smedjan med handklovarna.

— Jag tycker ni borde blygas att köpa människor och binda dem som djur, sade Georg häftigt.

— Är det bättre att *sälja* dem då, som er fine herr pappa gör? skrattade Haley rått.

— *Jag* ska då aldrig göra någondera delen, svarade Georg och hoppade upp på hästen. Farväl, käre onkel Tom! Håll modet uppe!

— Farväl, master Georg — Gud beskydde honom!

Tom såg med en lång öm blick hur den unge ryttaren galopperade bort.

En rymmare

En ruskig, gråkall dag stannade en resande utanför ett värdshus i en by i Kentucky. Han steg in i skänkrummet, som var fullt med folk. De flesta gästerna satt med fötterna på bordet och med hattarna på huvudet. Framme vid spisen satt en man, som ogenerat spottade åt alla håll. I spisen brann en stor brasa, men fönstren stod vidöppna och lämnade fritt spelrum för den kalla fuktiga luften.

Den inträdande var en välklädd, äldre man, kortväxt och med ett godmodigt ansikte. Han ställde sin kappsäck under en stol, på vilken han sedan satte sig. Hans rörelser var försiktiga och omständliga, och han betraktade oroligt spottkonstnären framme vid spisen.

— Hur står det till, främling? frågade denne och fyrade av en hederssalut av tobakssaft i riktning mot den nykomne.

— Tack bra, svarade den andre och makade sig försiktigtvis undan.

— Något nytt?

— Inte vad jag vet.

— Tuggar ni snus?

— Nej tack.

Spottaren stoppade lugnt den erbjudna »bussen» i sin egen mun.

— Vad är det där för plakat? frågade efter en stund den gamle herrn, då han såg gästerna skocka sig kring ett anslag på väggen.

— En nigger efterlyses.

Herr Wilson, så hette den nykomne, satte på sig glasögonen och läste därefter:

Efterlysning

En mycket ljus kvarteron har flytt från undertecknad. Hans namn är Georg; han är sex fot lång, har brunt lockigt hår och kan läsa och skriva. Han har djupa ärr på rygg och axlar, och i hans högra hand är inbränt ett H. Femhundra dollars till den som kan föra honom levande tillbaka eller kan ge tillförlitliga bevis på att han blivit dödad.

Charles Harrison

Den gamle herrn såg orolig ut men sade ingenting. Mannen framför spisen steg långsamt upp, gick fram till anslaget, siktade noga och avfyrade därefter en laddning tobakssaft på det.

— Där ser ni min tanke om saken, sade han och satte sig på sin förra plats.

— Vad gör ni! ropade värden.

— Jag skulle göra på samma sätt med den drummel som har skrivit det, om han vore här, svarade den långbente lugnt. Den som behandlar sina slavar så att de rymmer, han förtjänar att bli av med dem.

Herr Wilson blev nu modigare.

— Den där slaven, sade han, var dessutom en präktig karl. Jag kände honom. Han arbetade i flera år på min fabrik och uppfann en maskin, som nu är allmänt använd. Hans herre har tagit patent på den och förtjänar mycket pengar.

— Och så tackar han sin slav genom att brännmärka honom i handen! Jag skulle ha lust att träffa den karlen, helst i enrum!

Pratet tystnade i en hast, och alla gästerna såg ut genom fönstret på en vacker, lätt vagn, som rullade fram till dörren. En neger körde och en välklädd herre steg ur vagnen.

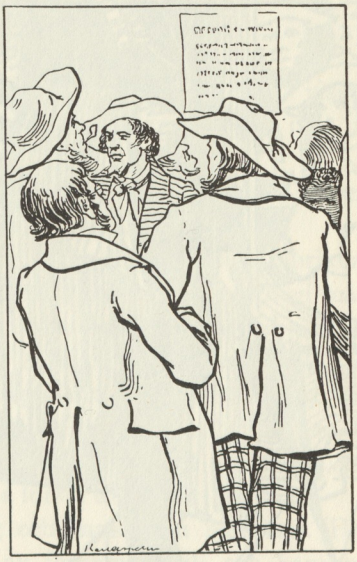

Den nykomne steg in i skänkrummet. Han såg ut som en spanjor, med mörkbrun hy, svart, glänsande hår och mörka uttrycksfulla ögon.

Han vinkade åt betjänten att ställa ifrån sig kappsäcken, gick med ledig hållning fram till värden och sade sitt namn: Henry Butler från Oakland. Med likgiltig min styrde han sina steg till anslaget på väggen och läste det högt.

— Jim, sade han till betjänten, såg vi inte vid Bernom en kvarteron, som liknade den här beskrivningen?

— Jo, master, svarade Jim, men jag såg inte, hur det var med handen.

— Ja, inte jag heller, sade främlingen och gäspade.

Och vänd till värden frågade han:

— Skulle ni kunna ge mej ett enskilt rum? Jag har angelägna brev att skriva.

Det blev en iver bland de svarta tjänarna att ställa i ordning åt den förnäme herrn. Själv slog han sig obesvärat ner mitt i rummet.

Gamle fabrikör Wilson betraktade honom nyfiket. Från det ögonblick främlingen steg in, hade han förgäves letat i sitt minne, var han kunde ha sett honom förr. Vissa drag tycktes honom så bekanta. Plötsligt gick ett ljus upp för honom, och han stirrade på den främmande med synbar oro.

Denne reste sig och gick fram till honom.

— Herr Wilson, tror jag? sade han i halvt frågande ton och sträckte fram handen. Ni kanske inte minns mej — Butler, Henry Butler från Oakland.

En negerpojke kom in och anmälde, att rummet var i ordning.

— Det kan man då säja var tur, att jag träffade er, herr

Wilson. Jag önskade just tala med er om en beställning. Ni skulle väl inte vilja vara så vänlig och följa mej upp på mitt rum?

— Mycket gärna, herr Butler, mycket gärna.

Herr Wilson följde främlingen som i en dröm. När de kom upp på rummet, stängde den yngre mannen omsorgsfullt dörren och stoppade nyckeln i fickan. Därefter ställde han sig framför herr Wilson och betraktade honom skarpt.

— Georg . . . sade fabrikören.

— Just han, ja.

— Jag kan förstå, att du håller på att rymma, viskade Wilson. Du överger din herre och sätter dej upp mot ditt lands lagar.

— Mitt land! Vad har jag för ett land annat än graven? Och jag önskar innerligt, att jag låg där.

— Tala inte så där, Georg, sade den välvillige fabrikören oroligt. Du vet, att jag alltid har varit din vän, men vi måste nöja oss med den ställning i livet, som Gud har beskärt oss.

— Jag undrar just, herr Wilson, om indianerna skulle komma och ta er till fånga och släpa bort er från hustru och barn för att hela ert liv låta er sitta och mala på en handkvarn, jag undrar, om ni då skulle anse det för er plikt att stanna kvar eller om ni inte skulle begagna första tillfälle att fly?

Georg rätade stolt på sig och hans ögon blixtrade. Hans far hade varit en vit man av förnäm familj och hans mor slavinna på dennes gård. Georg hade ärvt faderns ljusa hy och behagliga sätt och sin fädernesläkts stolta okuvliga sinnelag. Sedan han något ändrat färgen på hår och hy, liknade han nu fullständigt en spanjor, och det föll sig lätt för honom att spela den djärva rollen.

Herr Wilson undvek att svara på Georgs bittra vädjan.

— Men du utsätter dej för hemska risker, mumlade han.

— Allt det där har jag beräknat, men se här . . .

Han slog upp sin överrock och visade, att han hade två pistoler och en jaktkniv i bältet.

— De får akta sej, sade han.

Wilson satte sig ner, alldeles förvirrad av vad han hörde och såg. Han slätade omsorgsfullt ut vecken på sitt paraply medan Georg fortsatte:

— Ni säjer, att jag överträder mitt lands lagar. Ja, det gör jag, och det med flit, ty vem har skrivit dem? Tyranner och bödlar... När jag var liten, såg jag med egna ögon min mor stå på auktionsbordet med sina sju barn. Hon såg dem säljas till olika köpare, det ena efter det andra. Hon knäföll och tiggde, att hon åtminstone skulle få behålla mej, som var den yngste. Vet ni, vilket svar köparen gav henne? Han sparkade undan henne med sin stövel. Jag hörde hennes snyftningar och jämmerrop, då jag fördes bort, bunden vid min nye herres sadelknapp.

— Ja, det är förfärligt, suckade herr Wilson, men...

— Jag har hört min systers skrik, när hon blev piskad, fortsatte Georg med blixtrande ögon, och själv blev jag behandlad som en hund, med skällsord, prygel och svält. Så hade jag det, ända tills jag kom till er, herr Wilson. Då fick jag lära känna, vad godhet ville säja, då fick jag höra vänliga ord. Det mjukade upp mitt hjärta, jag fick lust att uppföra mej väl. Det var ni, som uppmuntrade mej att lära mej läsa och skriva. Men hur gick det ändå till slut?

— Jag vet — jag vet, sade den gamle herrn upprörd och torkade energiskt sina ögon med en stor gul sidennäsduk.

— En del vet ni, men inte det sista. Se här!

Georg drog av sig handsken och visade ett stort rött H, som var inbränt i handen.

— Det gjorde han för fjorton dagar sedan, därför att han var rädd jag skulle rymma.

— Förfärligt, mumlade Wilson.

— Det är ett minne han gett mej för livet, nickade Georg bittert och drog åter på sig handsken. Nej, herr Wilson, tala inte till mej om fädernesland och lagar! När jag kommer till Kanada och får bli en människa som andra, då först ska jag känna, att jag har ett fädernesland att älska.

Han hade talat sig varm, hans ögon lyste, och han höjde stolt sitt huvud. Den gamle hederlige fabrikören kunde inte längre stå emot.

— Res, min gosse, ropade han, jag ser, att det inte är värt att söka hindra dej. Men var försiktig, Georg! Skjut inte — åtminstone inte så du träffar någon människa. Var har du din hustru?

— Hon har gett sej av, hon också. De hade sålt vår lille Harry, och hon flydde med honom.

Fabrikören, som ur sin plånbok hade tagit fram en bunt med sedlar, försökte stoppa ner dem i Georgs ficka.

— Nej, nej, ni har redan gjort så mycket för mej, sade Georg, jag kan inte ta emot mer.

— Ta dem, min gosse, man kan inte undvara pengar.

— Jag ska betala igen dem, sade Georg rörd, om Gud ger mej framgång.

— Vad är det för en svarting du har med dej?

— Jim är en trogen och pålitlig vän. Han rymde till Kanada för ett år sedan, men så fick han höra, att hans gamla mor blev pryglad för att han rymt, och nu har han smugit sej hit igen för att få henne med dit bort.

— Har han fått rätt på henne då?

— Nej, inte ännu.

— Det är ett farligt vågstycke.

— Det ska nog lyckas, sade Georg stolt. Jag känner en *fri mans* kraft, och jag börjar hoppas. Jag reser i dagningen, och i morgon kväll hoppas jag få sova lugnt i Ohio. Om ni skulle träffa min hustru, vill ni göra mej en tjänst?

— Gärna, min gosse!

— Vill ni ge henne den här kråsnålen, som hon en gång gav mej i julklapp. Säj henne att jag älskar henne in i det sista. Och säj henne också att hon ska försöka komma till Kanada. Vi ska båda göra vårt yttersta för att träffas igen och bli *fria* människor och uppfostra vår son till en *fri* man.

En auktion

Herr Haley och Tom åkte i sakta mak vägen fram, båda upptagna av sina egna tankar. Haley satt och funderade på Toms längd, axelbredd och kroppskrafter och hur mycket han skulle kunna få för honom. Tom däremot tänkte på det ord som säger, att Gud följer oss på alla våra vägar.

Slutligen drog Haley upp några tidningar ur fickan och började ivrigt studera annonserna. Han var inte skicklig att läsa men lyckades slutligen stava sig igenom följande tillkännagivande:

AUKTION

NEGRER. Enligt rättens förordnande säljas på offentlig auktion, tisdagen den 20 februari kl. 11 f. m. utanför rådhuset i Washington, Kentucky, följande negrer:

HAGAR, 60 år; JOHN, 30 år; SAUL, 25 år; BEN, 21 år; ALBERT, 14 år;

Säljas för avlidne Jesse Blutchfords fordringsägares räkning.

— Det där är nånting för mej, sade Haley. Där kunde jag kanske få tag i ett par reskamrater åt dej på färden söderut. Nu åker vi direkt till Washington och sätter in dej i kurran.

Tom tog emot underrättelsen med sitt vanliga saktmod. Han visste att han, som brukligt var, skulle förvaras i stadens fängelse. Han var en ödmjuk själ, men nog kändes det bittert att bli inspärrad bland förbrytare, när man inget ont hade gjort. Men Tom hade vant sig vid självbehärskning och sade ingenting.

Fram på kvällen kom de fram till Washington, där Haley tog in på ett hotell, och Tom fick husrum i fängelset.

Vid elvatiden följande dag trängdes en stor folkhop framför rådhustrappan, innan auktionen skulle börja. Slavarna, som skulle säljas, satt hopkrupna i en klunga och viskade ängsligt med varandra.

Haley gick fram till gruppen. Han bände upp munnen på en gammal man för att undersöka tänderna, lät honom resa sig och böja ryggen för att se om han var fullt rörlig, och övergick så till nästa för att göra samma prov. Kvinnan, som

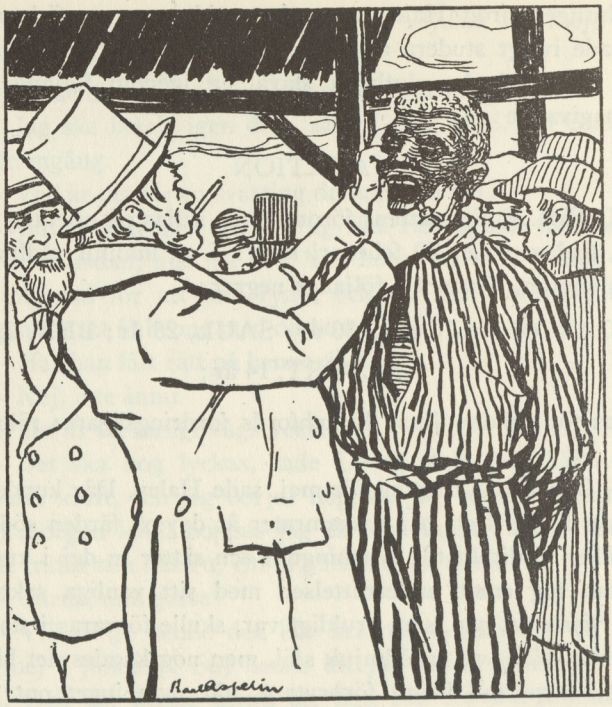

i annonsen kallades Hagar, var halvblind och såg sjuklig ut. Hon höll armarna om en fjortonårig pojke och betraktade med förskräckelse varje spekulant, som kom för att se på honom.

När Haley kom fram och kände på pojkens muskler, ropade hon:

— Han ska inte säljas utan mej, master. Jag kan laga mat och skura och diska. Var barmhärtig och köp oss tillsammans, master!

Med händerna i byxfickorna, cigarren i ena mungipan och hatten på sned vandrade Haley omkring på auktionsplatsen.

— Man borde ändå förbarma sej över Hagar och sälja henne och sonen i samma bud, sade en välvillig man, som hade talat med auktionsförrättaren.

— Hon är ju bara skinn och ben, sade Haley, och så är hon ju sned och vind av värk. Pojken kunde jag ha lust att köpa, men kvinnan vill jag inte ha, om jag så fick henne till skänks.

— Men hon blir förtvivlad, om man skiljer dem åt.

— Det är mycket möjligt, sade Haley och spottade.

En klubba slog i bordet, och en röst skrek:

— Nu börjar vi, gott folk!

Hagar drog sonen till sig.

— Håll dej tätt intill mej, Albert, sade hon, riktigt tätt!

— Men om de skiljer oss åt i alla fall? sade han. Jag är så rädd, mamma.

— Det gör de inte. Om de gör det, så dör jag.

— Ge plats där! ropade auktionsförrättaren, då ett par slavar fördes fram.

Det blev livliga bud på dem, och klubban föll slutligen för Haleys räkning.

— Kom hit, pojke! skrek auktionsförrättaren till Albert, håll upp huvudet, så folk kan se, att det är liv i dej!

— Snälla, goda massa, bad den stackars modern och grep med sina skälvande händer ännu fastare om sonens arm, sälj oss tillsammans!

— Tig bara! röt auktionsförrättaren och slet gossen ifrån

henne. Din tid kommer nog. Upp på pallen, pojke, och visa, att du är kvick i benen!

Det hördes ett stönande bakom Albert. Han såg sig om med en hjälplös blick och hoppade så upp på pallen.

Han var en kraftig pojke, välväxt och stark, och det bjöds livligt på honom. Äntligen föll klubban.

— Det var ju herr Haley?

Gossen drogs ner från pallen och fördes fram till sin nye herre. Hans mor sträckte famlande ut armarna för att få tag i honom.

— Massa, köp mej! ropade hon. Massa, hör mej för Guds barmhärtighets skull! Jag dör, om massa inte köper mej!

Men Haley bara vände sig ifrån henne. — Det var allt en bra affär, det här, skrattade han nöjd och granskade sina tre nya slavar.

Han satte handbojor på dem, kopplade dem tillsammans med en lång kedja och drev dem till fängelset.

På flodångaren

Efter ett par dagar gick Haley ombord på en Ohioångare med sina fyra slavar. Han hoppades få antalet ökat under resan, och hans uppköpare skulle möta honom vid olika platser utefter floden.

Det fria Amerikas stjärnbeströdda flagga vajade på fartyget. På övre däck samlades glada grupper av herrar och damer, som njöt av det strålande vårvädret. Barn i brokiga kläder sprang muntert omkring och lekte, fladdrande som fjärilar. Allt var liv och glädje.

Men nere på mellandäck såg det annorlunda ut. Där satt slavarna i en grupp tätt intill varandra och pratade lågmält.

Så drev han dem till fängelset

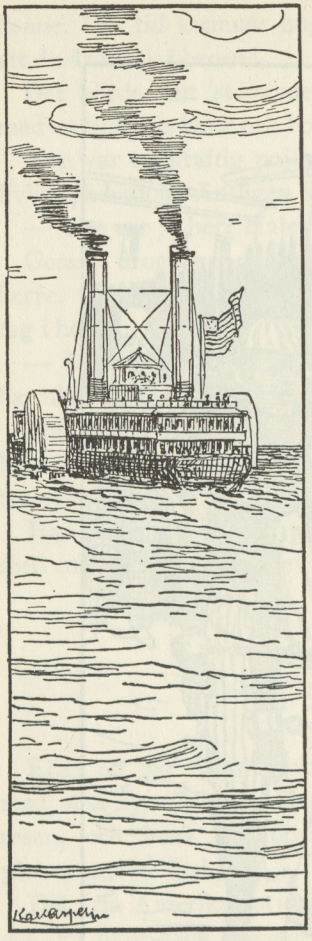

Haley tittade till dem emellanåt och försökte muntra upp dem på sitt egendomliga sätt.

— Varför sitter ni och ser sura ut egentligen? Glada och pigga ska ni vara. Det går minsann ingen nöd på er! Jag är hygglig mot mina niggrer, jag, om de uppför sej väl, förstås. Morska upp er nu!

— Ja, massa, svarade de sorgsna rösterna.

Det var det vanliga: »Ja, massa», som alltid hade varit och var de förtrycktas svar.

»John, 30 år», utgöt sitt hjärta för Tom. Han hade en hustru i ett värdshus litet längre ner vid floden. Hon visste ingenting om det här.

— Om jag bara fick se henne en gång till här i livet! slutade han.

Tom suckade och försökte trösta den andre så gott han kunde.

Uppe på däck viskade en liten gosse till sin mor:

— Det är en slavhandlare ombord, mamma. Han har flera slavar därnere.

— Arma människor! suckade modern.

— Och de är bundna med kedjor, fortsatte pojken.

— Det är en skam att sådant ska få förekomma, svarade hans mor.

— Åja, sade en annan dam, som höll på att garnera en liten barnklänning med spetsar, de har det nog ändå inte så svårt. Min tro är, att den afrikanska rasen är skapad att tjäna den vita.

Och med denna människovänliga anmärkning skakade hon ut klänningen för att se, hur spetsarna tog sig ut.

På Mississippifloden

Så kom man ner till Mississippifloden och steg ombord på en stor ångare, lastad med bomull.

Tom tycktes ha försonat sig med sitt öde. Han hade blivit befriad från sina kedjor och kunde nu gå fritt omkring på fartyget. Till och med Haley hade fattat förtroende för Tom och hans pålitliga och ordhålliga väsen.

Det var en stilla kväll. Sockerrören och de höga, mörka cypresserna utefter stränderna glödde röda i den nedgående solen. Tom satt uppkrupen mellan bomullsbalarna och såg ut över landskapet. Han betraktade på avstånd slavarna, som i stora skaror var upptagna av det tunga arbetet på fälten, deras hyddor, sammanförda till små byar, och längre bort plantageägarnas ståtliga boningshus, omgivna av stora parker. Med ens greps han av en färfärande längtan efter sin egen stuga, med rosor och klängväxter utefter väggarna.

Medan han tänker på det kära hem, som han inte mer kan hoppas få återse, droppar stora tårar ner i bibeln, som ligger uppslagen på en bomullssäck framför honom. Lyckligtvis är

bibeln en bok, som inte förlorar på att läsas långsamt, och Tom har tid att begrunda dess gyllene ord, när han med sitt finger följer vart och ett och halvhögt läser:

— *Edert ... hjärta ... vare ... icke ... bedrövat ... I ... min ... Faders ... hus ... äro ... många ... boningar. Jag ... går ... bort ... för ... att ... bereda ... eder .. rum*

Dessa ord var för Tom just vad han behövde De verkade på hans bedrövade hjärta som helande balsam.

För övrigt såg Toms bibel ganska underlig ut. Massa Georg brukade ofta läsa för honom, och då hade Tom vid varje ställe, som särskilt slagit an på honom, gjort streck och krumelurer i marginalen, vilkas betydelse bara han själv förstod. Tack vare dessa tecken kunde han lätt finna de ställen han älskade högst.

Bland passagerarna på båten fanns en ung rik plantageägare vid namn St. Clare. Han hade med sig en liten sexårig

dotter, Evangelina, och en äldre släkting, fröken Ofelia, som skötte om flickan.

Lilla Evangelina var glad och vänlig som en solstråle. Hennes långa ljusa hår böljade som en gyllene sky omkring henne, och hennes vioblå ögon var själfulla och milda. Hon var aldrig stilla. Småsjungande och lätt som en fågel flög hon lekfullt från skeppets ena sidan till den andra och lockade människorna att småleende vända sig om och se efter henne.

Ofta gick hon ner till Haleys slavar. Hon betraktade dem med stora bedrövade ögon, lyfte på deras kedjor och suckade djupt. Ibland sprang hon dit med nötter och apelsiner, som hon delade ut bland dem.

Tom kunde göra de nättaste leksaker, korgar, visselpipor och annat roligt, som han gav henne. Inom kort var de båda goda vänner.

— Vad heter lilla fröken? frågade han.

— Jag heter Evangelina, men far och mor och alla andra kallar mej för Eva. Vad heter du?

— Jag heter Tom, men där hemma brukade alla barnen kalla mej för onkel Tom.

— Då ska jag också kalla dej onkel Tom, för jag tycker så mycket om dej. Vart ska du resa?

— Det vet jag inte, lilla fröken.

— Vet du inte? sade hon förvånad.

— Nej, det vet jag inte. Jag ska säljas till någon främmande; den som bjuder mest, kan jag tro.

— Jag ska be pappa, att han köper dej, sade hon med ett leende, då ska du få se hur bra du får det, för pappa är så snäll.

— Tack lilla Eva, suckade Tom.

Tom, vars känsliga hjärta så lätt tog intryck, började alltmer fästa sig vid det livliga och intagande barnet, och när hennes vackra ansikte tittade fram bakom någon bomullsbal,

tyckte han det var, som om en ängel hade kommit till honom från himmelen.

En kväll lade skeppet till vid en hamn för att ta in ved, och Tom gick fram för att erbjuda manskapet sin hjälp med arbetet.

Eva och hennes far stod vid relingen för att se fartyget lägga ut från bryggan. Hjulen hade gjort några få slag, då Eva förlorade jämvikten och huvudstupa föll i vattnet. Fadern ville ögonblickligen kasta sig efter men hölls tillbaka av någon, som hade upptäckt att annan hjälp var till hands.

Tom stod just under flickan på nedre däcket, då hon föll. Han såg henne falla och sjunka, och han kastade sig efter henne inom en sekund. Han fick fatt i hennes klänning och höll henne uppe, till dess ivriga händer kunde få tag i henne.

St. Clare tog sin lilla sanslösa och genomvåta flicka i famnen och bar henne in i hytten, där hon snart återfick medvetandet.

Då ångaren följande dag närmade sig New Orleans, blev det bråtт ombord. På mellandäck satt Tom och såg, undrande och orolig, bort till en liten grupp på andra sidan av skeppet. Eva stod där, litet blekare än vanligt men för övrigt frisk och kry. En elegant och välväxt ung man med blå ögon talade ivrigt med Haley. På likheten såg man genast att det var Evas far.

— Efter vad ni säjer om honom, är det ju en samling av alla möjliga dygder, inbundna i svart skinn, sade St. Clare med ett gäckande leende. Huvudsaken är emellertid, vad ni släpper honom till för pris.

— Om jag säjer tretusen, så är det just vad jag har gett för honom.

— Arme man, sade St. Clare med ett föraktfullt löje, ni

Han höll henne uppe till dess ivriga händer kunde få tag i henne

skulle således förlora på honom! Är det av kärlek till mej, som ni vill göra en så dålig affär?

Haley hostade förläget.

— Men se då på honom, sade han, bred över bröstet och stark som en häst! En sådan kropp får man leta efter. Dessutom är han ovanligt klok.

— Det var mycket illa, sade St. Clare med samma gäckande leende, inte vill jag ha intelligenta tjänare, de ställer bara till bråk. Ni får allt slå av femhundra dollars för hans intelligens.

— Men den här mannen har en utmärkt karaktär, sade Haley. Han är trogen som guld...

— Köp honom, pappa! Det gör detsamma, vad han kostar, viskade Eva, som klättrat upp på en låda och nu lade sin arm kring faderns hals. Du har ju så mycket pengar, och jag vill så gärna ha honom.

— Vad ska du då ha honom till, min unge? Ska du använda honom till gunghäst, eller vad?

— Jag vill göra honom lycklig, pappa. Jag vill, att han ska få det bra!

— Se, här är hans betyg från herr Shelby, sade slavhandlaren och vecklade upp ett papper. Det är vackert, skulle jag tro.

— Betyg är inte mycket att lita på.

— Köp honom ändå, pappa, envisades Eva. Jag längtar så att få tala om det för honom.

— Nå, jag får väl ta honom då, för din skull, Eva, sade St. Clare och räckte Haley den begärda summan, som denne räknade med förnöjd min.

Efter några ögonblick var köpebrevet skrivet och undertecknat, och Tom hade fått en ny herre.

— Kom nu, Eva, sade St. Clare. Nu är du väl nöjd och belåten, hoppas jag.

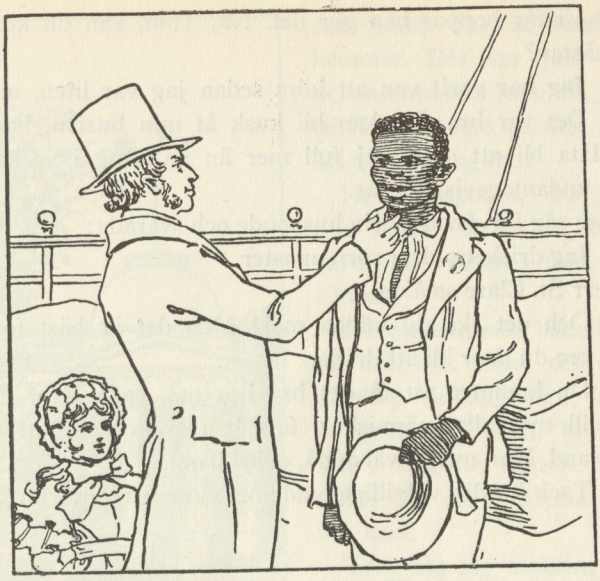

— O, ja! sade Eva med strålande ögon.

St. Clare tog henne i hand och gick över däcket till skeppets andra sida.

— Får jag säja det först! sade Eva.

Och då fadern nickade, sprang hon fram till Tom och viskade i hans öra:

— Pappa har köpt dej, onkel Tom.

Tom blev stum av glädje. Under tiden hade Evas far hunnit fram. Han ställde sig framför Tom, tog honom med pekfingret under hakan och lyfte upp hans huvud.

— Nå, Tom, sade han vänligt, vad tycker du om din nye herre?

Tom såg upp i det vackra och glada ansiktet och förstod, att han hade fått en god husbonde.

— Gud välsigne er, master! sade han.

— Vi får hoppas han gör det. Nå, Tom, kan du köra ett par hästar?

— Jag har varit van att köra sedan jag var liten, master.

— Det var bra. Du kan bli kusk åt min hustru, bara du kan låta bli att supa dej full mer än en gång i veckan — utom undantagsvis, förstås.

Tom såg förvånad på sin husbonde och svarade:

— Jag dricker aldrig sprit, master.

Herr St. Clare smålog.

— Och det ska du inbilla mej! Men det är bäst för dej själv, om du låter bli att dricka.

— Du kommer att få det bra hos oss, sade Eva. Pappa är snäll mot alla människor, fast han tycker om att skoja lite ibland. Han menar väl ändå, onkel Tom.

— Tack för ditt välvilliga omdöme! skrattade St. Clare.

Toms nya hem

Augustin St. Clare, Evas far, var inte den glada och sorglösa människa han gav sig ut för. Djupt i sitt hjärta bar han på en bitter sorg. Som helt ung hade han älskat en vacker och god flicka, men hennes beräknande förmyndare hade försåtligt skilt dem åt. Denna ungdomskärlek kunde St. Clare aldrig glömma.

Han gifte sig sedermera med en rik och vacker dotter till en plantageägare i grannskapet. Men han fann snart, att hans hustru var ytlig och fåfäng och bara tänkte på sig själv. Eva var deras enda barn, och St. Clare ägnade henne den ömmaste kärlek, vilket modern såg med retlig avundsjuka. Huset sköttes illa, ty fru St. Clare låg mest på en soffa med en roman i handen och låtsades vara sjuk. St. Clare hade därför beslutat att resa till Vermont och be en kusin,

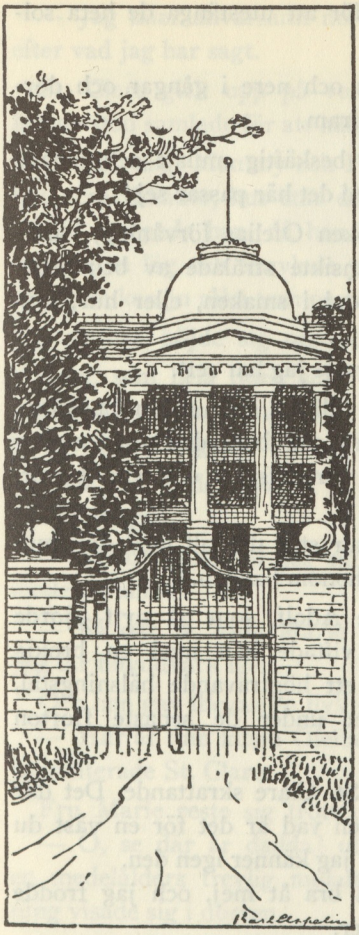

som bodde där, ta hand om hemmet. Det var just från denna resa han kom, då Tom träffade honom på den stora Mississippiångaren.

Han hoppades, att hans lilla dotter skulle få bättre vård, när fröken Ofelia kom i huset.

Då vagnen, som hade hämtat herr St. Clare och hans sällskap vid ångbåten, körde in genom grinden, kom en skara färgade tjänare utrusande för att se massa komma hem.

Tom såg sig omkring, alldeles häpen. Ett sådant palats hade han aldrig i sitt liv sett.

Det gamla romantiska huset var byggt i en fyrkant och omslöt en stor gård, i vars mitt en springbrunn kastade sina gnistrande strålar högt i luften. I marmorbassängen nedanför lekte glittrande guldfiskar. En gångstig ledde runt bassängen, och gruppen av blommande apelsinträd skänkte angenäm svalka. På de sammetsmjuka gräsmattorna växte granatäppelträd med glänsande blad och granna röda blommor, doftande rosenbuskar och guldgula jasminer.

Pelargångarna kring gården var försedda med dyrbara dra-

perier, som kunde släppas ner för att utestänga de heta solstrålarna.

Överallt uppe på balkongerna och nere i gångar och dörrar stack svarta huvuden nyfiket fram.

— Undan med er! skrek en beskäftig mulatt och jagade bort en närgången flock. Tycker ni det här passar sej!

St. Clare, som smålett åt fröken Ofelias förvåning, vände sig nu till Tom, vars svarta ansikte strålade av beundran.

— Nå, Tom, det här faller dej i smaken, eller hur, min gosse?

— Ja, master, det är det vackraste jag har sett.

Tjänarna hade nu dragit sig tillbaka, och sedan St. Clare skickat i väg kusken med vagnen, var bara den unge mulatten kvar. Han var iförd svart sammetsväst och vita byxor. Han bockade sig djupt.

— Nej, se god dag, Adolf, hur står det till med dej, min gosse? sade St. Clare och räckte honom handen.

— Mycket bra, master, sade Adolf, som på nytt gjorde en elegant bugning. Därefter viftade han med en brokig sidennäsduk och började hålla ett högtravande hälsningstal, som han flitigt hade läst över under de senaste fjorton dagarna.

— Så där ja, min vän, sade St. Clare skrattande. Det där har du inte fått ihop så illa. Men vad är det för en väst du går och sprätter med? Jag tycker jag känner igen den.

— O, massa, den passade så bra åt mej, och jag trodde inte massa tänkte begagna den mer.

— Nå ja, behåll den då, din rackare! Hör nu på, Adolf, när jag har visat frun hennes nya kusk, så tar du honom med ner i köket, men du understår dej inte att visa något översitteri mot honom. Han är mer värd än tio sådana som du.

— Massa ska alltid gyckla, skrattade Adolf.

— Jag talar allvarsamt nu, och jag råder dej att rätta dej efter vad jag har sagt.

St. Clare gick upp på verandan, där tjänarna glada och leende stod samlade för att hälsa på honom.

— God dag, Mammy och Polly, sade han och skakade vänligt deras händer, hur står det till med er? Och du, Jimmy? Ohoj! utropade han, då han snavade mot en liten svartbrun unge, som låg och kravlade på golvet. Se efter era små valpar, man kan ju råka trampa på dem.

Men han böjde sig ner och klappade barnet på huvudet.

Tom, som hela tiden stått med öppen mun, alldeles överväldigad av beundran, följde på en vink av sin herre med honom in i salongen.

Lilla Eva hade skyndat in till sin mor, som låg i ett rum intill salongen.

— Mamma, här är jag nu! ropade hon och kastade sig i moderns famn.

— Så där ja, sade Marie St. Clare matt, inte så häftigt! Jag får huvudvärk igen.

Och hon gav flickan en flyktig kyss.

— Här är min kusin Ofelia, min goda gamla barndomsvän, presenterade St. Clare.

Fru Marie reste sig trött upp och räckte kusinen handen.

— O, se där är dadda! utbrast Eva, då hon fick syn på en medelålders trevlig mulattska, som strålande av förtjusning visade sig i dörren.

Eva kastade sig i hennes armar och kysste henne.

— Kom fram, Tom, uppmanade St. Clare. Se här, Marie, här ger jag dej en ny kusk, som är pålitlig, ärlig och nykter.

— Nykter? sade hustrun med en föraktfull fnysning.

— Han *är* nykter, upprepade hennes man allvarligt. Han

är ett mönster av heder och fromhet. Så där ja, Tom, följ nu med Adolf ner i köket.

— Han är en riktig elefant, fnös fru Marie, när Tom avlägsnade sig med klumpiga steg.

— Försök att inte genast finna fel hos honom, sade St. Clare och satte sig, och ge mej nu ett par vänliga ord, när jag kommer hem.

— Jag trodde aldrig du skulle komma tillbaka, mumlade hustrun surmulet.

— Men jag skrev ju, varför jag måste dröja, och här ser du, att jag har tänkt på dej.

Han räckte henne ett sammetsfodral, som han öppnade.

Det var ett fotografi av honom själv och lilla Eva som höll varandra i hand.

Marie såg missnöjd ut.

— Ställningen är alldeles för stel, sade hon kallt.

— Nå ja, ställningen kan ju vara en smaksak, men vad säjer du om likheten?

— När du inte bryr dej om, vad jag tycker om ställningen, så är det inte värt du frågar mej om likheten heller, muttrade Marie och tryckte hårt till knäppet på fodralet.

St. Clare rodnade, bet sig misslynt i läppen och började sakta trampa med foten i golvet.

— Käre Augustin, var för all del tyst, mitt huvud tål inte något buller!

— Lider du ofta av huvudvärk? frågade fröken Ofelia och reste sig från en bekväm stol, där hon suttit och granskat de dyrbara möblerna.

— Nästan alltid, suckade Marie. Men det är ingen människa, som frågar efter mej.

— Då ska vi koka enbärste, det är ett förträffligt medel, sade fröken Ofelia.

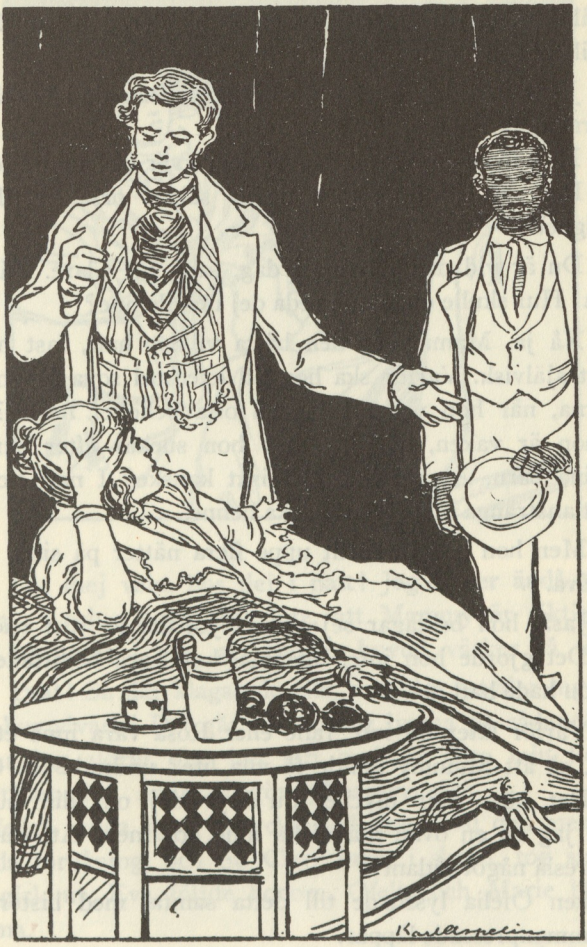

— Här skänker jag dej en ny kusk, Marie, sade St. Clare

— Nu, Marie, sade St. Clare dagen därpå, ska vi hoppas, att du blir riktigt frisk och stark, när du får överlämna hela hushållsbördan i den duktiga Ofelias händer. Nu kan du riktigt vila ut och hämta nya krafter.

— Jag kan aldrig bli frisk, så länge vi har de här eländiga slavarna omkring oss, suckade Marie.

— Men mamma, varför har vi dem kvar då? undrade Eva.

— Det vet jag inte, men de är säkert orsaken till min sjuklighet.

— Du är vid dåligt lynne i dag, sade St. Clare. Tänk på dadda! Hur skulle du kunna reda dej utan henne?

— Nå ja, Mammy är den bästa vi har haft, fast hon är rysligt självisk. Varför ska hon till exempel sova så gott om nätterna, när hon vet, att jag så ofta behöver henne? Och när hon är vaken, hör jag, hur hon suckar efter sin man och sina barn. Är det inte självisk kanske? I natt fick jag riktigt anstränga mej för att väcka henne.

— Men hon har ju suttit uppe flera nätter på sista tiden, sade Eva.

— Jaså, hon beklagar sej också! Jo, det är just vackert!

— Det gjorde hon inte, mamma, hon bara berättade, hur svårt du hade haft det.

— Varför låter du inte Jane eller Rosa vara inne ett par nätter, så att Mammy kunde få vila lite? undrade St. Clare.

— Det hörs, hur mycket du bryr dej om din hustru! Skulle jag ha en ovan människa inne hos mej? Att du bara kan föreslå något sådant!

Fröken Ofelia lyssnade till detta samtal med bister min och sammanpressade läppar.

Fru Marie fläktade sig otåligt med solfjädern. Eva smög sig intill henne och slog armarna om hennes hals.

— Vad är det du vill? sade modern.

— Låt mej vaka hos dej i natt! Jag ligger ändå så ofta vaken... och... jag tror inte, att Mammy är riktigt kry. Hon berättade i går, att hennes huvud värker så mycket.

— Prat! Så där klagar de alla, men det betyder ingenting. Lite huvudvärk! Det går inte an att lyssna på sådant! Själv klagar jag aldrig. *Jag* har lärt mej att bära min lidanden med tålamod... andra får göra på samma sätt.

Ofelias ärliga ögon uttryckte vid dessa ord den mest oförställda förvåning, och St. Clare brast i skratt, tog sin käpp och gick ut. Eva följde honom. Ofelia och Marie blev ensamma.

Ofelia började tala om hushållsgöromål men avbröts snart av Marie.

— Ja, det där sätter du dej snart in i, nickade hon, men

jag vill tala lite med dej om Eva. Hon är så besynnerlig, hon är inte alls lik mej.

Ofelia hoppades i tysthet, att hon aldrig skulle bli det heller.

— Hon förefaller mej som det snällaste barn jag någonsin har sett, sade hon högt.

— Nå ja, det kan ju hända, men hon är omöjlig med att skämma bort tjänarna. Och Augustin sedan! Han har så underliga idéer. Kan du tänka dej, att han har på det bestämdaste förbjudit mej att ge våra slavar stryk! Och när han säjer så till mej, ser han så ond ut, så jag blir vettskrämd. Jag vågar inte göra honom emot, fast jag så väl vet, att det bara finns ett enda medel att få slavar lydiga.

— Vad är det för medel?

— Att skicka dem till fängelset och låta piska dem där, förklarade Marie med likgiltig min.

— Jag tackar Gud, att jag inte vet någonting om sådana saker, sade Ofelia kort.

Tom brukade ibland sitta på en liten stenbänk nere i parken, och där sökte Eva upp honom. De lekte och skämtade som två jämnåriga och båda hade lika roligt. Ibland prydde hon den godmodigt leende Tom med blommor kring hals och huvud.

— O Tom, vad du ser festlig ut, skrattade hon och klappade händerna.

Om Tom inte jämt hade känt en tärande hemlängtan, skulle han aldrig ha kunnat önska sig en bättre tillvaro. Han hade blivit lilla frökens egen tjänare, han red med henne, körde för henne och följde henne på hennes promenader. Han gick klädd i fin klädesdräkt, filthatt, vita manschetter och blanka kragstövlar.

Eva prydde Tom med blommor

Och det var så vackert överallt. Tom kunde glädja sig som ett barn åt fågelsången, åt springbrunnens klara vattenstrålar, åt trädens doftande blomster. Det föreföll honom, som om han hade kommit till ett sagoslott.

En söndagsmorgon, då Mammys huvudvärk hade varit värre än vanligt, kom Eva springande emot henne i trappan med sin luktvattensflaska i handen.

— Den här ska du få, Mammy, du ska ha den riktigt till din egen.

— Men den är ju av guld, lilla miss Eva, med äkta stenar på. Den kan jag aldrig ta emot.

— Jo visst, du behöver den mycket bättre än jag. Mamma brukar lukta på den, och då blir värken bättre. Ta den bara!

I detsamma kom fru St. Clare.

— Vad är det du ger Mammy, Eva?

— Det är min luktvattensflaska!

— Ta den genast tillbaka!

Eva vände sig nedslagen om.

— Marie, bad St. Clare, som hade hört samtalet, låt Eva göra som hon vill den här gången!

Fru St. Clare suckade.

— Hur hon ska kunna klara sej i livet, det må Gud veta, mumlade hon.

— Ja, sade St. Clare allvarsamt, men så mycket är säkert, att hon kommer att reda sej bättre *där uppe* hos Gud än både du och jag.

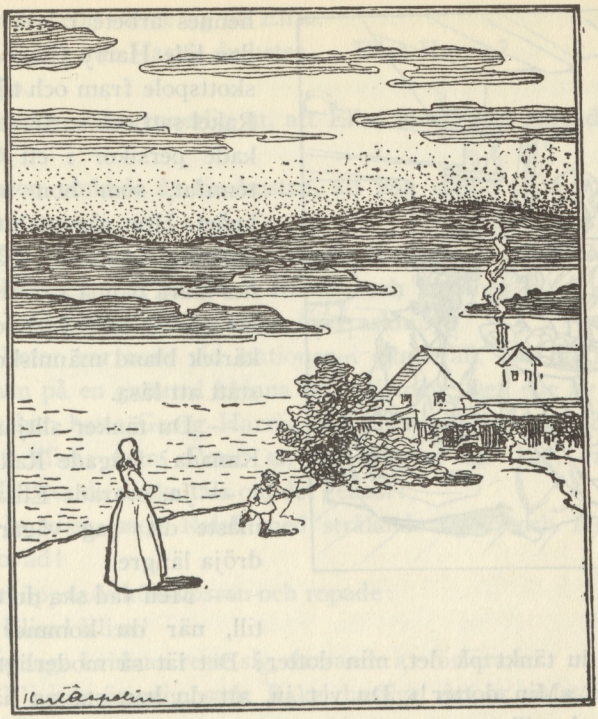

Kväkarnybygget

Sedan Elisa hade varit en tid hos van Tromp, hade hon och hennes gosse funnit en fristad hos ett par kväkare, vänliga, gästfria och godhjärtade människor, som bodde i en avsides by i en av Indianas vackraste trakter.

De hyste stort medlidande med Elisa och gjorde allt vad de kunde för att trösta och uppmuntra henne.

Det var alltid mycket att bestyra i kväkarhemmet. En dag var Elisa sysselsatt med att hjälpa Rakel, husmodern, med

hennes arbete i köket, medan lille Harry flög som en skottspole fram och tillbaka. Rakel satt och sorterade torkade persikor i ett blankt tennfat, som hon hade i knäet. Hon såg ut att vara omkring femtio år. På hennes klara panna var det som om orden: »Frid på jorden, kärlek bland människorna», stått att läsa.

— Du tänker alltjämt på Kanada? frågade Rakel.

— Ja, svarade Elisa, jag måste dit; jag vågar inte dröja längre.

— Men vad ska du ta dej till, när du kommer dit? Har du tänkt på det, min dotter? Det lät så moderligt ömt detta: »Min dotter!» Du vet ju, att du kan stanna här så länge du vill.

Elisa såg upp med en tacksam blick. Hon hade blivit blek och mager, och hennes ögon hade ett lidande uttryck, men hela hennes utseende hade fått en prägel av fasthet och beslutsamhet, som inte hade funnits där i forna, lyckliga dagar.

Dörren öppnades, och husfadern Simeon, en hög och kraftig man med bredskyggig kväkarhatt, steg in till dem. Han hälsade med en glad, hemlighetsfull min.

— Har du något nytt att berätta? frågade Rakel.

Simeon nickade ännu mera hemlighetsfullt och mumlade något om, att det skulle komma vänner till dem på kvällen.

— Vänner? Vilka då?

Men Simeon vände sig till Elisa.

— Är det inte Harris du heter . . . Elisa Harris?

— Jo.

Han såg så besynnerlig ut, att Elisa förskräckt stirrade på honom.

Simeon vinkade åt sin hustru, att hon skulle följa honom ut i förstugan.

— Vad är det, Simeon? frågade hon, då de stod därute.

— Hennes man är här i trakten och kommer hit i kväll.

— Är det möjligt? En sådan överraskning!

— Peter var nere vid stationen i går kväll, och där träffade han på en gammal kvinna och två män. Den ene av dem sa, att han hette Georg Harris, och efter vad jag kan förstå, är det Elisas man. Peter sa, att det var en lång, vacker karl. Tycker du vi ska tala om det genast?

— Ja visst, sade Rakel med strålande ögon, och Herren vare lovad!

Hon öppnade köksdörren och ropade:

— Elisa! Elisa!

Den unga kvinnan reste sig, darrande av förfäran.

— Bli inte ängslig, sade Rakel hastigt, det är en stor och glad nyhet.

— Vad är det då? . . . Vad är det?

Men Rakel tog upp lille Harry på armen.

— Du får se din pappa snart, min lille man, förstår du det? Din pappa kommer hit!

Elisa blev först flammande röd och sedan dödsblek. Utan ett ord sjönk hon ner på en stol.

— Var lugn, min dotter, han lever, han mår bra, han är hos goda människor och kommer hit i kväll.

— I kväll! sade Elisa utan att förstå.

Den plötsliga glädjen grep henne så djupt att hon förlorade medvetandet.

Elisas sanslöshet övergick i en lugn, djup sömn. Det var som om blotta meddelandet, att hennes man fanns oskadd i närheten, hade skänkt henne ro. Vänliga händer lade henne i en säng, och en filt breddes över henne.

Under tiden ordnades därute i rummet för kvällsvarden. Dörren stod öppen, och man rörde sig stilla och tyst. Tekitteln puttrade på spisen, en snövit duk lades på bordet, koppar och skedar sattes försiktigt fram, bröd och små läckerheter skars upp, det rustades som till fest.

Och Elisa drömde. Hon såg ett härligt land, hon hörde sin mans steg, hon kände hans starka arm omkring sig, och hon öppnade ögonen . . .

Drömmen var verklighet, han var där. Medan hon sovit, hade kvällen kommit och med den även Georg, som nu satt snyftande vid hennes huvudgärd.

Vilken glädje det var i kväkarhemmet, då morgonsolen strålade in genom fönstren, vilken brådska i köket, där söner och döttrar hjälpte modern att laga frukosten. Alla var sysselsatta, en hämtade vatten från källan, en malde kaffet, en skar upp brödet, Simeon den yngre siktade mjölet till majskakorna, och Mary skar hönan. Om någon liten tvist uppstod, lugnade moderns milda »nå, nå!» eller »inte så häftigt!» genast sinnena.

Under alla dessa förberedelser stod Simeon den äldre framför en liten hörnspegel och rakade sig. Han lät inte störa sig av det glada stojet. När slutligen Georg, Elisa och lille Harry kom in, blev de så glatt och vänligt mottagna, att alltsammans föreföll dem som en dröm.

Det var första gången Georg satt som jämlike vid en vit mans bord. Här kände han, att han var i ett hem, där kristlig kärlek rådde, och under denna måltid smälte bitterheten

i hans hjärta. Han började tro på Guds och människors godhet.

— Tänk, om du nu skulle bli ertappad igen, far, sade Simeon den yngre och tog sig en smörgås.

— Då får jag erlägga böterna, svarade Simeon.

— Men om de satte dej i fängelse?

— Då kunde väl du och mor sköta gården, smålog Simeon.

— Ni måtte väl inte utsätta er för några svårigheter för vår skull, utbrast Georg, det skulle jag inte kunna bära.

— Var inte orolig, Georg. Det är inte bara för din utan för Guds och människors skull, som vi gör det. I dag måste du hålla dej stilla här. I kväll kommer Fineas och för dej, Elisa och pojken till kväkarstationen. Förföljarna är efter dej.

Georg störtade upp.

— Då vågar jag inte dröja ett ögonblick längre!

— Under dagen är du säker här, förklarade Simeon. Alla i kolonien är vänner och håller ihop, och alla är på sin vakt. Vi har rådslagit, och vi anser det bäst, att du reser på natten.

Åter på flykt

Då det led mot kvällen, plockade Rakel fram ur skafferiet lite av varje till matsäck åt flyktingarna. Elisa satt i sitt lilla rum och talade förhoppningsfullt om framtiden. I Kanada skulle de nog slå sig fram. Elisa var skicklig i sömnad, tvätt och strykning, och Georg hade ju varit förman i fabriken.

— Men vi är inte där ännu, suckade Elisa.

— Nej, sade Georg, men jag känner mej som en fri man,

jag kan arbeta, och jag tror nu, att Gud är med mej. Jag ska arbeta så jag kan köpa dej och pojken fria, och vad *min* husbonde beträffar, så har han förtjänat många gånger så mycket på min uppfinning, som han har betalat för mej. Jag är inte skyldig honom något!

Det knackade på dörren, och Elisa öppnade. Det var Simeon och en annan kväkare, Fineas, som hade lovat hjälpa flyktingarna på väg. Fineas var lång och rödhårig, med klipska ögon. Han var modig och tjänstvillig och både snabbtänkt och slagfärdig.

— Fineas har något nytt att berätta för er, upplyste Simeon.

— Ja, inföll Fineas, jag ska tala om, att jag aldrig sover mer än med ett öga.

Och han berättade hur han natten förut hade tagit in i ett härbärge och lagt sig på några säckar i ett hörn av gästrummet. Då hade han hört två karlar tala om, att de var på jakt efter några flyktingar, som de äntligen fått korn på.

— Och jag kunde förstå, att det var om er de talade, slutade han. Ni skulle fångas, skickas tillbaka och straffas, så att andra skulle mista lusten att fly. Själv skulle du skickas tillbaka till din herre i Kentucky, din hustru skulle de sälja på marknaden i New Orleans för tre eller fyratusen, och pojken skulle de skicka till någon, som hette Haley.

Elisa hade slagit armarna om sin man.

— Så var det ett par andra de talade om: Jim och hans mor. De skulle också fångas och skickas till Kentucky.

Georg knöt händerna.

— Jag kunde förstå, att de hade polis med sej, tillade Fineas, och vi får dem hack i häl efter oss i kväll, det är då säkert.

Georgs ögon började återfå sin gamla, vilda glans. Han tog sina pistoler och undersökte dem tyst. Simeon suckade.

— Jag hoppas allt går lyckligt, mumlade han.

— Jag vill i alla händelser inte, att någon annan ska råka i svårigheter för vår skull, förklarade Georg. Om ni bara vill låna oss häst och vagn och upplysa mej om vägen, så kör vi ensamma. Min kamrat Jim är stark som en björn, och det är jag också.

— Ja visst, det tvivlar jag inte på, sade Fineas, men du får ändå lov att ha en kusk, annars kan du ju inte slåss.

— Fineas är en klok och förståndig man, menade Simeon, och du borde inte säja nej, när han vill följa dej, Georg. Men, tillade han och pekade på pistolerna, var inte för snabb med de där!

— Skulle inte ni handla på samma sätt, om ni var i mitt ställe? frågade Georg.

— Jag hoppas att slippa råka i frestelse, sade Simeon. Köttet är svagt.

— Jag tror, att mitt kött skulle bli ganska starkt i ett sådant fall, skrattade Fineas och sträckte ut ett par armar, långa och kraftiga som ett par väderkvarnsvingar. Jag skulle med nöje hålla en av de där lymlarna åt dej, medan du gjorde kål på honom.

— Människans vrede är inte god inför Gud, sade den fromme Simeon. Det märks på dej, Fineas, att du inte är född kväkare.

Fineas hade nämligen varit en duktig och driftig nybyggare och en väldig jägare, tills han en vacker dag blev förälskad i en mild liten kväkarflicka, som hade förmått honom att gå in i »vännernas samfund», som kväkarna kallar sig. Han var skötsam och arbetsam, och han blev snart omtyckt av medlemmarna.

— Är det inte bäst vi far genast? frågade Georg.

— Vi får allt vänta, tills det blir mörkt, bestämde Fineas. Här och där i byarna finns det bråkstakar, som gärna skulle

uppehålla oss, om de fick nys om vår färd, och det duger inte. Jag ska gå över till Mikael och be honom följa efter oss till häst. Då kan han hinna varna oss, om han märker oråd!

— O Gud, hjälp oss! bad Elisa, sedan Fineas hade gått.

— Ja, lita på Gud, manade den fromme kväkaren lugnt.

En liten stund efter kvällsvarden körde en stor tältvagn fram till dörren, och Fineas hoppade raskt ner från kuskbocken.

Jim och hans mor satt redan i vagnen. Georg kom ut med Elisa och Harry. De stod alla samlade utanför huset i den stilla, stjärnklara natten. Matsäckar och buffelhudar stuvades in, och snart satt hela sällskapet på sina platser.

— Farväl, vänner, Herren vare med er! sade Simeon, då vagnen satte sig i rörelse.

Och från alla därinne hördes ett dämpat:

— Gud välsigne er!

— Har du dina pistoler i ordning, Jim? viskade Georg.

— Ja visst.

— Och du vet, vad du gör, om de hinner upp oss?

— Jag vet, att jag inte än en gång låter dem slita min gamla mor ifrån mej.

De for genom mörka skogar och över öde slätter. Vid tretiden hörde Georg ljudet av snabba hovslag på avstånd. Han grep Fineas i armen.

Fineas höll in hästarna, lyssnade och såg sig omkring.

— Det kommer en ryttare däruppe på backen, sade han. Jag tror det är Mikael.

Georg och Jim hoppade ur. Alla stirrade mot ryttaren. Allt närmare kom han, nu försvann han ur sikte, men hovslagen hördes allt tydligare. Slutligen syntes han på en höjd, och så var han inom hörhåll.

— Ja, det är Mikael — hallå, Mikael!

— Fineas, är det du?

— Ja, kommer de?

— Strax bakom mej — åtta eller tio — rasande som vargar.

I detsamma förde en vindfläkt till dem det svaga ljudet av galopperande hästar.

— Så ja, nu gäller det! ropade kväkaren. In med er, pojkar! Ska ni slåss, så får ni allt vänta, tills jag har skjutsat er lite längre.

Jim och Georg hoppade in i vagnen, Fineas klatschade med piskan, och vagnen rullade med stark fart fram över den frusna vägen. Men förföljarna kom allt närmare. Vid nästa backe hade de tydligen fått syn på vagnen, för de höjde ett skrän av glädje och triumf.

Alltjämt klatschade Fineas åt hästarna. Slutligen kom de vid en krökning av vägen tätt intill en brant klippa. Det var den som Fineas hade hoppats hinna fram till. Han kände till stället.

— Så där ja! ropade han och höll plötsligt in hästarna. Ut med er alla — fort — och uppför den här klippan! Mikael,

du binder din häst vid vagnen och kör till Amarias och hämtar honom och hans pojkar, så vi får hjälp att klå opp de där lymlarna!

I en blink var alla ur vagnen.

— Nu gäller det att springa allt vad ni kan, flämtade Fineas och tog Harry på armen. Rör på benen, allihop!

De sprang för brinnande livet och började klättra uppför klippan på en smal stig, medan Mikael körde bort med vagnen.

Främst hoppade Fineas som en stenget från klippa till klippa, efter kom Jim med modern på ryggen, och sist Georg och Elisa.

Efter några minuters klättring var de uppe; stigen gick genom ett trångt pass, där bara en i sänder kunde komma fram. Här var ett slags platå, omgiven av lodräta klippor. En djup klyfta i berget hoppade de raskt över och var så i skydd för första angreppet.

Fineas lutade sig fram och kunde se förföljarna, som skrikande och svärande satte efter dem.

— Låt dem nu komma! sade han. Den som vill hit, måste genom det trånga passet.

— Om de försöker, ska vi nog stoppa dem, sade Georg. Eftersom det är oss det gäller, så låt oss sköta om skjutningen!

— Gärna för mej! Det ska bli roligt att se på, förklarade Fineas. Men se bara, så de stirrar hit upp! Skulle ni inte ge dem en salva för att låta dem höra, vad de har att vänta?

Där nere stod Tom Loker, Marks, två poliskonstaplar och några dagdrivare, som hade lockats med av nöjet att se på en niggerjakt.

— Jaha, Tom Loker, nu har du dem i fällan! ropade en i sällskapet.

— Ja, svarade Tom, nu är de allt i knipa. Det är bäst vi

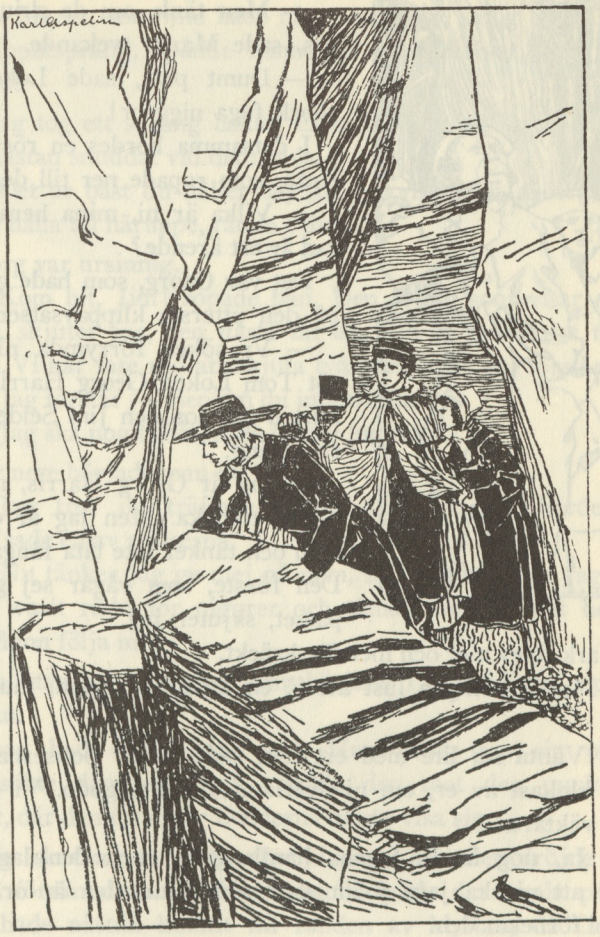

Fineas lutade sig fram och kunde se förföljarna

tar dem med en gång. De kan i alla fall inte komma undan.

— Men tänk, om de skjuter på oss, sade Marks tvekande.

— Dumt prat, sade Loker, en skock fega niggrer!

I detsamma hördes en röst uppifrån, som ropade ner till dem:

— Vilka är ni, mina herar, och vad är ert ärende?

Det var Georg, som hade gått ut på den yttersta klippavsatsen.

— Vi söker förrymda niggrer, röt Tom Loker, Georg Harris med hustru och son och Jim Selden och en käring.

— Jag är Georg Harris, ropade Georg tillbaka. Men jag är en fri man och tänker inte låta fånga mej. Den förste, som vågar sej genom passet, skjuter jag.

Marks blev mer och mer förskräckt.

— Jag har ingen lust att få en kula i kroppen, mumlade han.

— Vänta nu lite med ert hot, sade en av poliserna. Det vore klokast av er, om ni överlämnade er i godo. Vi är lagens väktare.

— Ja, nog är ni lagens hantlangare, men den lag som säjer att ni ska jaga människor som djur, den är orättvis, och vi förnekar den.

Georgs långa smärta gestalt avtecknade sig tydligt mot den röda morgonhimlen. Hans ögon gnistrade av rättmätig harm och ett förtvivlans mod. Verkligt mod och desperat beslut-

samhet gör intryck även på de råaste sinnen, och där nere blev det tyst några ögonblick.

Men Marks, som inte hade något samvete, smög sig bakom ett klipputsprång, spände hanen på sin revolver, tog sikte och sköt.

Georg tog ett språng bakåt, Elisa utstötte ett skrik. Kulan hade nästan snuddat vid dem båda.

— Det är bäst du håller dej lite i skymundan, Georg, när du vill hålla tal häruppe, rådde Fineas.

Georg var ursinnig.

— Kom hit, Jim! ropade han. Den förste som visar sej i passet, skjuter *jag*, den nästa tar *du*, och på det sättet turar vi om. Vi har inte råd att skjuta två gånger på en, förstår du.

— Jag förstår — men om du inte träffar?

— Jag ska nog träffa, sade Georg lugnt.

Där nere började man nu rådslå.

— Jag tror du träffade någon däruppe. Jag hörde ett skrik, sade en av poliserna.

— Nu tänker jag ge mej på dem, förklarade Tom. Jag har aldrig varit rädd för niggrer och tänker inte bli det heller. Vill någon följa med?

Och utan att vänta på svar började Loker klättra uppför klippan.

Georg hade hört hans ord. Han drog upp sin pistol, undersökte den noga och riktade den mot den punkt av passet, där den förste av fienderna måste visa sig.

Hela skaran stormade efter Loker, och det dröjde inte länge, förrän dennes väldiga gestalt fyllde det smala passet. Han hade nästan hunnit till randen av klyftan, då Georgs skott smällde. Kulan träffade slavjägaren i sidan. Han gav till ett stönande, men han ville inte ge tappt; han hoppade över klyftan som en ilsken tjur.

Slavjägaren störtade ner i djupet

— Min vän, sade Fineas, som nu plötsligt steg fram och boxade Loker hårt i bröstet, här finns inte plats för dej. Var så god och vänd om!

Slavjägaren störtade ner mellan träd och buskar, så att småstenarna rasslade efter honom som ett smattrande regn, tills han slutligen försvann ner i det mörka djupet.

— De slåss som vilddjur! ryste Marks alldeles likblek av rädsla och rusade utför branten så fort den oländiga vägen tillät.

De övriga följde honom huller om buller.

— Hör på, pojkar, sade Marks, så snart han hade hunnit ner, laga nu att ni får reda på Loker, medan jag rider bort för att hämta hjälp.

Han kastade sig upp på hästen och gav sig av utan att fästa sig vid kamraternas glåpord.

— Jo, den var modig! sade en. För min del frågar jag då inte heller efter, om Loker är levande eller död, fast vi måste väl ändå plocka upp honom.

Vägledda av Toms jämmer fann de honom snart. Trädgrenar och buskar hade hejdat farten och räddat hans liv.

— Det var ett förfärligt väsen du håller, Tom! Är du svårt sårad?

— Jag vet inte. Det var den lymmelaktige kväkaren, som gav mej en puff. Ge mej en trasa att stoppa i såret, jag håller ju på att förblöda!

De stretade och drog och lyckades till slut släpa Loker fram till hästarna. Men de kunde inte få upp honom i sadeln. För var gång gled han ner igen, och slutligen föll han till marken med en tung duns.

— Han måtte väl inte vara död? flämtade Elisa, som jämte de andra hade följt händelserna uppifrån klippan.

— Jag tror verkligen de bovarna lämnar honom åt sitt öde, sade Fineas.

De begav sig allesamman utför stigen, och just som de hann ner, fick de se Mikael komma med vagnen, åtföljd av några beväpnade män.

— Ja, nu kan vi vara glada över att vara räddade för den här gången, sade Fineas. Låt oss nu se om vår vän där borta.

Han lade sig på knä och undersökte Lokers sår. Under sitt nybyggarliv hade han lärt sig en hel del sjukvård.

— Är det Marks? frågade Loker med matt röst.

— Nej, det är inte Marks. Han har gett sej i väg.

— Den hunden! stönade Loker. Ja, med mej är det nog snart slut.

— Var bara stilla, så ska jag sköta om dej! Men låt bli att gräla och morra, det är inte nyttigt för hälsan.

Och Fineas gjorde i ordning ett förband av sin egen och de övrigas näsdukar.

— Det var du som knuffade mej utför branten, mumlade Loker med matt röst.

— Ja du, och hade jag inte gjort det, så hade du kastat ner oss allesamman. Men vi är inte hämndlystna, vi ska nog sköta om dej.

Loker suckade och slöt ögonen. All hans kroppsstyrka var förbi, och någon själsstyrka hade han inte. Då vagnen kom fram, fick de alla hjälpas åt för att få kolossen upp i åkdonet. Jims mor steg upp i vagnen och lade Lokers huvud i sitt knä; de övriga fick tränga ihop sig, så gott det gick.

— Tror du han dör? frågade Georg.

— Å nej, inte dör han, svarade Fineas, men nog är han ordentligt mörbultad. Hur ska vi bära oss åt med honom nu?

— Vi får ta honom med fram till Amarias; där finns en

gammal kvinna, som heter Dorkas. Hon är skicklig att sköta sjuka och ska nog lappa ihop honom.

Sedan de hade kört ungefär en timme, kom de till en trevlig kväkargård, där de blev vänligt mottagna. Fineas och flyktingarna reste vidare, och Loker stannade kvar i Dorkas vård.

Tom börjar längta

Efter någon tid vann Tom sin herres förtroende i så hög grad, att han fick göra alla uppköp för hushållets räkning, vilket Adolf förut hade gjort. Denne, som var lika slösaktig och tanklös som St. Clare själv, hade misshushållat utan måtta. Tom blev förskräckt, då han kom underfund med, i vilken oordning hela huset befann sig. De många slavarna gjorde precis som de behagade utan ringaste uppsikt eller kontroll.

St. Clare var en sorglös och godtrogen natur och lät allt gå som det ville. När fröken Ofelia påpekade det orätta i att inte försöka uppfostra slavarna till flitiga och samvetsgranna människor, hörde han nog på och medgav också att hon hade rätt, men han saknade kraft att handla.

— Bara man är god mot dem, så är det nog, tröstade han sig själv.

Tom sörjde över att herr St. Clare aldrig gick i kyrkan eller läste sin bibel. Han älskade sin glade och vackre unge husbonde med en blandning av vördnad och faderlig ömhet.

St. Clare hade varit ute och festat en kväll och kom hem mitt i natten i berusat tillstånd. Adolf och Tom hjälptes åt att få honom i säng. Adolf bara skrattade, men Tom låg vaken hela natten och bad för sin husbonde.

Följande dag fick Tom av sin herre en summa pengar för uppköpen. Han stod kvar och slätade betänksamt ut sedlarna.

— Är det något, som är galet? undrade St. Clare.

— Ja, master, jag är rädd för det, svarade Tom allvarsamt. Jag är ledsen, master, för jag hade alltid trott, att master ville vara god mot alla människor.

— Är jag inte det då?

— Nej, det är en, som master inte är god emot.

— Är det mot dej? Har du inte fått vad du ska ha?

— Det är inte mot mej. Jag har det så bra. Master är inte god mot *sej själv*.

St. Clare rodnade djupt. Men han var för stolt att visa, att orden hade gripit honom. Tom hade talat med handen på låset och ryggen halvt vänd mot sin husbonde.

— Var det ingenting annat? skrattade St. Clare med låtsad munterhet.

— Ingenting annat! utbrast Tom, vände sig hastigt om och föll på knä. O, käre unge master! Både själ och kropp blir förstörda. Käre snälle master!

Toms röst kvävdes, och tårarna rann.

— Din tok, sade St. Clare med fuktiga ögon. Stig upp, Tom, jag är inte värd, att någon gråter för min skull.

Men Tom låg kvar och betraktade sin herre med bedjande blickar.

— Nå ja, sade St. Clare, jag lovar dej, Tom, att jag hädanefter ska hålla mej från sådana där tillställningar. Jag är utledsen på dem. Torka dina ögon nu, min vän, och var lugn! Jag ger dej mitt hedersord på, att du aldrig mer ska behöva se mej sådan som jag var i går.

Och han höll ord. Onkel Tom och fröken Ofelia gladdes i kapp över herr St. Clares förändrade levnadssätt.

För övrigt hade Ofelia mycket att tänka på för att hålla huset i någorlunda skick, och mången strid hade hon med de

— Jag är inte värd att någon gråter för min skull, sade St. Clare

bortskämda tjänarna. Kokerskan, tant Dina, var i synnerhet ursinnig över att hennes snatterier upptäcktes och hennes oordning inte vidare tåldes.

Tom bodde i ett litet vindsrum över stallet. Möbleringen bestod av en säng, en stol och ett enkelt bord, där bibeln hade sin plats. Där hade Tom också sin psalmbok och sin griffeltavla, ty han fortsatte med sina skrivövningar.

En dag sitter han med tavlan framför sig och griffeln i handen. Hans längtan efter det kära, avlägsna hemmet har blivit så stark, att han måste sända några ord till Kloe för att få veta hur de har det därhemma. Av lilla Eva har han fått ett stycke papper, och han håller just på att sätta ihop brevet på griffeltavlan. Det går långsamt och trögt; han har så svårt att komma ihåg hur en del bokstäver ska formas, och dem han minns, kan han inte sätta ihop, så det blir mening i dem.

När han som bäst sitter där och pustar och svettas, kommer lilla Eva hoppande som en fågel upp på stolsryggen och tittar över hans axel.

— O, onkel Tom, såna roliga figurer du ritar, säger hon. Ska det vara kattor?

— Nej, miss Eva lilla, jag försöker skriva till min stackars gumma och mina små barn, svarar Tom och för baksidan av handen över ögonen. Men jag tror inte jag kan. De förstår nog inte, vad det ska betyda.

— Om jag kunde hjälpa dej, onkel Tom! I vintras kunde jag alla bokstäverna, men jag är rädd, att jag har glömt dem nu.

Eva lutade sitt gullockiga huvud mot hans, och så försökte de tillsammans få ihop en skrivelse. Båda var lika ivriga och lika okunniga. Efter en timmes ihärdigt arbete tyckte de i alla fall, att det började se ut som ett brev.

— Tänk, så bra det har blivit! ropade Eva förtjust. Så glad

tant Kloe ska bli! Jag ska be pappa att du får resa hem till dem, viskade hon i hans öra.

— Missis Shelby sa, att hon skulle köpa mej tillbaka, bara hon kunde skaffa pengar, berättade Tom. Jag tror nog hon gör det, för hon är så snäll, och unge master Georg lovade att hämta mej, och han gav mej den här dollarn som ett minne av sitt löfte.

Tom tog fram den kära gåvan och visade den för Eva.

— Då kommer han bestämt, sade Eva. Så glad jag är, att du får komma hem igen, onkel Tom.

— Jag ville bara så gärna skriva hem och tala om för Kloe, var jag är, och att jag har det bra. Hon var så ängslig för min skull, stackars Kloe.

— Hallå, Tom! hördes i detsamma St. Clares röst från dörren.

Tom och Eva sprang upp.

— Vad är det här? sade St. Clare och gick fram till bordet.

— Det är onkel Toms brev, pappa. Jag har just hjälpt honom att skriva det. Är det inte bra?

Fadern hade inte hjärta att tala om, vilka rysliga kråkfötter brevet innehöll.

— Det är nog bäst, att jag skriver det, sade han, så blir det lite längre. När jag kommer hem från min ridtur, ska jag göra det.

— Men det är mycket bråttom, sade Eva. Fru Shelby har lovat köpa igen Tom.

Samma kväll blev Toms brev skrivet med St. Clares prydliga stil och ordentligt ivägsänt.

Topsy

— Kusin Ofelia, kom ner, så ska du få se någonting, ropade St. Clare uppåt trappan.

— Vad är det? frågade Ofelia och kom ner med sitt handarbete i handen.

— Jag tänker ge dej en present, sade han skrattande, och sköt fram till henne en liten negerflicka på en åtta, nio år.

Det var den svartaste lilla varelse man kunde se. Hennes stora, runda ögon lyste som glaspärlor; munnen stod vidöppen av förundran och visade två rader vackra vita tänder; hennes svarta, ulliga hår var flätat i en mängd små korta hårpiskor, som stod ut i alla väderstreck. Men hennes ansikte var inte lätt att förstå sig på. Hon såg ut som ett litet troll, och det var inte underligt, att fröken Ofelia blev förskräckt.

— Vad ska jag göra med henne. Se så, Topsy, sjung nu en sång, och visa oss, hur bra du kan dansa!

Topsy såg ut som ett litet troll

Flickans ögon glittrade med ett slags elak lustighet, medan hon bibehöll sin min av allvarlig underdånighet. Hon började genast med skarp, gäll röst sjunga en vild negersång, på samma gång hon dansade, böjde och vände kroppen i de konstigaste vridningar, slog omkring sig med armarna, hoppade och snodde runt som en snurra. Hon slutade med en egendomlig långt utdragen strupton, lik ljudet från en ångvissla, gjorde ett högt språng i luften och stannade därpå orörlig på mattan med hopknäppta händer. Trots en skenbart ödmjuk och from uppsyn kunde hon inte hindra en och annan illparig blick att förråda, hur litet mening det låg i fromheten och allvaret.

Ofelia stod moltyst, en bild av stum förvåning. St. Clare, alltid färdig att glädja sig åt ett lyckat puts, njöt synbart av kusinens häpnad.

— Topsy, sade han, här ser du din nya missis; laga nu, att du uppför dej väl!

— Ja, massa, sade Topsy högtidligt, men ett okynnigt uttryck syntes i hennes svarta ögon.

— Du får lov att vara mycket snäll, Topsy, förstår du det?

— Ja, massa, sade Topsy och blinkade igen, medan hon fortfarande höll händerna menlöst hopknäppta.

— Käre Augustin, sade äntligen fröken Ofelia matt, tror du inte jag har tillräckligt att göra ändå, och tycker du inte vi har nog med negerungar i huset utan att ta hit en till?

— Ja, där ser du själv! När det gäller att skicka ut biblar och kläder till de svarta och ställa till basarer och bilda missionssällskap, *då* är ni ivriga och villiga. Men tar man en hedning och ställer framför er och säjer: uppfostra den här till en ordentlig människa — ja, då är hon alltför motbjudande, då har ni så många undanflykter! Så går det till ibland er, som predikar så bra mot slaveriet.

— Augustin, jag törs säja om mej själv, att jag inte är av den sortens folk, utbrast Ofelia med någon hetta. Men från det jag stiger upp på morgonen ända till sena kvällen tumlar negerungarna omkring mej som valpar. En liten svarting ligger på dörrmattan och sover, ett svart ullhuvud sticker fram under bordet, en hel flock stojar och skriker och tumlar utför trappan... Är det inte nog? Och inte vill jag ha henne för min uppassning, den sköter jag helst själv.

— Men jag ber dej verkligen, Ofelia, sade St. Clare allvarligare, att du tar dej an den här stackarn. Jag tog henne, därför att det gjorde mej ont om henne.

Han drog sin kusin lite avsides och sade med låg röst:

— Hon har tillhört supiga och råa människor, som har en krog i byn. Jämt när jag red förbi såg jag hur de slog och misshandlade henne, och jag hörde hennes skrik och jämmer. Jag tyckte hon såg pigg och riktigt klyftig ut, och jag tänkte, att du kanske kunde hjälpa henne.

— Jag ska göra ett försök, suckade Ofelia och närmade sig Topsy med samma slags fasa, som man känner för en stor spindel. Hon är ju alldeles trasig, och så ohyggligt smutsig sedan! mumlade hon och kastade en hjälplös blick på sin kusin.

— Laga att du får henne tvättad, sade St. Clare med en road glimt i ögat.

Ofelia tog henne med sig ner i köket.

— Fy, ropade ett par mulattflickor, en sån otäck svart och smutsig negerunge!

Men Ofelia var ett praktiskt och beslutsamt fruntimmer, och hon tvättade själv Topsy, eftersom ingen i köket tycktes ha lust att röra vid henne. När Topsy blev avklädd, visade det sig, att hennes rygg var full av blodiga strimmor efter slavpiskan.

— Nej, se bara, ropade en av tjänsteflickorna, den där ungen måtte inte vara god att tas med, när hennes herrskap har pryglat henne på det där viset!

När hon äntligen var tvättad, fått håret avklippt och blivit klädd i snygga kläder, tyckte fröken Ofelia, att flickan började se skaplig ut.

Hon satte sig på en stol framför Topsy och började förhöra henne.

— Hur gammal är du?

— Vet inte, missis, sade flickan och visade sina vita tänder genom att dra på munnen upp till öronen.

— Vet du inte? Har du aldrig hört, hur gammal du är? Vem var din mor?

— Har aldrig haft någon mor, svarade Topsy och grinade på nytt.

— Vad pratar du för dumheter? Var är du född? Det vet du väl åtminstone?

— Är inte alls född, missis, svarade Topsy och såg ut som en riktig trollunge.

Fröken Ofelia lät inte skrämma sig. Hon fortsatte sitt förhör med lite mer stränghet i tonen.

— Du får inte svara mej på det där sättet, barn, jag leker inte med dej. Säj mej nu ordentligt, var du är född och vilka dina föräldrar var?

— Har aldrig blivit född, sade Topsy bestämt. Har aldrig haft några föräldrar eller någonting. Var hos slavhandlarn med en hel hop. Gamla Susanna såg efter oss.

— Hur länge har du varit hos gästgivarn då?

— Vet inte, missis.

— Var det ett år eller två år?

— Vet inte.

— Har du någonsin hört talas om Gud, Topsy?

— Vem? frågade Topsy och stirrade förvånad på fröken Ofelia.

— Vet du, vem som har skapat dej?

— Är inte skapt, missis.

Fröken Ofelia suckade.

— Kan du sy?

— Nej då.

— Vad gjorde du för arbete hos gästgivarns då?

— Bära vatten, tvätta, diska, skura knivar, passa opp folk.

— Var de snälla mot dej?

Topsy betraktade fröken Ofelia med en slug blick.

— Visst, sade hon och grinade.

Fröken Ofelia märkte snart, att det inte var lämpligt att lämna Topsy i köket bland de andra tjänarna, som antingen skrattade åt henne eller grälade på henne. Hon beslöt därför att ha flickan så mycket som möjligt uppe i sitt eget rum och själv undervisa henne.

En morgon försökte hon lära henne konsten att bädda en säng. Topsy såg nu helt annorlunda ut än då hon kom. Alla de små flätorna, som utgjorde hennes stolthet, var försvunna, håret var kammat, hon var ren och snygg och hade ett nystruket förkläde på sig. Hon stod ödmjukt framför fröken Ofelia med allvarlig uppsyn.

— Se nu på, Topsy, så ska jag lära dej bädda min säng. Du måste göra det ordentligt, för jag är noga med det. Jag tycker om att ligga gott, förstår du.

— Ja, missis, sade Topsy och suckade djupt.

— Ser du fållen på lakanet? Det här är rätsidan och detta är avigsidan; kommer du ihåg det nu?

— Ja, missis, svarade Topsy med en ny suck.

— Nå, underlakanet lägger du över madrassen — så här — och stoppar ner det väl kring kanterna — så här — förstår du?

— Ja, mississ, sade Topsy entonigt som förut och såg mycket uppmärksam ut.

— Men överlakanet ska du lägga så här och stoppa ner det stadigt vid fötterna — så här — den smala fållen nertill.

— Ja, missis.

Men när fröken Ofelia vände ryggen till ett ögonblick, var det slut med den uppmärksamma minen. Kvick som en vessla snappade Topsy till sig ett par handskar och ett band, som hon snabbt och behändigt stoppade in i sina klänningsärmar. När fröken Ofelia vände sig om, stod hon som vanligt med oskyldigt sammanknäppta händer.

— Nå, Topsy, låt mej nu se, hur du bär dej åt! sade Ofelia och satte sig på en stol.

Mycket behändigt bäddade Topsy sängen, men just som hon slutat, råkade bandet sticka fram ur klänningsarmen. Fröken Ofelia såg det ögonblickligen; hon drog fram det och utbrast:

— Du stygga, elaka unge, vad vill det här säja? Har du stulit det här?

Fastän Topsy hade blivit tagen så gott som på bar gärning, såg hon på bandet med den oskyldigaste min i världen.

— Nej se, det är ju miss Felias band! Hur har det kunnat komma in i min ärm?

— Försök inte ljuga för mej, Topsy! Du har stulit bandet.

— Nej, då, missis. Har aldrig sett bandet förr.

— Vet du inte, att det är syndigt att ljuga?

— Ljuger aldrig, missis. Talar alltid sanning.

— Du får stryk, om du narras, Topsy.

— Om också missis piskar mej hela dagen, så är det sanning ändå, sade Topsy, som nu började gråta och tjuta. Har aldrig ... b-u-u ... sett det förr. Kan inte veta ... b-u-u ... hur det har kommit i ärmen. Miss Felia tappade det i sängen ... b-u-u och så flög det in i ärmen ... b-u-u ... inte mej rå för det ... b-u-u.

Fröken Ofelia blev så förbittrad över denna tydliga lögn, att hon tog flickan och ruskade henne. Vid denna skakning föll handskarna ur den andra ärmen ner på golvet.

— Vågar du ännu påstå, att du inte stal bandet! utbrast Ofelia utom sig.

Flickan medgav nu, att hon stulit handskarna, men i fråga om bandet nekade hon hårdnackat.

— Du ska slippa stryk den här gången, Topsy, sade fröken Ofelia, ifall du ärligt bekänner allt.

Det hjälpte. Topsy medgav, att hon hade tagit bandet och lovade att »aldrig göra så mer».

— Men du tog bestämt något mera, när du sprang omkring i huset i går. Bekänn nu, vad du tog, så slipper du stryk.

— Ja, missis. Mej tog miss Evas röda halsband.

— Elaka unge! Nå, mer?

— Mej tog Rosas röda örhängen.

— Gå genast efter dem!

— Kan inte, missis. Bränt opp dem.

— Varför brände du upp dem?

— Mej är så elak — mycket elak — kan inte hjälpa det.

I detsamma kom Eva in i rummet. Hon hade som vanligt sitt korallhalsband på sig.

— Eva, var hittade du ditt halsband?

— Hittade? Jag har haft det på mej hela dagen och i natt också, för jag glömde ta av det i går kväll.

Fröken Ofelia såg alldeles handfallen ut, och för att öka

hennes förvåning kom Rosa i detsamma in med en korg nystruket linne på huvudet och de »uppbrända» korallörhängena dinglande i öronen.

— Nej men Topsy, sade fröken Ofelia, varför narrades du om allt det där för mej?

— Mej skulle ju bekänna, snyftade Topsy, och mej ingenting ha att säja.

— Ungen är omöjlig, hon behöver piskas, sade Rosa med förtrytelse.

— Tyst genast, Rosa! inföll Eva strängt. Jag förbjuder dej att säja så!

Rosa försvann, och Eva gick fram till Topsy.

— Stackars Topsy, sade hon med sin ljuva röst, du har haft det svårt, men nu blir du nog snäll.

Det var de första riktigt vänliga ord Topsy någonsin hade fått höra. Tårarna trängde fram i hennes ögon. Men hon torkade hastigt bort dem och började fnittra och grimasera som hon brukade.

— Jag kan inte begripa, hur jag ska bära mej åt med flickan, jämrade sig Ofelia en stund senare för sin kusin. Ingenting biter på henne.

— Du kan ju försöka med stryk, sade St. Clare. Du har ju full frihet att uppfostra henne som du själv finner bäst.

— Jag har talat vänligt med henne, fortsatte fröken Ofelia bekymrad, jag har stängt in henne i ett mörkt rum, jag har försökt allt upptänkligt, men hon är lika omöjlig ändå. Jag har aldrig sett en sån unge! Det måste vara slaveriet som gör barnen sådana.

— Ja, du har nog rätt, sade St. Clare allvarsamt, men när det nu en gång finns ibland oss, vad kan vi göra åt det?

— Det finns bara en sak att göra, utbrast Ofelia bittert, avskaffa slaveriet! Men det vill ni ju inte göra, hur gudlöst

det än är. Och vad Topsy beträffar — det ser hopplöst ut, men jag tänker inte ge upp försöket! Jag ska göra mitt bästa.

Och det gjorde fröken Ofelia samvetsgrant. Hon tog Topsy upp på sitt rum på bestämda tider för att lära henne läsa och sy. Med läsningen gick det ganska bra, men med sömnaden var det värre. Topsy hade aldrig ro att sitta stilla på ett ställe. Hon kilade omkring som en liten markatta och snokade i alla vrår. För att slippa sy bröt hon av nålarna och kastade ut dem genom fönstret, trasslade till tråden, ja, ibland försvann hela rullen på ett obegripligt sätt. Smidig som en kattunge utförde hon allt okynne så kvickt, att fröken Ofelia aldrig kom på henne med dessa konststycken.

Topsy betraktades snart som en märkvärdighet av hela huset. Hennes förmåga att ställa till lustiga upptåg tycktes vara outtömlig. Och hon kunde dansa, hoppa, sjunga, klättra, vissla och härma alla möjliga ljud och läten. Barnen följde henne i hälarna med förundran och förtjusning — Eva inte minst. Hon tjusades av den lilla svartingens vilda, trolska väsen, på samma sätt som en duva kan vara tjusad av en glänsande orm. Evas tillgivenhet för Topsy oroade fröken Ofelia.

— Du borde förbjuda henne att vara så mycket tillsam-

mans med Topsy, sade hon till St. Clare. Den vilda ungen kan lära Eva en massa dumheter och odygd.

— Det är jag inte rädd för. Eva tar ingen skada av sådant. Men Topsy kan ha gott av att umgås med Eva.

De övriga tjänarna visade i början sitt förakt och sin ovilja för Topsy, men det slutade de snart med. De märkte snart, att den som förargade henne eller körde bort henne, inom kort råkade ut för något missöde. Antingen försvann ett smycke eller blev ett klädesplagg sönderklippt eller strömmade en flod av kallt vatten över vederbörande just när hon var klädd i sin bästa stass. Och aldrig fick man tag i den skyldiga, fast alla förstod vem det var. Vig som en ekorre försvann hon blixtsnabbt upp på ett tak eller gömde sig i ett högt träd.

I husliga sysslor gjorde Topsy överraskande framsteg. Ingen kunde bädda, sopa eller damma bättre än hon — åtminstone när hon ville. Men i *det* fallet var hon oberäknelig. Sedan hon en lång tid varit foglig och ordentlig, kunde hon plötsligt — särskilt då fröken Ofelia var borta — hänge sig åt massor med odygdiga påhitt. I stället för att bädda sprättade hon upp bolstervaret och körde sitt ulliga huvud i hålet, till dess det blev fullt med fjädrar och dun. Hon klättrade upp på dörrarna och hängde sig fast med huvudet nedåt, hon klädde ut bolstern i fröken Ofelias nattlinne och uppförde små skådespel med denna hemmagjorda docka. Hon kunde stå och grimasera mot sig själv i spegeln, skela och rulla med ögonen, sjunga och vissla och föra ett rysligt oväsen.

En dag, då fröken Ofelia hade glömt att ta ut nyckeln ur sin byrålåda, hade Topsy lindat hennes dyrbara ostindiska schal om huvudet och stod framför spegeln och vred och vände på sig, då fröken Ofelia kom in i rummet. Men då förlorade Ofelia tålamodet.

— Hur kan du bära dej åt på det sättet, Topsy?

— Vet inte, missis. Det är väl för jag är så syndig, kan jag tro.

— Jag vet snart inte, vad jag ska ta mej till med dej, suckade fröken Ofelia.

— Det är nog bäst att slå mej, föreslog Topsy. Inte van att arbeta utan stryk.

— Jag vill helst slippa slå dej. Du *kan* vara snäll, om du vill. Varför vill du inte?

— Vet inte, missis. Det är nog bäst för mej att få stryk.

Ofelia beslöt sig äntligen för att följa anvisningen, men när bestraffningen skulle ske, förde Topsy ett förfärligt oväsen, tjöt och bad och stönade och visade alla tecken till förskräckelse. Men en halv timme senare satt hon uppflugen på balustraden kring verandan och berättade för de lyssnande negerbarnen, att hennes förra master, *han* kunde slå så det kändes han, men miss Felia kunde inte döda en fluga en gång, det var hon för snäll till.

— Ser ni, niggerungar, jag tror, att vita är snällare än svarta, för alla niggrer är syndare, och jag är allra värst. Jag är den styggaste varelse i hela världen, jag!

Och så kunde hon, mycket stolt över sig själv, ta sats och slå två kullerbyttor i luften och ändå komma helt prydligt ner på tåspetsarna.

Fröken Ofelia arbetade samvetsgrant för att lära Topsy

katekesen, och som flickan hade ett gott minne, dröjde det inte länge, förrän hon, stående på ett ben, kunde rabbla upp sida efter sida. Men att få henne att *följa* de läror hon hade i sitt minne, det ville inte lyckas. Ofelia suckade och St. Clare skrattade, medan Topsy fortfarande följde alla sina vilda infall.

Så fortsattes Topsys uppfostran under två hela år. Topsy var nära att ta livet av sin matmor, medan hennes master lekte med henne, som man roar sig med en hundvalp eller en papegoja.

När hon hade haft något okynne för sig och var rädd att bli straffad av någon bland kamraterna, tog hon alltid sin tillflykt bakom sin herres stol. Hon visste att där var hon i säkerhet. Då och då gav han henne en silverslant, som hon använde att köpa nötter och karameller för. Vid dessa tillfällen blev det alltid kalas för niggerbarnen, ty Topsy var i hög grad givmild och delade villigt och gärna med sig till sista biten.

I Kentucky

Det var sent på eftermiddagen en vacker sommardag. Alla fönster och dörrar i herr Shelbys hus stod öppna för att släppa in varje liten vindfläkt utifrån. Själv låg han tillbakalutad i gungstolen och njöt i fulla drag av sin cigarr; fru Shelby satt längre in i rummet och sydde.

— Vet du, Artur, Kloe har fått brev från Tom.

— Har hon? Nå, hur mår den gamle gossen?

— Han tycks ha det bra; han blir väl behandlad och har inte mycket att göra. Det är visst en förnäm familj, som har köpt honom.

— Nå, det gläder mej att höra. Då förmodar jag, att han inte alls längtar tillbaka hit.

— Hur kan du tro det, när han har hustru och barn här? Han frågar tvärtom mycket ivrigt, när han kan hoppas att bli återköpt.

— Det är inte gott att veta, sade hennes man med en suck. När affärerna en gång har börjat trassla till sej, så går det fort utför.

— Jag tycker, att det borde göras något för att reda ut affärerna, sade fru Shelby allvarsamt. Du kunde sälja hästarna och en av de mindre gårdarna och betala våra skulder. Jag vill så gärna hjälpa dej att spara, bara jag får veta, hur affärerna står.

— Plåga mej inte med det där, Emilie lilla. Du förstår dej ju inte på affärer.

Fru Shelby teg.

— Vi får i alla fall hitta på något sätt att skaffa pengar, sade hon slutligen. Tant Kloe längtar så förfärligt.

— Ditt löfte till Tom var nog lite förhastat, sade Shelby och

suckade. Vi blir väl tvungna att säja Kloe rent ut hur det står till, att vi med bästa vilja inte kan skaffa pengar att köpa tillbaka Tom.

— Nej, det kan jag inte säja henne. Jag har gett mitt ord, och jag måste hålla det. Om det inte blir någon annan råd, ska jag börja undervisa i musik.

— Nej, vet du vad! Skulle *fru Shelby* springa omkring och ge musiklektioner? utbrast Artur Shelby med ovilja. Det går jag aldrig med på!

— Är det inte värre att bryta ett löfte? sade hon med värdighet. Förresten kan aldrig hederligt arbete vara förnedrande.

— Jag förstår nog att du menar väl, svarade herr Shelby mildare. Men tänk dej noga för, innan du tar ett sådant steg! Du kan förråda min affärsställning.

Samtalet avbröts av tant Kloe, som kom upp på verandan.

— Vill missis komma ut och se på kycklingarna och säja om jag ska steka dem eller göra en pastej.

— Gör som du själv tycker, snälla Kloe. Jag är så ledsen, så jag kan inte tala om mat.

Kloe verkade förlägen; det var tydligen något mer hon ville säga.

— Kära missis, sade hon slutligen, varför ska missis gå och grubbla så mycket över de där pengarna?

Fru Shelby förstod, att tant Kloe hade hört något av hennes samtal med mannen.

— Tycker inte *du*, att det är något att oroa sej för, sade hon, när ...

Men hon avbröts av tant Kloe.

— Varför kan inte herrskapet göra som andra, hyra ut sina negrer och förtjäna på dem? sade hon med ett litet skratt. Herrskapet kunde förtjäna mycket i stället för att vi nu alldeles äter massa och missis ur huset.

— Vilka skulle vi hyra ut då, tycker du?

— Det är väl inte så svårt att hitta på. Vet missis, Sam säjer, att det finns en konditor i Louisville, som har mist sin pastejbagare, och han vill ge ända till femton dollars i veckan, om han kunde få tag i en annan. Jag vet, att jag kan baka pastejer. Om jag kunde få en sådan plats, då kunde jag hjälpa till att köpa Tom fri.

— Men hur ska jag kunna undvara dej, Kloe?

— Åh, Sally är inte så dum i matlagning nu. Hon skulle *nära på* kunna ersätta mej.

— Men kan du lämna dina barn, Kloe?

— De börjar bli stora, missis. Pojkarna kan gå på arbete, och den lilla kan väl Sally se till. Lillan är inte alls besvärlig.

Fru Shelby förstod, att Kloe trodde att Louisville låg nära det ställe, där Tom var, och det gjorde henne ont.

— Louisville ligger många hundra kilometer från din Toms hemvist, Kloe, sade hon.

— Gör det? mumlade tant Kloe nedslagen.

— Men i alla fall kommer du närmare din man för var dag, som går, sade fru Shelby, som hade fattat ett modigt beslut. Du får resa, Kloe, och varenda dollar du förtjänar ska läggas av för att Tom ska bli fri.

Kloes svarta ansikte strålade av glädje.

— Jag ska spara alltihop, utbrast hon, jag behöver varken skor eller kläder eller sånt. Hur många veckor är det på ett år, missis?

— Femtiotvå.

— Kära hjärtanes, är det så många? Och femton dollars för varenda en av dem? Hur mycket blir det på året?

— Sjuhundraåttio dollars.

— Nej, men tänk! utbrast tant Kloe, alldeles hänryckt. Vill missis säja mej hur lång tid det tar för mej att arbeta ihop hela slanten?

— Fyra eller fem år. Men jag ska nog försöka lägga till lite, jag också.

— Men missis får inte tänka på musik och sådant där. Det får inte ske, så länge jag har mina armar i behåll. Tycker nån, att det skulle passa sej? utbrast tant Kloe föraktfullt. Nej, det duger inte i *vår* familj.

Fru Shelby smålog.

— Jag ska väl överge den planen då, sade hon. Nå, när tänker du resa, Kloe?

— Jag? Jag tänker ingenting. Det var bara det, att Sam ska fara till floden med några unghästar, och han sa, att jag kunde följa med honom i morgon bittida, ifall mississ vill skaffa mej pass och ge mej betyg.

— Jag ska göra det, Kloe, om inte min man har något emot, att du reser.

Tant Kloe gick strålande hem och började genast lägga i ordning barnens kläder.

— Tänk, massa Georg, utbrast hon, då unge herrn kom in till henne, jag ska bort och tjäna mycket pengar. Femton dollars i veckan! Nu dröjer det inte länge, förrän gubben min blir fri, för alltsammans ska sparas. Det har missis lovat.

— Det var en stor nyhet, tant Kloe. När far du?

— I morgon. Törs jag be er om någonting, massa Georg? Vill ni skriva ett brev till gubben och tala om det här, så blir han glad? Tänk er, bara fem år, massa Georg!

Ett hotande moln

Kære onkel Tom!

Jag ska hälsa dig från tant Kloe och berätta något roligt för dig. Hon har rest till en konditor i Louisville, där hon får femton dollars i veckan. Mamma gömmer alla pengarna, och de ska vara till att köpa dig fri för. Moses och Peter är stora nu och går på arbete, och lillan är också stor, och Sally ser efter henne, för din stuga står tom, men jag ska nog bygga till den och reparera den, så den blir som ett slott, till dess du och tant Kloe kommer hem. Jag skriver och läser som förut, fast det är just inte så roligt, men man får ju lov att lära sig det. Jag kan berätta, att vi har fått fyra nya fölungar, sedan du reste. Pappa och mamma mår bra, och nu slutar jag med många hjärtliga hälsningar från mig till dig.

Din tillgivne vän

Georg Shelby

Tom blev så glad över detta brev, att han både skrattade och grät. Det var skrivet med stora tryckbokstäver och var, som Tom uttryckte sig, så tydligt, att man kunde läsa det tvärs över rummet. Tom rådgjorde med Eva, om man inte kunde sätta det inom glas och ram, men denna plan strandade på svårigheterna att kunna se båda sidorna på en gång.

För var dag blev Tom och Eva allt bättre vänner. Hon läste för honom bibelns sköna berättelser. I början gjorde hon det

bara för att glädja sin anspråkslöse vän, men så småningom fängslades hennes eget sinne allt mer av den underbara boken, och inom kort blev dessa stunder för henne själv de bästa på dagen.

Tom nästan dyrkade Eva med en sorts helig vördnad. Det fanns inget bevis på tillgivenhet, som han inte var färdig att ge henne. På torget valde han alltid ut en vacker blomma åt henne, och den saftigaste apelsinen eller persikan gömde han för hennes räkning. Det bästa han visste var när hennes lockiga huvud stack ut ur porten, och hon otåligt ropade:

— Vad har du med åt mej i dag, onkel Tom?

Familjen St. Clare flyttade om sommaren ut till sin villa på landet. Den låg vid en sjö, och där var det friskare än i den kvalmiga staden. Villan var på alla sidor omgiven av verandor, som ledde till en stor vacker trädgård med slingrande gångstigar och praktfulla doftande blomstergrupper.

En söndagskväll satt Tom och Eva i en berså nere vid sjön. Den glimmade i den nedgående solens strålar, vita segelbåtar gled långsamt över dess rosenfärgade yta.

Eva hade bibeln uppslagen i sitt knä. Hon läste:

— »Och jag såg liksom ett glashav, blandat med eld».

— Onkel Tom, ropade hon, ser du, där är det!

— Ja, det liknar vad lilla Eva nyss läste om. Och Tom började sjunga:

O, hade jag morgonens vingar,
jag flöge till Kanaans land.
Nu endast min aning mig bringar
till nya Jerusalems strand.

— Var tror du nya Jerusalem finns, onkel Tom?

— Däruppe över skyarna, lilla Eva.

— Jag tror nästan jag ser den nu, sade Eva tankfullt... Sjung något mer, onkel Tom!

Tom sjöng:

En salig änglaskara där
jag ser i härlighetens land,
envar sin vita klädnad bär,
och segerpalmen i sin hand.

— Jag har sett änglarna, förklarade Eva. De kommer till mej i sömnen. Och med en drömmande blick började hon sakta sjunga:

envar sin vita klädnad bär,
och segerpalmen i sin hand.

— Onkel Tom, tillade hon plötsligt och pekade mot den glödande himlen, jag ska snart gå dit. Till de vita änglarna.

Det stack till i det trofasta hjärtat. Tom hade märkt hur Evas små händer på senaste tiden hade blivit magrare, hennes hy genomskinligare och hennes andhämtning snabbare. Hon blev trött vid minsta ansträngning, hon som förut hade kunnat springa och leka i timtal.

Samtalet mellan Tom och Eva avbröts av fröken Ofelia, som ropade:

— Eva, Eva! Kom in genast! Du får inte sitta ute längre, daggen har börjat falla.

Eva och Tom skyndade in.

Ofelia, som var en erfaren sjuksköterska, hade med oro märkt, att Eva börjat hosta. Hon hade talat med St. Clare om det, men han hade häftigt avfärdat henne och kallat henne en olycksprofet, som såg faror överallt.

— När barn växer fort, ser de alltid klena ut, påstod han.

Men från den dagen gav han hela tiden ängsligt akt på Eva. Han såg med oro hur flickan blev alltmer tankfull och allvarlig, och hur hon helt började ägna sig åt att hjälpa och glädja andra. God och vänlig hade hon alltid varit, men nu liksom sökte hon efter tillfällen att göra människor glada. Hennes lek blev mer stillsam, och fast hon långa stunder kunde skratta åt Topsys upptåg, blev hon ofta i en hast allvarsam, och hennes tankar tycktes vara långt borta.

— Mamma, sade hon en dag, varför lär vi inte alla våra tjänare läsa, liksom tant Ofelia lär Topsy?

— Det skulle inte tjäna någonting till, svarade fru St. Clare uttråkad. De skulle bara bli inbilska och inte arbeta så bra.

— Men de borde kunna läsa bibeln, mamma.

— Den kan man läsa för dem om söndagarna.

— Men det kanske inte alltid finns någon, som vill göra det. Hur ska det gå för Mammy, då jag inte längre kan läsa för henne? Hon tycker så mycket om bibeln.

— Du ska inte fundera på sådana saker, barn! Snart blir du stor och ska ut i sällskapslivet, då får du börja tänka på dina kläder och smycken.

Hon tog ett gnistrande halsband ur sitt juvelskrin och höll det framför Eva.

— Vad tycker du om det här? frågade hon.

Eva såg på det med stora, tankfulla ögon.

— Är det värt mycket pengar, mamma . . . ?

— Ja, det kan du lita på. Min pappa köpte det i Paris till min första bal. Det var säkert det dyrbaraste smycke, som fanns på den balen.

— Om jag rådde om det och finge göra med det, vad jag ville . . . sade Eva.

— Vad skulle du då göra?

— Jag skulle sälja det och köpa en stor egendom i nordstaterna och skicka dit alla våra slavar. Alla skulle vara fria och få lära sej läsa och skriva . . .. Mammy med . . .

— Om du pratar sådana dumheter, får jag huvudvärk igen, sade fru St. Clare och lade halsbandet tillbaka i skrinet.

Eva gick tyst sin väg. Men från den dagen började hon undervisa Mammy, som så ofta hade talat om, hur gärna hon ville lära sig läsa.

Henrik

Augustin St. Clares bror Alfred hade med sin tolvårige son Henrik kommit till villan på några dagars besök.

Henrik blev genast förtjust i Eva och lekte gärna med den lilla stillsamma flickan.

En dag skulle de båda kusinerna ut tillsammans på en ridtur. Tom ledde fram Evas vita häst, en liten from ponny. Henrik hade en livlig svart arab, som han var mycket stolt över. Den leddes fram av en ung mulatt, som vördnadsfullt lämnade Henrik tyglarna. Denne granskade hästen noga, innan han satte sig upp.

— Vad vill det här säja? röt han. Du har ju inte ryktat hästen i dag, din lathund!

— Jo, massa, men han har dammat ner sej själv efteråt.

— Vill du hålla mun, din lymmel! Hur vågar du säja emot mej!

Pojken, som var lika stor som Henrik, blev sårad av den orättvisa beskyllningen. Han lyfte huvudet, såg på Henrik med klara ögon.

— Master Henrik . . . började han.

Henrik slog honom häftigt med knytnäven i ansiktet, tvang honom ner på knä och slog honom med sin piska.

— Ditt oförskämda kräk, jag ska lära dej att tiga, när jag talar. Ta genast hästen tillbaka och gör den ren! skrek han.

— Unge master, vågade Tom förklara, jag såg, när Dodo ryktade hästen, men det var svårt nog att få honom hit . . . han stegrade sej och tumlade om i sanden.

— Tig du, till dess man ber dej tala! muttrade Henrik vresigt.

Han gick upp på verandan, där Eva stod i sin riddräkt.

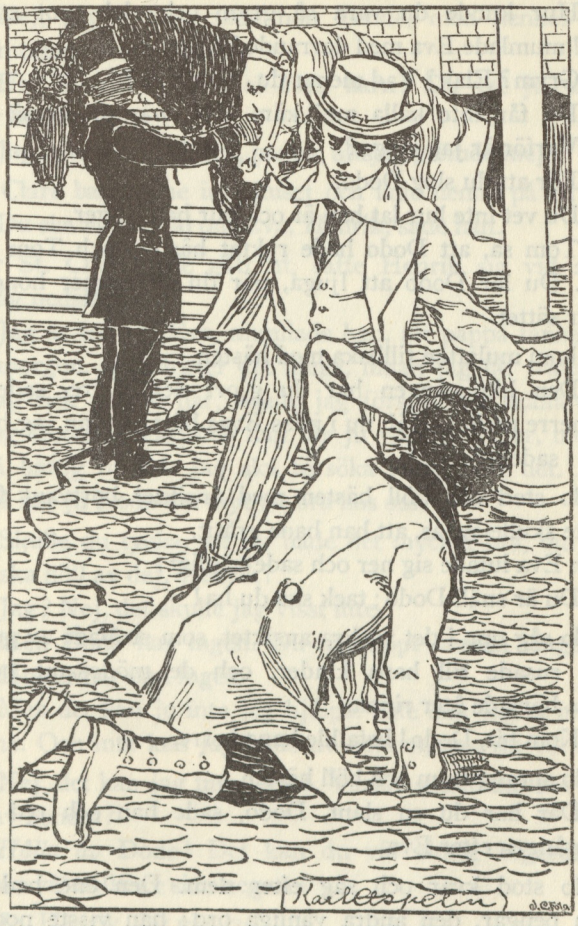

— Jag ska lära dej tiga, när jag talar!

— Förlåt, att du har fått vänta, ursäktade han sig. Men varför ser du så ledsen ut?

— Hur kunde du vara så grym och elak mot stackars Dodo! mumlade Eva med darrande läppar.

— Grym? Elak? Vad menar du, kära Eva?

— Du får inte kalla mej kära Eva, när du är så stygg.

— Varför är jag stygg?

— För att du slog Dodo.

— Du vet inte hur lat han är och hur han ljuger.

— Tom sa, att Dodo hade ryktat hästen, och Tom ljuger aldrig. Du lär Dodo att ljuga, när du skrämmer honom på det där sättet.

Nu kom mulatten tillbaka med hästen.

— Den här gången har du gjort det bättre, sade hans unge herre nådigt. Håll nu i miss Evas häst, medan jag hjälper henne i sadeln!

Dodo stod och höll hästen med ansiktet bortvänt för att det inte skulle synas, att han hade gråtit.

Men Eva lutade sig ner och sade vänligt:

— Du är snäll Dodo; tack ska du ha!

Dodo såg upp i det vackra ansiktet, som strålade av godhet; blodet rusade till hans kinder, och de mödosamt hejdade tårarna började åter rinna.

— Kom hit, Dodo! befallde hans herre.

Dodo sprang fram och höll hästen.

— Där har du en slant, Dodo, sade han och red därpå nedåt gången efter Eva.

Dodo stod kvar och såg efter dem. Den ene hade gett honom pengar, den andra vänliga ord; han visste nog, vad han tyckte mest om.

Då barnen kom tillbaka från ritten, satt St. Clare och hans bror ute på verandan och spelade bräde.

— Eva, min älskling, du har väl inte överansträngt dej? frågade fadern ömt, när han lyfte ner henne från hästen.

— Nej, pappa lilla, sade hon leende, men hennes korta andhämtning oroade honom.

— Hur kunde du rida så fort, barn? Du vet ju, att det inte är bra för dej.

— Jag kände mej så kry, pappa, att jag glömde mej.

St. Clare bar henne in i huset och lade henne på en soffa.

— Du ska vara rädd om Eva, Henrik, sade han.

När St. Clare hade gått ut, satte Henrik sig vid soffan. Han såg nedslagen ut.

— Jag är ledsen, Eva, mumlade han, att pappa tänker resa i övermorgon. Sen dröjer det länge, innan jag får träffa dej! Om jag fick stanna här, skulle jag försöka bli snällare. Jag ger nog Dodo pengar, och han får ju vackra kläder, men jag blir så häftig ibland. Jag ska försöka lägga bort det. Men i alla fall har ju Dodo det mycket bra hos oss.

— Skulle du tycka, att du hade det mycket bra, om ingen människa höll av dej, Henrik?

— Jag? Nej, det skulle jag visst inte.

— Men Dodo har ingen. Du har köpt honom långt bortifrån. Hos er har han ingen.

— Men det kan ju inte jag hjälpa. Inte kan jag ta hit hans mamma. Och inte kan *jag* hålla av honom, kan du väl förstå.

— Nej, det kan jag inte förstå. Varför skulle du inte kunna hålla av honom?

— *Hålla av* Dodo! Det kan du väl aldrig begära? Inte kan man väl hålla av sina negrer!

— Jo, Henrik, det gör jag.

— Det var underligt.

— Gud vill, att vi ska älska alla människor. Så står det i bibeln.

— Bibeln, upprepade han, där står så mycket, som ingen rättar sej efter.

Eva teg några ögonblick.

— Håll av stackars Dodo för min skull, bad hon slutligen med matt röst. Var god emot honom, snälla Henrik, och kom ihåg, att han inte har någon annan . . .

Förebud

Ett par dagar efter detta samtal reste farbrodern och kusinen. Eva, som hade överansträngt sig under leken med Henrik, blev sängliggande några dagar, och St. Clare, som inte hade velat tillstå för sig själv, att det var fara på färde, skickade äntligen efter en läkare.

Vad modern beträffar, hade hon aldrig velat lyssna till fröken Ofelias ofta uttalade farhågor.

— Hon springer ju omkring och leker, sade hon.

— Men hon hostar så förfärligt.

— Hostar! Det gjorde jag under hela min ungdom. Men ingen frågar efter *mina* krämpor!

Men när läkaren kom och förklarade, att Evas sjukdom var av allvarsammaste slag, då slog Marie St. Clare om och började klaga och jämra sig.

— Jag är den olyckligaste mor på jorden, suckade hon. Det är inte nog med, att jag själv har alla möjliga sjukdomar, nu ska jag också behöva se mitt enda barn sjukt och eländigt.

Om nätterna väckte hon oupphörligt Mammy, och om dagen plågade hon ideligen sin man med sina oresonliga klagovisor.

— Kära Marie, sade han en dag, det kan ju finnas hopp. Du bör inte ge allt förlorat.

— Du förstår inte en *mors* känslor, snyftade hon. Men det har ju alltid varit på det sättet, att du inte frågar efter, vad *jag* lider. Men om *du* inte bryr dej om Eva, så gör åtminstone *jag* det.

Evas största oro var, att hon gjorde sina föräldrar sorg. I hennes eget hjärta bodde en ljuv visshet, att himlen var nära. Fast hon var mycket lycklig på jorden, hade hon under sin läsning med onkel Tom funnit och i sitt inre bevarat bilden av Honom, som sade: »Låten barnen komma till mig», och till Honom längtade hon.

Hon tänkte ofta på de trogna och tillgivna tjänarna som älskade henne. Hon tyckte, att hon ville göra allt i världen för deras glädje och lycka — och nu måste hon bort.

En kväll smög Eva sig ut till sin far, som satt på verandan. Solen lyste på hennes ljusa hår och kom hennes kinder att se ännu hetare ut än vanligt. Han tog henne i sina armar och tryckte henne intill sig.

— Du är väl kry i dag, min älskling? frågade han med en kvävande smärta i bröstet.

— Pappa, sade hon, jag har något att säja dej, jag kan inte dröja längre. Vi måste snart skiljas.

Och hon lutade sig fram mot hans bröst och grät.

— Var lugn, mitt älskade barn, sade St. Clare, som darrade av rörelse.

— Jag *är* lugn och glad, pappa, förklarade hon. Om det inte vore för din skull och för de andras, som håller av mej, skulle jag vara riktigt lycklig. Men det är ändå så mycket, som gör mej ledsen.

— Vad är det? frågade St. Clare, som knappast kunde tala.

— Ack pappa, jag önskar, att alla mänskor var *fria*. Pappa, du som kan tala så vackert, kan du inte resa omkring och be

dem sluta upp med att ha slavar! Vill du inte göra det, pappa, när jag är död?

— Eva, snyftade St. Clare, du är mitt allt på jorden. Tala inte om att dö, så ska jag göra allt vad du vill.

— Lova mej, älskade pappa, att onkel Tom får sin frihet, så snart . . .

Hon tvekade och tillade sedan:

— Så snart jag har gått hem.

— Jag ska göra allt vad du ber mej om.

— Älskade pappa . . . om vi fick följas åt.

— Vart, Eva?

— Till vår Frälsares hem. Vill inte du också komma dit, pappa?

St. Clare tryckte henne fastare intill sig men svarade inte.

— Du ska snart följa mej, sade Eva med lugn visshet.

— Ja, Eva lilla, jag ska följa dej — jag ska aldrig glömma dej.

Han reste sig upp och bar henne ömt och varsamt in i hennes rum; där vaggade han henne i sina armar och sjöng henne till sömns.

Den lilla evangelisten

Augustin St. Clare hade under hela söndagsförmiddagen lyssnat till sin hustrus långa sjukdomsbeskrivningar. För närvarande inbillade hon sig, att hon hade hjärtlidande och ville skicka efter en berömd läkare, då man ju inte kunde ha förtroende för Evas doktor i ett sådant allvarsamt fall som hennes.

Alldeles uttröttad gick St. Clare ut och satte sig på verandan. Fröken Ofelia och Eva kom just från kyrkan. Eva började berätta om gudstjänsten, men snart hördes häftiga förebråelser från Ofelias rum.

— Nu är det naturligtvis Topsy, som varit framme igen, sade Evas far.

Just då kom fröken Ofelia ut och släpade brottslingen med sig.

— Vad är du så förbittrad över? sade St. Clare, som hade svårt att dölja ett leende.

— Jag står inte ut med henne, utbrast Ofelia. Hon skulle sitta därinne, medan vi var borta, och lära sej en psalm utantill, och i stället snokar hon rätt på mina nycklar, tar min hatt ur asken och klipper banden i små bitar.

— Där ser du, ropade fru St. Clare inifrån sitt rum, man *kan* inte uppfostra dem utan piska.

— Jag har strävat med den här ungen, utbrast Ofelia, jag har läst lagen för henne och talat vänligt med henne, så jag har blivit hes många gånger om, jag har till och med gett henne ris, men vad hjälper det? Hon är omöjlig.

— Kom hit, din lilla markatta! sade St. Clare.

Topsy gick fram till honom, till hälften rädd, till hälften illmarig.

— Varför är du så olydig, Topsy?

— Miss Felia säjer, att det är för mitt syndiga hjärtas skull, svarade Topsy och neg.

— Och ändå arbetar miss Ofelia så mycket med dej för att få dej snäll.

— Men gästgivarfrun arbetade mycket mera! Hon ryckte mej i håret och slog mitt huvud mot dörren, och ändå blev jag inte bättre, sade Topsy. Och vet miss Felia, jag tror inte man kan få en elak niggerflicka bättre.

Eva reste sig.

— Kom med mej, Topsy! sade hon och vinkade åt henne.

Hon gick före till hörnet av verandan, där det fanns ett litet rum, som Augustin St. Clare begagnade till skrivrum, och som var avskilt från verandan med ett draperi. Dit in försvann de båda barnen.

— Jag undrar, vad Eva nu hittar på, sade St. Clare efter en stund, jag har god lust att se efter.

Ofelia och han närmade sig med tysta steg och tittade in. Barnen satt på golvet mitt emot varandra. Topsy hade sin vanliga bekymmerslösa uppsyn, men Evas stora, blå ögon stod fulla av tårar.

— Varför är du så stygg, Topsy? Du gör mej så ledsen. Håller du inte av *någon*, Topsy?

— Vet ingen att hålla av.

— Men din far och mor då?

— Har aldrig haft någon far och mor, det vet ju miss Eva.

— Har du ingen syster eller bror?

— Aldrig haft någonting.

— Men om du ville försöka att vara snäll så . . .

— Kunde aldrig bli vit ändå. Om miss Eva hjälper mej av med det här svarta skinnet, så ska jag försöka.

— Men man kan hålla av dej, fast du är svart. Om du vore snäll, så skulle miss Ofelia hålla av dej.

Topsy skrattade till.

— Tror du inte det? frågade Eva.

— Nej, hon tål mej inte, för att jag är en nigger. Hon tycker det är otrevligt att röra vid mej. Det ser jag nog. Men vad bryr jag mej om det!

Och Topsy började vissla.

— O, Topsy, *jag* håller av dej, utbrast Eva och lade sin genomskinliga hand på Topsys arm. Men jag är så ledsen för du är så stygg. Vill du inte försöka bli snäll för min skull? Du vet, jag är mycket sjuk. Topsy, jag kanske inte lever så länge till.

Topsys ögon fylldes av tårar, och hastigt kastade hon sig på golvet och snyftade högt.

Eva lutade sig ömt över henne.

— Vet du inte, att Jesus tycker lika mycket om alla? sade hon. Svart eller vit, det är detsamma för Honom. Tänk, Topsy, att *du* kan bli en av de saliga änglarna, som Tom brukar sjunga om.

— Kära miss Eva, kära lilla miss Eva! snyftade Topsy. Jag ska försöka, jag ska försöka! Jag har aldrig brytt mej om någonting förut.

St. Clare släppte draperiet.

— Det här påminner mej om min mor, sade han. Just sådan var hon.

— Jag har fått en läxa, viskade fröken Ofelia. Jag har känt sådan motvilja för negrer, men jag ska försöka övervinna den.

Hem

Evas rum stod i förbindelse med både föräldrarnas och fröken Ofelias rum och hade liksom alla de andra utgång till den breda verandan. Det var stort och luftigt, och St. Clare hade med sin goda smak inrett det till ett förtjusande flickrum. Det hade glada blommiga tapeter, och kring sängen hängde lätta skära och vita muslinsgardiner som skydd mot de besvärliga moskiterna. På golvet låg en vacker matta, särskilt beställd i Paris. Mitt i rummet stod ett bord av bambu, med en vas i form av en lilja. Denna vas fyllde Tom var morgon med friska blommor. I ett hörn fanns en marmorängel med sänkta vingar. Väggarna var prydda med vackra och fantasifulla målningar, som Eva aldrig trötttnade att betrakta.

Här vistades Eva för det mesta. Alltmera sällan hördes hennes lätta fotsteg på verandan.

En kväll, då hon låg på sin soffa, hörde hon ljudet av ett slag och moderns skarpa röst ute på verandan, och därefter Topsy som jämrade sig:

— Jag har plockat dem åt miss Eva, missis.

— Tror du hon bryr sej om

dina blommor, usla niggerunge! Ge dej i väg!

— Jo mamma, jag vill *så* gärna ha blommorna, ropade Eva. Kom in till mej, Topsy!

Topsy, som vid fru St. Clares ord hade återfått sitt förra buttra uttryck, närmade sig Eva blygt och tveksamt, inte alls på sitt vanliga framfusiga sätt.

— Topsy, en så vacker bukett! utropade Eva.

Den var också praktfull. Blommorna var valda med verkligt sinne för färger.

— Vet du, Topsy, du sätter ihop blommor så vackert att jag skulle vara glad om du ville fylla den där vasen i hörnet med blommor varenda dag.

Topsy såg strålande glad och stolt ut, men när hon kom ut på verandan, tillrade ett par tårar nedför den svarta kinden.

— Du är bra konstig, Eva, sade modern. Hur kan du vilja ha med den där stygga ungen att göra!

— Därför att jag tror, att hon vill bli snäll, mamma.

— Ja, det vore då inte för tidigt! sade fru St. Clare och gäspade. Hu, så hett det är i dag!

— Ja, mamma, det är mycket hett. Jag vill så gärna få mitt långa hår avklippt. Det skulle bli svalare för mej — och så ville jag . . .

Hon tystnade.

När fröken Ofelia efter en stund kom in och hjälpte Eva i säng, sade flickan med ett leende:

— Tant Ofelia, vill du inte klippa ditt lilla lamm?

Hon reste sig till hälften och skakade ut sina långa, ljusa lockar. Fröken Ofelia tvekade.

— Men nog är det synd, fast om du vill, så . . .

St. Clare kom i detsamma in med några vackra frukter från trädgården.

— Vad tänker du göra? frågade han, då han såg saxen i fröken Ofelias hand.

— Jag är så varm, pappa, svarade Eva, jag vill bli av med mitt långa hår, och så tänkte jag göra något särskilt med det.

Fadern såg med en suck, hur de långa silkeslena lockarna föll, den ena efter den andra, för den skarpa saxen. Men han nekade henne aldrig något numera.

Eva satt och snodde håret kring sina genomskinliga fingrar och såg bedjande på sin far.

— Kom hit, pappa, bad hon.

Han gick fram och satte sig vid bädden.

— Pappa, jag vill så gärna ha alla tjänarna hit upp. Jag har något att säja dem. Jag blir svagare för var dag, och om jag dröjer längre, så orkar jag kanske inte. Bli inte ledsen, pappa, det gör mej så ont. Men jag *måste*.

— Mitt älskade barn, mumlade St. Clare med bruten röst.

Fröken Ofelia skickade bud, och snart var alla tjänarna samlade i sjukrummet. Eva reste sig upp i bädden. Hon betraktade tyst den ena efter den andra med sina stora all-

varliga ögon. Så blek och tärd hon hade blivit! Kvinnorna dolde ansiktet i sina förkläden.

— Jag håller så mycket av er alla, började Eva, och jag har någonting att säja er, som jag vill, att ni alltid ska minnas. Snart är jag inte längre här ... om några veckor ser ni mej inte mer ...

Hon avbröts av häftiga snyftningar.

— Kära vänner, sade hon efter några ögonblicks tystnad, jag är så rädd, att ni mest tänker på den här världen och glömmer bort den andra världen, där Jesus bor. Ni måste bli *riktiga* kristna! Ni måste en gång bli änglar i himmelen. Jag är så rädd att någon ska fattas. Ni måste läsa Guds ord ... O, men det är sant, ni kan ju inte läsa!

Hon begrov ansiktet i kuddarna och började snyfta. De känsliga och lättrörda negrerna knäböjde omkring henne under tårar och klagorop.

Men hon reste sig igen, leende genom tårarna.

— Det gör detsamma, sade hon, jag har bett för er, och jag vet, att Jesus ska hjälpa er ändå. Men var flitiga och be och försök få någon att läsa för er! Ni vet väl, hur mycket jag tycker om er? Jag vill inte sakna någon däruppe, inte en enda!

Hon tystnade några ögonblick.

— Och så ville jag tacka er alla för att ni alltid har varit så snälla och rara emot mej.

— Hur skulle vi kunna annat? ropade de. Gud välsigne fröken Eva!

Evas röst hördes åter, mild och klar.

— Jag tänker nu ge er någonting till minne. Ni ska alla få en lock av mitt hår, och när ni ser på den, ska ni tänka på att jag har gått till himlen och väntar på er där.

De flockade sig snyftande omkring henne. Gråtande tog de emot hennes minnesgåva. Många av dem kastade sig ner

Eva reste sig igen, leende genom tårar

och kysste hennes kläder. Fröken Ofelia, som fruktade, att sinnesrörelsen skulle bli för stark för Eva, gav dem en vink, att de måste gå, och de lydde ödmjukt. Snart var bara Tom och Mammy kvar.

— Se här, onkel Tom, jag har gömt den längsta och vackraste locken åt dej. Jag är så lycklig, när jag tänker på att jag ska träffa dej i himlen. För det får jag säkert!

Så slog hon armarna om sin gamla sköterskas hals.

— Och du, kära, kära Mammy, ska också vara där, det vet jag.

Hon föll utmattad tillbaka, och de smög sig båda ut. Fröken Ofelia hörde en snyftning. Det var Topsy, som satt i ett hörn och grät.

— Var kommer du ifrån?

— Varit här hela tiden, sade flickan och torkade sina ögon. Ville också gärna ha en lock, har varit så stygg, men o, miss Eva, *vill* ni inte ge mej en lock ändå?

Eva räckte henne den sista hon hade kvar.

— Kom ihåg, Topsy! påminde hon matt.

Fröken Ofelia sköt ut Topsy genom dörren. St. Clare hade suttit orörlig och tyst med handen för ögonen. Han rörde sig inte heller nu.

— Pappa, viskade Eva.

Han spratt till men svarade inte.

— Snälla pappa, började hon igen.

— Jag kan inte uthärda det! utbrast han och reste sig.

— Pappa, du *får* inte tala så där, sade hon och brast i gråt. Jag blir så ledsen!

— Nej, nej, gråt bara inte så, Eva! Jag har varit självisk, och jag har fått mitt straff. Men det ska bli bättre nu, Eva. Du får bara inte gråta så!

— Pappa, du är väl en kristen?

— Varför frågar du det?

— Jo, du är alltid så god, du måtte väl vara en kristen?

— Vad menar du med att vara en kristen, min lilla flicka?

— Att älska Jesus över allting, förstås.

— Gör du det, Eva?

— Ja visst, sade hon med förvånad blick.

— Du gömde ingen lock åt mej, sade han.

— Du får ta dem allesamman, smålog hon — alla som är kvar — sedan.

Från den dagen blev Evas krafter allt svagare. St. Clare och den trofasta tant Ofelia skötte henne dag och natt. Onkel Tom fick också till sin glädje hjälpa till. Eva hade svårt att sova och plågades av oro. Då var det en lindring för henne att bli buren, och det var Toms största glädje att bära den lilla bräckliga gestalten i sina armar. Mest bar han henne av och an i sjukrummet, men ibland också utomhus under apelsinträden, medan han sakta sjöng för henne deras älsklingssånger.

— Låt mej bära dej! bad St. Clare. Jag vill så gärna göra något för dej.

— Men, pappa, du kan ju göra allting annat! Du läser för mej, du sitter hos mej om kvällarna, men Tom kan bara bära mej och sjunga, och det gör honom så glad, förstår du.

Mammy skulle inte ha önskat något hellre än att få vara hos Eva, men fru St. Clare ville inte släppa henne ifrån sig ett enda ögonblick. Det rådde en allmän förstämning i huset, Eva ensam var lugn. Full av kärlek och förtröstan låg hon där, och ofta sökte hon på sitt milda sätt intala sin far mod. Den som bäst förstod vad som rörde sig i Evas sinne, var hennes trogne Tom. Åt honom kunde hon anförtro sina drömmar och sina förhoppningar. Till slut tog sig Tom för att sova på verandan, utsträckt på golvet, så att han genast skulle vara till hands.

— Varför gör du så? undrade fröken Ofelia.

— O, miss Felia, någon måste vaka, när brudgummen kommer, svarade han.

— Men varför just nu? Hon är ju inte sämre.

— Herren har sänt sitt budskap till hennes själ. Hon talade om det i går. Jag måste vara nära, miss Felia, för när detta välsignade barn går in i himmelriket, ska porten stå på vid gavel, så att vi alla kan blicka in i härligheten, miss Felia.

Detta samtal ägde rum mellan klockan tio och elva på kvällen. Då fröken Ofelia skulle låsa dörren till verandan, hade hon upptäckt Tom.

Eva hade just den dagen varit ovanligt kry. Hon hade suttit upp i sängen, och hennes röst hade låtit livligare än på flera veckor. St. Clare kände ett svagt hopp. Men vid midnatt märkte Ofelia en förändring. Hon ropade sakta: Tom! och han var där i samma ögonblick.

— Doktorn! sade hon, och Tom sprang.

Därpå knackade hon på St. Clares dörr.

— Vill du komma hit, Augustin!

Han kom, och hans hjärta stod ett ögonblick stilla. De väntade båda utan ett ord. Eva sov. Äntligen kom Tom med läkaren. Denne betraktade barnet tyst, och de förstod hans tystnad.

Modern hade blivit väckt, och Mammy hade skyndat ner för att underätta tjänarna.

Fru St. Clare störtade fram till bädden, så snart hon kom in.

— Vad är det? Vad är det? började hon häftigt.

— Tyst, viskade hennes man hest. Det är döden.

Hela huset kom snart i rörelse; ljus flämtade, fotsteg ekade, ängsliga ansikten tittade från verandan in genom fönstren, kvävda snyftningar hördes, medan Eva slumrade på sin bädd.

Fadern stod lutad över henne, när hon slog upp de stora, blå ögonen.

— Eva, min älskling — kan du se mej?

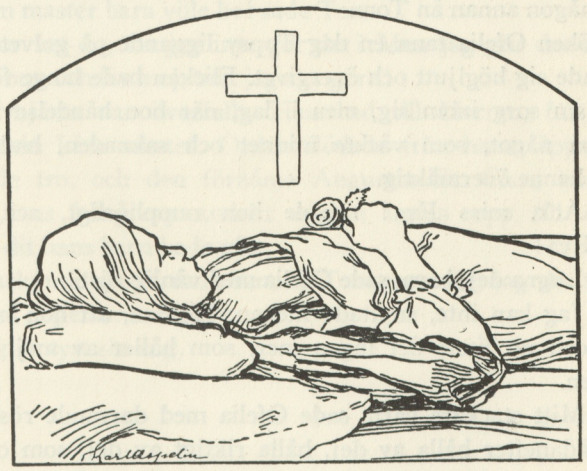

— Älskade pappa, viskade hon med en sista ansträngning och försökte slå armarna om hans hals.

Men de föll maktlösa ner på täcket.

St. Clare såg i hennes ansikte några drag av smärta. Han grep tag i Toms hand. All skillnad mellan herre och tjänare, vit och svart, var försvunnen.

— Bed, Tom, bed, att hon slipper lida! viskade han.

— Det är över, sade Tom högtidligt. Herren har varit här. Se på henne, master!

— O, Eva, säj oss vad du ser! sade fadern. Ett ljust, lyckligt leende flög över hennes ansikte och hon stammade:

— Glädje . . . frid!

Och med en suck överskred hon gränsen mellan liv och död.

Efter begravningen flyttade familjen St. Clare från villan in till staden.

Sorgen efter Eva var stor hos alla, men djupast sörjde hennes far, fastän han inte talade ett ord om sin förlust med någon annan än Tom.

Fröken Ofelia fann en dag Topsy liggande på golvet. Hon jämrade sig högljutt och övergivet. Flickan hade länge försökt bära sin sorg inom sig, men i dag, när hon händelsevis fått syn på något, som väckte minnet och saknaden, hade den blivit henne övermäktig.

— Ack, miss Eva! ropade hon oupphörligt, ack, lilla miss Eva!

— Lugna dej, barn, sade Ofelia med vänlig röst.

— Jag kan inte, snyftade flickan. Hon sa, att hon höll av mej, och nu finns det ingen mer, som håller av mej i hela världen.

— Mitt stackars barn, sade Ofelia med darrande röst, jag vill hädanefter hålla av dej, hålla riktigt av dej, som om du vore min egen lilla flicka. Och det är du ju, Topsy?

Dessa ord verkade mera på den lilla negerflickan än alla de slag hon hade fått i hela sitt liv. Från den dagen fick Ofelia en makt över barnet, som hon aldrig förr lyckats få.

Sorgens oro hade gripit St. Clare. Han brukade rastlöst gå fram och tillbaka, medan Toms ögon oroligt vaktade honom.

Tom hade en dag sett honom gå in i biblioteket, och då det dröjde länge, innan han kom ut igen, beslöt Tom göra sig ett ärende dit.

Han steg sakta in. St. Clare låg framstupa på soffan med Evas bibel uppslagen framför sig. När han såg upp, mötte han Toms ärliga blick, full av sorg och tillgivenhet.

— Tom, min vän, hela världen är som en öken för mej, sade han. Jag läser, jag *vill* tro, men jag kan inte.

— Käre master, be till Gud: »Herre, hjälp min otro!»

Och Tom föll på knä.

— Hur bär du dej åt, Tom? undrade St. Clare och suckade. Hur kan *du* tro?

— Om master bara ville be! sade Tom.

— Hur vet du, att jag inte gör det? Men jag gör det illa. Be du, Tom, och lär mej, hur jag ska göra!

Toms hjärta var överfullt. Han bad till Herren, full av iver för sin käre master. Orden flödade från hans läppar i brinnande tro, och den förnäme Augustin St. Clare kände sig av hans hängivna andakt nästan buren upp till den himmel, dit hans barn hade gått.

— Tack, min gosse, sade han, då Tom reste sig, jag ska tala mera med dej en annan gång.

Tom gick tyst sin väg.

Återförenade

St. Clare funderade allvarligt på att ge Tom friheten och kallade honom en dag in till sig.

— Gör dej i ordning att snart resa till Kentucky! sade han. Jag tänker göra dej till en fri man.

En glädjeblixt lyste i Toms ögon. St. Clare såg det och kände sig en smula sårad.

— Du har väl inte haft det så svårt här, att du behöver bli *så* förtjust över att komma härifrån, sade han torrt.

— Nej, master. Men att bli *fri* — master kan inte förstå, hur det känns för en slav. Men i alla fall vill jag inte resa än.

— Varför det, Tom?

— Inte så länge master är ledsen, förklarade Tom sakta.

— Ledsen blir jag i hela mitt liv, Tom.

— Nej, sade Tom allvarligt. När master tar upp det arbete, som Herren vill, att master ska göra, då blir master glad.

Här avbröts samtalet av att St. Clare fick besök.

Topsy blev visserligen inget helgon, men Evas död hade åstadkommit en stor förändring hos henne. En dag när flickan blev efterskickad av fröken Ofelia, märkte Rosa, att hon hastigt stoppade något i fickan. Rosa grep henne i armen.

— Har du stulit nu igen, din stygga unge? grälade hon.

— Har inte stulit, skrek Topsy och försökte slita sig lös.

Fröken Ofelia och St. Clare hörde oväsendet och kom in.

— Hon har stulit igen! ropade Rosa.

— Det är inte sant, det är inte sant, snyftade Topsy.

— Kom hit och låt mej se, vad du har, befallde Ofelia i bestämd ton.

Då tog Topsy fram ett litet paket. Det innehöll en av hennes egna gamla strumpor, i vilken hon hade stoppat ner

en liten bönbok, som hon hade fått av Eva. Boken var lindad i en krusflorsremsa, och inuti boken låg Evas hårlock väl invirad i papper.

— Varför har du tagit det här, frågade Ofelia och höll upp den lilla krusflorsremsan.

— Låt mej få behålla det! Det har varit min älskade miss Evas. Det satt på hennes kista.

— Var lugn, lilla Topsy, sade St Clare, som blev rörd över att se dessa saker inlindade i den gamla strumpan. Ingen får ta ifrån dej dina skatter... Du ska få se att hon bättrar sej, anmärkte han till Ofelia, då Topsy hade gått.

— Det tror jag också — men Augustin, vem tillhör hon egentligen? Är hon din eller min?

— Jag har ju skänkt henne åt dej.

— Då måste du också ge mej ett skriftligt intyg, att barnet är mitt.

— Jaså, min nådiga kusin vill också bli slavägare! Det var då det sista jag väntade mej! smålog St. Clare.

— Prat! Jag vill bara ha ett lagligt bevis, så att jag kan ta henne med mej, när jag reser, och sedan ge henne friheten.

Han satte sig genast ner och skrev ett gåvobrev, lät ett par personer bevittna det, och räckte det till Ofelia.

— Var så god! Nu har du svart på vitt på att Topsy är din hel och hållen.

— Tack, Augustin! Men har du tänkt göra något för dina andra tjänare, ifall du skulle dö?

— Nej, det har jag inte.

— Men det borde du göra, Augustin.

— Ja, jag ska verkligen ordna den saken snart.

— Skjut inte upp det, kära kusin! Men vet ju aldrig, när ens timme slår.

— Tänker du på gula febern eller koleran? Vad har det kommit åt dej?

— Jag tänker att *nu* alltid är den bästa tiden, när man vill göra något gott, sade hon, när hon reste sig och gick.

Orden hade gripit St. Clare. Dö...? Han gick fram till fönstret och såg ut på springbrunnens vatten, som steg och föll.

— Dö? mumlade han sakta för sig själv. Lämna allt? Och vad väntar på andra sidan?

I detsamma hörde han Tom som satt i hörnet på verandan och läste högt för sig själv ur bibeln.

— Jag... skall... gö-ra... Eder... fri-a! stavade han.

— Jag ska ge dem alla fria, lovade St. Clare sig själv. De ska bli fria, min lilla Eva.

Han gick in i salongen och satte sig vid pianot.

— Den här sången, sade han till Ofelia, brukade min mor sjunga. Jag tycker nästan jag hör henne.

Han slog några ackord och sjöng med sin vackra röst:

Milde Jesus, minns: för mina
synder gick du till din pina;
skjut ej bort mig från de dina.
Trött du vandrat vägar vida
korsets kamp för mig att strida,
att jag skulle nåd förbida.

Han reste sig.

— Min lilla Eva, fortsatte han, hon hade fått i sitt lilla huvud, att jag skulle kunna uträtta mycket gott i världen.

— Det kan du, Augustin, nickade fröken Ofelia, om du bara vill gripa dej an.

Han gick några gånger fram och tillbaka på golvet i djupa tankar.

— Jag ska gå ut ett slag och höra vad som har hänt under dagen, sade han. Adjö så länge, kära kusin!

Han gick fram till henne och tog hennes hand.

— Du har varit mej till så stor tröst och hjälp under den svåra tiden, Ofelia. Jag har aldrig kunnat tacka dej, därför att jag inte kunde tala om henne.

Han vände sig hastigt om, tog sin hatt och gick. Tom kom ut i porten och frågade om han skulle följa med.

— Nej, min vän, jag är tillbaka om en timme.

Tom vände om och satte sig på verandan. Det var en härlig kväll, och aldrig förr hade Tom haft så glada tankar. Han skulle få återvända hem, han skulle få se Kloe och barnen igen *som en fri man*. Ur dessa tankar väcktes han plötsligt genom ett häftigt bultande på porten.

Han skyndade att öppna. Där utanför stod fem män med en bår. Där låg en gestalt utsträckt. Lyktskenet föll på det bleka ansiktet. Tom gav till ett förtvivlans skri. Det var hans herre. Karlarna bar sin börda mot verandan, där fröken Ofelia satt och stickade.

St. Clare hade varit inne i ett kafé för att läsa aftontidningarna. Ett slagsmål uppstod mellan ett par berusade män. Då St. Clare försökte skilja dem åt, drog en av dem upp sin kniv och stötte den i honom.

Hela huset fylldes av jämmer; fru St. Clare skrek och ropade på Mammy, slavarna kastade sig stortjutande på golvet, endast Tom och Ofelia behöll sinnesnärvaron. Den sårade lades på en soffa i salongen och en läkare blev efterskickad. St. Clare hade förlorat medvetandet genom blodförlusten, men fröken Ofelia hällde några droppar vin mellan hans läppar, och han återfick sansen. Hans blick gled långsamt över dem alla och fästes slutligen på moderns porträtt. Han hade svårt för att tala. Tom låg på knä bredvid sin herre, och Augustin St. Clare lade sin hand på hans huvud.

— Tom, min stackars gosse, viskade han.

— O, master, hur är det?

— Jag dör, mumlade St. Clare. Bed! Bed!

— Ifall ni önskar en präst . . . började läkaren.

Men den sårade skakade på huvudet och sade ivrigt till Tom:

— Bed! Bed!

Tom bad som aldrig förr i sitt liv.

— Tack, viskade hans herre med svag röst. Han räckte åter ut sin hand och fattade Toms. Inför döden förenas den vita handen och den svarta.

Därefter började hans läppar röra sig.

. . . skjut ej bort mig från de dina,

viskade han.

— Han yrar, sade läkaren.

— Nej, sade St. Clare med tydlig röst, nu äntligen ser jag klart . . . äntligen!

Över hans ansikte spred sig ett uttryck av frid, liksom då ett trött barn slumrar in.

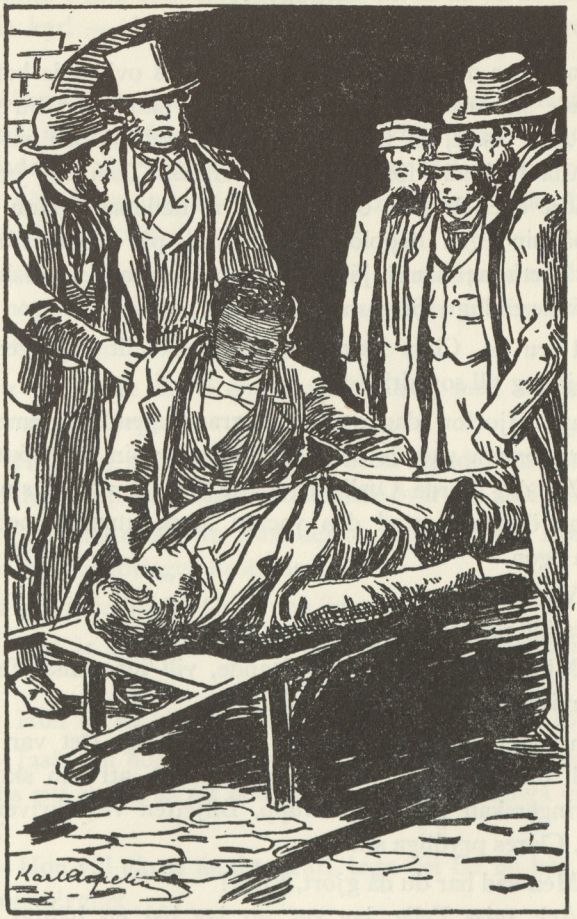

Inför döden förenas den vita handen och den svarta.

Värnlösa

I slavarnas djupa sorg över husbondens oväntade bortgång blandade sig bestörtning och fasa. Hur skulle det nu gå för dem? Alla visste, att fru St. Clare var självisk och hårdhjärtad. Alla fruktade för framtiden; endast Tom var uppfylld av glädje över de sista ord hans herre hade sagt. Han tänkte inte på sin egen hopplösa belägenhet, på att hans slaveri skulle fortfara; hans själ höjde sig över allt jordiskt, och han kände en lugn förtröstan.

Vad fru St. Clare beträffar, var hon fullt upptagen med att välja tyg till sorgdräkten.

Knappt fjorton dagar efter begravningen fick emellertid tjänarna erfara vad de hade att vänta av sin hjärtlösa matmor. En dag hörde Ofelia en sakta knackning på sin dörr. Då hon öppnade, stod den vackra Rosa utanför med rödgråtna ögon.

— Vad har hänt?

Rosa föll på knä och fattade tag i hennes kjol.

— Miss Felia, sade hon gråtande, vill inte miss Felia gå in till missis och be för mej! Se här!

Hon räckte fröken Ofelia en papperslapp. Det var några ord till föreståndaren för en prygelanstalt, att han skulle ge överbringerskan femton piskrapp. Biljetten var skriven med fru St. Clares prydliga stil.

— Men vad har du då gjort, Rosa?

— Ack, miss Felia, jag vet, att jag har ett häftigt lynne, jag vet, att jag bar mej illa åt, men jag blev så ond, när hon slog mej mitt i ansiktet så jag svarade henne häftigt.

Ofelia stod alldeles rådlös.

— Jag skulle inte säja något om att få prygel, fortsatte Rosa, för jag har kanske förtjänat det, om det bara vore missis eller miss Felia, som slog mej. Men att få stryk av en främmande karl — det är det, som är så förfärligt, jämrade sig Rosa.

Fröken Ofelia visste nog, att kvinnliga slavar brukade skickas till ett fängelse, där deras rygg blottades och de blev pryglade av råa rättstjänare. Men hon hade aldrig närmare tänkt på det *vanärande* i denna bestraffning, förrän hon såg Rosa skälvande vid sina fötter.

Blodet steg henne åt huvudet av förtrytelse, men hon var klok nog att dölja sin harm, då hon gick in till fru St. Clare.

— Hur mår du, kära Marie? frågade hon.

Fru St. Clare låg i en bekväm vilstol med slutna ögon. Hon suckade djupt.

— Hur kan man må väl i allt detta elände? sade hon och förde sin spetsprydda näsduk fläktande över sitt ansikte.

— Jag tänkte tala lite med dej om den stackars Rosa, sade Ofelia med en förlägen hostning.

Då spärrade fru St. Clare upp ögonen.

— Vad är det med henne? undrade hon kort och med kall röst.

— Hon är så ledsen och ville gärna be dej om förlåtelse.

— Jaså, vill hon det? Men jag *vill* inte förlåta henne. Hon ska ha sitt straff, så att hon håller styr på sin tunga en annan gång.

— Hon vill gärna ta sitt straff, bara det får bli här hemma. Hennes blyghet . . .

— Blyghet! hånlog fru St. Clare. Hon anser sej naturligtvis för fin att straffas som andra slavar, men den högfärden ska allt piskas ur henne.

— Du är grym, Marie. Tänker du inte på, att du också ska ansvara för dina handlingar?

Men fru St. Clare kunde inte finna, att det var någon grymhet, att en näsvis negerflicka skulle få femton piskrapp. Det kunde just vara lagom, menade hon.

Ofelia var nära att spricka av harm, men som hon insåg, att det inte var värt att spilla ett ord mera på denna hårdhjärtade kvinna, bet hon ihop tänderna och lämnade rummet. Det var tungt att återvända till Rosa med oförrättat ärende. Samma dag blev den stackars flickan förd till fängelset och fick trots böner och tårar sina femton slag.

Adolf visste, att han alltid hade misshagat missis St. Clare, och han gick nu i ständig fruktan att uppväcka hennes vrede. En dag kom han upp i Toms rum, alldeles utom sig.

— Vi ska säljas, Tom, berättade han.

— Hur vet du det?

Adolf berättade, att han hade stått bakom ett draperi och hört missis tala med sin advokat. Hon skulle sälja gården och alla tjänarna och flytta hem till sin far.

— Ske Guds vilja! mumlade Tom sakta, men han suckade djupt.

Ett försök ville han i alla fall göra, det var ju hans rättighet. Han gick till fröken Ofelia och berättade för henne, att herr St. Clare hade lovat honom friheten.

— Fäll ett gott ord för mej hos missis! bad han. Jag vet, att det var masters tanke, han sade att han hade börjat ordna saken.

Fröken Ofelia kunde inte ge honom mycket hopp, men hon lovade, att hon skulle försöka. Hon tog sin stickning och gick in till fru St. Clare. Innan hon gick in, föresatte hon sig att vara lugn och visa sig så vänlig hon kunde, så att det inte skulle gå lika illa nu, som då hon bad för Rosa.

Fru St. Clare låg på en soffa och var som vanligt sysselsatt med att välja mellan olika tyger, som Jane höll upp för henne.

— Jag tror jag tar det där, sade hon och pekade på ett av proven. Fast jag är inte säker om det är riktigt passande till sorgdräkt — vad tycker du, sade hon och vände sig till fröken Ofelia.

— Jag förstår mej så lite på sånt, men nog är det vackert.

— Jag har inte en enda snygg klänning, jämrade sig fru St. Clare. Jag tänker upplösa hushållet och resa i nästa vecka.

— Tänker du resa så snart?

— Ja, min far tycker det är bäst att sälja hela negerflocken på nästa auktion . . .

— Men Marie, något undantag får du väl göra, inföll Ofelia. Augustin lovade Tom friheten strax innan han dog. Han hade redan börjat ordna . . .

— Visst inte, avbröt fru St. Clare. Tom är värd mycket pengar. Jag har inte råd att skänka bort honom.

— Han har så länge gått och glatt sej åt att bli fri och få resa hem, invände fröken Ofelia.

— Ja, fria vill de bli varenda en. Men om man släppte dem allihop, så skulle man ju bli utfattig. Nej tack, du!

— Men Augustin lovade vår lilla Eva på hennes dödsbädd, att han skulle göra det. Nog vill du väl uppfylla bådas önskningar.

Fru St. Clare tryckte näsduken mot ögonen.

— Alla människor plågar mej, snyftade hon. Ingen förstår, hur klen jag är. Jane, kom hit med mina nervdroppar!

Slavbasaren

Slavbasaren var inget mörkt och smutsigt hål, nej tvärtom! Huset var stort, salarna ljusa och rymliga, och »handelsvarorna» hade under dagarna före försäljningen behandlats väl, så att de skulle ta sig bra ut.

Tom och de andra hade blivit införda i en stor sal, där de tillsammans med en hop andra »varor» skulle tillbringa natten. De möttes av rop och stoj och en och annan skrattsalva.

— Det är bra, gossar! ropade uppsyningsmannen. Det är riktiga tag! Du kan hålla humöret uppe på dem, Sambo, hojtade han gillande till en storväxt neger, som försökte liva upp stämningen genom att spela pajas.

Tom hade med sig en kista, full med kläder. Den ställde han så långt avsides som möjligt, satte sig på den och lutade sig mot väggen.

Sambo gick genast fram till honom.

— Vad är du för en? frågade han.

— Jag heter Tom.

— Vad sitter du och hänger näsan för? Upp med huvudet, gosse! Och han gav Tom en puff i sidan.

— Jag ska säljas i morgon, sade Tom lugnt.

— Jaså, ska hela den här klungan slumpas bort? frågade Sambo och lade sin hand på Adolfs axel.

— Låt mej vara i fred, muttrade Adolf förtretad och skakade bort handen.

— Nej, hör på den, skrattade Sambo. En sån där halvvit herre, som är för fin för oss andra. Och parfymerad är han också, fortfor han och snusade på Adolf.

— Ge er i väg! skrek Adolf ursinnig.

— Så snarstucken han är, den fina herrn. Han måtte ha varit kammartjänare, det syns på utanskriften.

— Nog är jag åtminstone finare än du, skröt Adolf. Jag har tjänat hos en herre, som hade kunnat köpa er allesamman för sina gamla avlagda byxor, om han hade velat.

— Nej, tänk vad vi ändå är förnäma! härmade Sambo Adolfs min och sätt att tala.

Många skrattade, ty Sambo var en mästare att härma folk på ett dråpligt sätt.

Adolf, som hade blivit alldeles utom sig vid Sambos hån, slog honom med knytnäven mitt i ansiktet. Det blev ett förfärligt skrål och oväsen. Uppsyningsmannen kom in med sin piska och lät den klatscha i luften.

— Ordning! Ordning! ropade han.

— Det var inte jag, upplyste Sambo, mej känner nog massa och vet, att jag är fredlig av mej. Nej, det är de där nykomna.

Utan att ta vidare reda på saken gick uppsyningsmannen fram till Tom och Adolf och gav dem var sin spark med sin grova stövel. Därefter befallde han dem alla att lägga sig och gick sin väg.

I en annan sal ligger ett femtiotal kvinnor i alla åldrar. En liten vacker tioårs flicka, som dagen förut sett på, hur man fört bort hennes mor, har gråtit sig till sömns utan att någon brytt sig om henne. Runt omkring ligger yngre och äldre kvinnor, insvepta i täcken och filtar.

Litet avsides sitter två kvinnor som skiljer sig från de andra. Den äldsta, som heter Susanna, är en välklädd mulattska med milda ögon och öppna, ärliga anletsdrag. På huvudet har hon en turban av dyrbart rött tyg, och hennes klänning är vacker och välsittande. Tätt intill henne sitter hennes dotter Emmelina, en ljus kvarteronflicka på femton

år. Hon har moderns milda blick, och det rika bruna håret faller i mjuka lockar kring hennes huvud. Hon är liksom modern väl klädd, och hennes fina, vita händer visar, att hon inte är van vid grovt arbete. De har båda tillhört en god och vänlig fru, som har tvingats göra konkurs och nu låter fordringsägarna sälja dem.

— Blöt ditt hår i morgon, barn, så att det blir rakt och slätt! säger modern.

— Varför det? Lockarna tar sej ju så bra ut.

— Du ska försöka att inte se bra ut, svarar modern snyftande. Ju enklare du ser ut, desto större hopp är det att snälla människor köper dej. Och om vi blir skilda åt, Emmelina, så lämna aldrig ifrån dej din bibel, och glöm aldrig, vad vår goda missis lärde oss!

— Det ska jag nog minnas, mamma; men jag tror säkert, att vi får vara tillsammans.

Men moderns hjärta är tungt av sorg och dystra aningar.

Äntligen dagas det. Den glädjelösa morgonen kommer.

Uppsyningsmannen går med hatt på huvudet och cigarr i munnen och synar sina varor.

— Nu gäller det att se glada och trevliga ut, säger han. Tvätta er nu väl! Men — han stannar framför Emmelina — vad vill det här säja? Vart har lockarna tagit vägen?

Flickan ser ängsligt på sin mor.

— Jag har sagt henne, att hon skulle kamma sej slätt och fint, så hon ser nätt och anständig ut.

— Dumheter! Gå genast och kamma upp lockarna igen! Du får gå med och hjälpa henne!

Och modern måste lyda.

I den stora auktionsbyggnaden fanns nästan alla St. Clares tjänare. De väntade ängsligt på att försäljningen skulle börja. På flera ställen var tribuner uppförda för auktionsförrättarna.

Moderns hjärta är tungt av sorg

Det började snart samlas stora hopar av uppköpare. Tom betraktade med oro alla dessa ansikten. Vem var hans blivande ägare?

— Vad gör du här, Alf? frågade en ung sprätt en annan lika snobbig herre, som stod och betraktade Adolf genom sin lornjett.

— Jag behöver en betjänt, och jag har hört, att St. Clares personal ska säljas i dag. Den där tror jag skulle passa.

— Jag skulle aldrig ta någon, som har varit hos St. Clare. De är bortskämda varenda en.

— Det oroar mej inte det minsta. Den här köper jag, han tilltalar mej. När han har varit på prygelhuset några gånger, är oförskämdheten allt bortpiskad, det ska jag bli man för.

Strax innan auktionen började, kom en grovlemmad karl, klädd i rutig skjorta och smutsiga byxor, och armbågade sig fram genom folkhopen. Han började genast med kännarblick undersöka slavarna och närmade sig Tom, som kände en instinktiv avsky för mannen.

Mannen var synbarligen mycket stark, hans tjocka läppar, hans röda hår och hans elaka ögon gjorde hans utseende motbjudande. Tom ryste, när mannen stannade framför honom. Med sina grova, ludna händer grep han Tom i hakan och öppnade hans mun för att se på tänderna; han lät honom dra upp rockärmen för att visa sina muskler, och han befallde honom slutligen hoppa och springa för att se, hur pass spänstig Tom var.

— Var är du född? frågade han.

— I Kentucky, master, svarade Tom med en blick, vilken liksom bönföll om räddning.

— Vad har du gjort?

— Jag har skött en lantgård.

Ögonblicket därefter började försäljningen.

Adolf slogs bort för en betydlig summa till den unge sprät-

ten, som beslutat sig för honom. De andra fick olika herrar. Tom kom sist.

— Upp med dej! ropade försäljaren och gav Tom en vink att stiga upp på estraden.

Tom såg en massa människor, han hörde bud på flera språk, tills slutligen försäljarens skarpa röst skrek ordet *dollar* för sista gången. Tom knuffades ner igen. Han förstod, att han hade fått en ny husbonde.

Mannen med det vedervärdiga utseendet kom fram och drog honom avsides.

— Stå stilla där, du! befallde han med sträv röst.

Nästa klubbslag gäller Susanna. En medelålders herre med vänligt utseende köper henne.

— Master, ropar hon ångestfullt, var barmhärtig och köp min dotter också.

— Jag tror inte jag har råd, säger han och betraktar medlidsamt den unga flickan.

Blek och skälvande stiger denna upp på estraden.

— Jag ska göra vad jag kan, lovar den vänlige herrn.

Men hans anbud överbjuds snart, och när klubban faller, har Emmelina fått samme husbonde som Tom. Han heter Simon Legree och äger en bomullsplantage vid Röda floden, en biflod till Mississippi. Emmelina knuffas gråtande bort till Toms plats. Den vänlige herrn, som ville rädda henne men inte kunde, för bort hennes mor till motsatta sidan.

Den tunga vägen

På en liten usel båt, som långsamt gick uppför Röda floden, satt Tom fängslad till händer och fötter. Hans hjärta var tungt. Hoppet hade slocknat. Han satt och tänkte på hemmet i Kentucky, på hustru och barn, som han så nyligen hade hoppats få träffa, på sin döde herre och på lilla Eva; allt vad han hade erfarit av lycka var som bortblåst.

Legree hade köpt åtta slavar, vilka var sammankedjade två och två. Tom bar sedan auktionen sina bästa kläder, vilket genast föll Legree i ögonen, då han kom fram till honom.

— Upp med dej! ropade han barskt till Tom.

Tom lydde.

— Ta av dej halsduken och stövlarna!

Då Tom på grund av sina kedjor hade ganska svårt att lyfta armarna, tog hans herre fatt i halsduken, slet den av honom och stoppade den i fickan. Därefter begärde han nyckeln till Toms koffert och började gräva i den. Han tog fram Toms sämsta arbetskläder, löste hans kedjor, pekade på en vrå av däcket och skrek:

— Gå dit bort och ta på dej det här!

Även detta gjorde Tom utan att knota; han stack fötterna i ett par tjocksulade slavskor, som Legree kastade åt honom.

Sedan satte Legree åter kedjorna på honom, undersökte den rock Tom hade lagt av sig och fann där en silkesnäsduk, som han stoppade i sin egen ficka. Några småsaker, som Tom gömt till minne av Eva, kastade han med ett hånlöje ut i floden.

När Tom klädde om sig, hade han lyckats sticka på sig sin kära bibel, men psalmboken hade han glömt, och den fick nu Legree rätt på.

— Så-å, gudelig! hånade han. Du hör till de heliga, du, kan jag tro?

— Jag är kristen, master, svarade Tom ödmjukt.

— Nå ja, det ska jag snart ta ur dej. På min egendom tål jag inga bedjande och sjungande skrålhalsar. Lägg det på minnet.

Inom den ödmjuke svarte mannen ropade en röst ett högljutt *nej*, fastän hans läppar teg. I hans inre ljöd de ord, som Eva så ofta läst för honom: »Frukta icke, ty jag har återlöst dig. Jag har kallat dig vid namn. Du är *min*.»

Sedan Legree en stund betraktat Tom med bister uppsyn, välte han innehållet i Toms kista ut på däck. Under skratt och glam såldes de olika persedlarna till besättningen. Slutligen såldes också den tomma kistan.

— Nu har jag befriat dej från en hel hop besvär, hånskrattade Legree, då han återkom till Tom. Var nu rädd om de kläder du har, för du får inga nya i brådrasket.

— Ja, master, sade Tom.

Legree gick vidare fram till kvinnorna. Emmelina var fastkedjad vid en äldre mulattkvinna.

— Se glad ut, min lilla vän! sade han och tog henne under hakan.

Emmelina såg på honom med en blick av fasa och förskräckelse, som inte undgick grobianen.

— Inga sura miner, röt han, du är så god och ser vänlig ut, när jag talar till dej, hör du det...! Se nu på mej allesam-

man! ropade han och ställde sig bredbent framför dem. Se på mej . . . rakt in i ögonen . . . hör ni!

Legree stampade i däcket vid varje mening, och alla stirrade häpna på honom.

— Ser ni den här näven, fortfor han och knöt sin stora, grova hand, som liknade en slägga, känn på den! sade han och lade den på Toms hand. Betrakta noga de här knogarna! De känns som järn, skulle jag tro. Med den här handen fäller jag vilken nigger jag vill med ett enda slag till marken. Alla måste lyda mej — ögonblickligen — jag har aldrig förbarmande. Lägg det väl på minnet!

Med dessa ord svängde han om på klacken och gick ner för att få sig en styrketår.

Och uppför den röda virvlande floden ångade båten vidare med sin bedrövliga last. Till slut var man framme, och Legree gick i land med sin levande egendom.

Kvinnorna, som fortfarande var hopkedjade, stuvades in i bakre delen av en skröplig vagn, och han själv tog plats på framsätet. Karlarna fick knoga efter vagnen. Allas ansikten såg trötta och missmodiga ut — utom Legrees eget. Han tyckte, att han hade gjort en förträfflig affär.

— Hallå, pojkar! ropade han och såg sig om, kläm i med en glad visa, som piggar upp oss lite.

Slavarna såg på varandra med ett hopplöst uttryck.

— Nå, hur går det? röt Simon och klatschade med piskan.

Då började Tom sjunga:

Jerusalem, min längtans hem
o, namn, så dyrt för mig!
När skall min sorg en ände få,
när skall din fröjd jag nå?

— Håll mun, din åsna! röt Legree. Nånting livat ska det vara! Raska på!

En annan slav tog upp en av de vanliga meningslösa niggervisorna.

Och massa han bad mig hoppa till mån'
hej hoppsan, hoppsan hej.
Men när jag försökte, jag kunde inte nå'n
hej hoppsan lirum lej.

Slavarna föll in och försökte framtvinga en krystad munterhet, men ingen förtvivlans klagan skulle ha kunnat uttrycka djupare kval än dessa vilda toner.

— Och du, min lilla vän, sade Legree till Emmelina och lade handen på hennes axel, nu är vi snart framme, ska du tro.

Emmelina kröp intill den gamla mulattkvinnan, som om hon sökte skydd hos henne.

— Du har väl aldrig haft några örringar, fortfor han och tog med sin grova hand i hennes öra.

— Nej, massa, stammade hon förskräckt.

— Du ska få ett par av mej, då vi kommer fram. Se inte så förskräckt ut, du ska slippa strängt arbete och ha det bra på alla sätt, bara du blir en snäll flicka, sade Legree, som hade druckit mycket och började känna sig storsint.

Genom en allé av ståtliga sockerlönnar nalkades man nu Legrees plantage. Den hade förut tillhört en rik man, som hade nedlagt stora summor på att försköna egendomen. Men nu var alltsamman förfallet. Ogräs, majshalm och annat skräp täckte gräsplanerna, hela stället såg otrevligt och ruskigt ut. Rappningen på huset var bortfallen, flera fönster var förspikade med brädstumpar, andra hade trasiga rutor. Allt vittnade om grov vårdslöshet.

Då vagnen körde fram på gården, rusade tre eller fyra hundar ut, ilsket skällande. Med möda kunde ett par trasiga tjänare hindra dem från att kasta sig över de ankommande.

— Där kan ni se vad som väntar er, ifall ni försöker rymma, sade Simon förtjust. De här bestarna skulle inte ha något emot att få en nigger till kvällsvard. Nå, Sambo, hur har det gått här hemma, medan jag har varit borta?

— Utmärkt, massa, svarade den tilltalade, en neger klädd i trasiga paltor och en hatt utan brätten.

— Och du, Kvimbo, du har väl kommit ihåg, vad jag befallde dej?

— Till punkt och pricka, massa.

Båda dessa negrer, som inställsamt fjäskade kring sin husbonde, var plantagens arbetsförmän och pådrivare. De var vilda och argsinta som de dresserade bulldoggarna. De hatade varandra, och hela gårdens befolkning hatade dem. Ondskan, avunden och osämjan frodades här.

Simon frågade Sambo och Kvimbo, vad de tyckte om de nykomna.

— Den store där, sade han och pekade på Tom, ska vara en duktig karl. Han har ensam skött en gård, så jag tänker jag kan göra honom till uppsyningsman och pådrivare.

De två svarta sneglade bort till Tom.

— Jag tror nästan jag ska göra honom till överuppsyningsman, sade Simon.

En elak blick syntes i de två negrernas ögon.

— Följ dem nu ner till barackerna! Den här mulattkvinnan får du ta hand om, Sambo. Jag köpte henne till hustru åt dej, förklarade Simon, när han löste henne.

Mulattkvinnan skalv av fasa, men hon vågade inte säga någonting.

— Kom hit, du lilla där! sade han till Emmelina. Du ska se om rummen häruppe.

Tom märkte i ett av fönstren ett mörkt, hotfullt kvinnoansikte. Han såg med deltagande efter Emmelina, då hon fördes in av Legree.

Strax därpå föstes han och de andra av Sambo ner till slavbostäderna. Dessa bestod av en rad eländiga baracker. Rummen var usla kyffen med nakna väggar och jordgolv med lite halm. Inga möbler syntes till.

— Var ska jag bo? frågade Tom.

— Det vet jag inte. Här är fullt överallt. Du kan ju krypa in i ett hål var som helst.

Det var sent på kvällen. Utearbetarna kom drivande hem i stora skaror, män och kvinnor, alla uttröttade och vresiga. Utan att det minsta bekymra sig om de nykomna — ty även nyfikenheten tycktes utslocknad hos dem — började de mala på handkvarnar för att krossa sin torra majs och göra i ordning sitt torftiga kvällsmål. Det var under brådaste skördetiden,

och de hade hela dagen varit ute och slitit på fälten, pådrivna av uppsyningsmännen.

Tom sökte förgäves få syn på ett vänligt ansikte. Han såg bara surmulna, förhärdade människor, vilka genom rå och obarmhärtig behandling sjunkit så djupt som människor kan göra. De starkaste stötte utan betänkande bort de svagare från kvarnarna för att få mala först. Ingen hjälpte den andra; all människokärlek tycktes försvunnen.

Ända långt in på natten hördes kvarnarnas rassel, ty det fanns mycket få kvarnar i förhållande till arbetarnas antal, och de svaga, som måste vänta till sist, orkade inte skynda sig.

— Se här!

Sambo kastade en påse majs till mulattkvinnans fötter.

— Här har du lite till mat. Vad heter du?

— Lucy.

— Nu är du min hustru, förklarade Sambo, och nu mal du genast den här majsen och lagar den åt mej.

— Jag vill inte vara din hustru, sade Lucy med förtvivlans mod. Gå din väg!

— Om du inte lyder, så sparkar jag dej, sade Sambo och lyfte hotande foten.

— Döda mej, om du vill — ju förr dess hellre, snyftade Lucy.

— Om du skadar arbetsfolket, så talar jag om det för master, sade Kvimbo och glodde argt på Sambo från sin kvarn, där han stod och malde.

Tom var efter resan och den långa fastan så hungrig, att han kände sig nära att falla i vanmakt.

— Där har du, sade Kvimbo och kastade en liten påse med majs till honom, men var rädd om det, för du får inte mer på en veckas tid!

Tom stod länge och väntade, innan någon kvarn blev ledig. Framför honom stod två kvinnor, som av trötthet knappast

förmådde vrida kvarnen. Rörd av deras elände malde Tom deras mjöl före sitt eget. De båda kvinnorna stirrade förundrade på honom, och en glimt av vekhet syntes i deras hårda drag. Av tacksamhet gräddade de Toms majskaka åt honom.

Sedan han hade ätit, satte han sig på golvet och började vid skenet från elden läsa sin bibel.

— Vad är det du läser? frågade den ena kvinnan.

— Det är bibeln.

— Jag har inte sett någon bibel, sen jag var i Kentucky, suckade hon.

— Har du varit i Kentucky? frågade Tom ivrigt.

— Ja, och där hade jag det så bra. Aldrig trodde jag då, att jag skulle komma i sånt elände som nu.

— Läs någonting för oss! sade den andra kvinnan nyfiket.

Tom läste:

— »Kommen till mig I alla, som arbeten och ären betungade, och jag skall vederkvicka eder!»

— Det är vackra ord, mumlade kvinnan. Vem är det som säjer så?

— Herren Jesus.

— Honom skulle jag gärna vilja träffa, för nog är jag betungad så det förslår och arbeta får jag, så min rygg och alla mina leder värker. Men inte finns det någon vederkvickelse för mej inte. Sent kommer man till ro, och man hinner knappt blunda, förrän man ska upp igen och ha piskan över sej. Kunde jag få rätt på honom, nog skulle jag då tala om, hur vi har det, alltid.

— Nog kan du få rätt på honom, sade Tom, för han är här: han är överallt.

— Sånt prat! muttrade kvinnan. Nu ska jag i alla fall gå och sova, medan jag kan få.

Kvinnorna gick till sitt brädskjul; Tom satt kvar vid elden, som kastade ett rött sken över hans sorgsna ansikte. Månen steg silverklar och lysande upp på den röda himlen och såg ner på den ensamme svarte mannen, som satt med sin bibel i knäet.

För första gången steg ett bittert, tärande tvivel upp i hans själ, ett tvivel på Guds kärlek. Hur kunde Gud se allt detta förtryck, allt detta lidande utan att ingripa och hjälpa? Vad tjänade det till, att man hoppades på Herrens hjälp! Det fanns ju ingen hjälp. Hade inte all hans gudsfruktan varit förgäves? Han hade ju bara ett liv i jämmer och elände att vänta. Aldrig mer skulle han få se sin hustru och sina barn.

Tom gick långsamt bort till den koja, där han skulle ligga. På golvet var det redan fullt av sovande människor, och en kvävande luft mötte honom. Gärna skulle han ha legat ute, men natten var kall och blåsig. Med en suck svepte han in sig i ett uselt täcke och sjönk ner på halmen.

Kassy

Tom såg snart, vad han hade att vänta sig av både gott och ont i sitt nya hem. Det goda var ganska sparsamt tillmätt, men han gick stilla och tålmodig i sitt arbete, var vänlig mot alla och hoppades att genom flit och gott uppförande kunna skaffa sig en någorlunda dräglig tillvaro.

Ett par veckor förflöt. Simon Legree gick tigande och lade märke till Tom. Han kunde inte undgå att se, att negern var en förträfflig arbetare, men han kände ändå motvilja för sin

allvarlige slav. Han märkte nämligen ogillandet i Toms ögon, när han i sin råhet förgrep sig på de andra slavarna, och det retade honom. Simons mening hade varit att göra Tom till pådrivare. Men eftersom en sådan mans första egenskap måste vara *hårdhet*, något som Tom alldeles saknade, beslöt Legree att ta itu med att »härda» honom.

En morgon, då slavarna ställde upp sig för att bege sig till bomullsplanteringarna, märkte Tom, att kvinnan som han hade sett en skymt av i fönstret första kvällen han kom, stod med i ledet. Skulle verkligen den fina damen deltaga i utearbetet?

Hon såg ut att vara omkring fyrtio år, lång och smärt, med små händer och fötter. Hon var väl klädd och bar ännu drag av skönhet i sitt avtärda ansikte. Hennes mörka ögon glödde under de svarta ögonbrynen, kring munnen låg ett trotsigt drag, och fast hennes insjunkna kinder talade om utståndna lidanden, visade hennes stolta hållning, att ännu var hon inte kuvad.

Hon gick tyst vid Toms sida i den dimmiga morgonluften. De andra slavarna, som kände henne, knuffade varandra och tycktes elakt glädja sig över, att hon nu blev likställd med dem.

— Äntligen, skrattade en kvinna hånfullt, har också *hennes* tid kommit.

— Ja, nu får vi se, vad hon duger till ute på fälten, sade en.

— Och om hon i kväll har ryggen sönderpiskad som vi andra, fnissade en annan.

Hon låtsade inte höra, vad som viskades omkring henne, utan fortfor att gå framåt med ett överlägset leende.

Tom, som hade levat bland fint bildade människor, märkte tydligt, att denna kvinna tillhörde denna samhällsklass, och han kunde inte förstå, hur hon hade kunnat sjunka så lågt. Fast hon inte sade ett ord, fortfor hon att gå bredvid honom hela dagen.

Lucy gick tyst vid Toms sida

Under sitt arbete kunde Tom inte låta bli att då och då kasta en blick på henne. Att hon var skicklig hade han sett genast hon började. Hon samlade en förvånande mängd bomull och tog ändå noggrant med allt. Under dagens lopp kom Tom stundom att gå bredvid mulattkvinnan Lucy. Hon var synbarligen sjuk, för hon vacklade ofta, och hennes händer skälvde. Då Tom kom nära henne, lade han tyst flera nävar bomull från sin korg i hennes.

— Gör inte det, viskade hon, du blir olycklig, om de ser det.

Sambo hade redan märkt det.

— Vad är det där för konster! skrek han, gav kvinnan en spark och slog Tom i ansiktet med piskan.

Tom återtog sitt arbete, men Lucy svimmade.

— Vänta lite, jag ska nog få liv i henne, jag, sade Sambo skrattande och stack henne djupt med en knappnål.

Kvinnan vred på sig och började jämra sig.

— Upp med dej, ditt lata djur! skrek han, annars ska jag nog laga så du kommer på benen.

Kvinnan tycktes få övernaturliga krafter och började arbeta med feberaktig iver.

Utan att fråga efter vad följden kunde bli för honom själv gick Tom fram och lade ännu några nävar bomull i hennes korg.

— Du får inte göra det, stönade hon. Du vet inte, vad följderna kan bli.

— Jag står bättre ut med det än du, sade han och skyndade tillbaka till sin plats.

Den främmande kvinnan, som hade hört Toms ord, fäste sina svarta ögon på honom, tog därefter några nävar bomull ur sin korg och lade i Toms.

— Du skulle inte göra så där ifall du kände den man, som har köpt dej, viskade hon. När du har varit här en tid, så förlorar du nog lusten att hjälpa andra.

— Med Guds hjälp hoppas jag det aldrig kommer att ske, sade Tom.

— Någon Guds hjälp finns inte här, mumlade hon dystert och började arbeta igen.

Emellertid hade Sambo märkt, att de talade med varandra, fast han stod långt borta. Han närmade sig nu med sin piska.

— Vad vill det här säja, ropade han med triumferande röst, smusslar ni här också! Nu är det jag, som har makten. Akta er bara, annars vankas det stryk.

— Slå mej, om du vågar, din hund! sade kvinnan med halvhög stämma, som skälvde av vrede. Ännu har jag så mycket makt här, att jag kan få dej sliten i stycken av hundarna om jag bara säjer ett ord.

Sambo tycktes slagen.

— Menade inte illa, missis Kassy, stammade han.

— Håll dej härifrån då, sade hon stolt.

— Den där Tom börjar bli besvärlig, förklarade Sambo

samma kväll. Han ställer till krångel bland niggrerna. I dag har han flera gånger lagt bomull i Lucys korg.

— Han behöver uppfostras, kan jag märka, menade Legree, och han och de båda negrerna skrattade rått.

— Och den där Lucy är då en lat slyna, sade Sambo. Om inte Tom hade hjälpt henne, hade hon ingenting haft i dag.

— Hjälpte han henne? Då ska *han* få nöjet att prygla henne i dag.

— Men hennes korg har nog vikten inne, för både Tom och missis Kassy fyllde på den.

— Men det är lyckligtvis *jag* som väger, svarade Legree och gick in i magasinet.

En och en kom de uttröttade arbetarna in i boden med sina korgar till vägning. Legree antecknade vikten på en griffeltavla.

Toms korg godkändes; men han dröjde några ögonblick för att se, hur det skulle gå för Lucy. Hon kom vacklande in. Det var inte något att anmärka på hennes korg, men Legree röt åt henne:

— Återigen för knappt, ditt lata ök! Stanna kvar här; du ska få lite extra traktering.

Kvinnan stönade av förtvivlan och sjönk ner på en bänk.

Med trotsig och likgiltig min kom Kassy fram med sin korg. Legree betraktade henne hånfullt, men hon spände djärvt sina svarta ögon i honom och sade några ord på franska. Simon blev ursinnig och lyfte armen liksom för att slå henne, men hon gick ut med ett spotskt uttryck och högburet huvud.

— Kom hit, Tom! befallde Simon. Det är min mening att göra dej till pådrivare, och det är därför bäst, att du övar dej så gott först som sist att bruka piskan. Du kan börja med Lucy där.

— Jag ber om förlåtelse, master, men det kan jag inte, svarade Tom sakta men tydligt. Jag är inte van vid sådant.

— Så ska jag lära dej det, röt Simon.

Han tog en snodd läderpiska och började slå Tom i ansiktet.

— Se så, sade han hånfullt, tror du *nu*, att du kan? Va?

— Nej, master, sade Tom. Jag ska arbeta, så länge det finns liv i mej, men slå mina kamrater, det gör jag aldrig; nej *aldrig*, massa, för det är orätt.

Toms milda röst och hans saktmod hade ingivit Legree den föreställningen, att han var feg och lätt att kuva.

Vid Toms svar ryste alla negrerna. De fasade för vad som nu skulle ske.

Ett ögonblick tvekade Simon, men sedan utbröt han på nytt:

— Ditt usla, svarta djur, tror du dej om att lära mej, vad som är rätt?

— Lucy är sjuk, sade Tom, det vore orätt att piska henne. Jag gör det inte, och inte heller någon annan människa piskar jag, om också master slår ihjäl mej.

Tom talade lugnt men bestämt. Det hördes tydligt, att hans beslut var orygglig. Simons gröngula ögon glödde av raseri; till och med hans röda skägg krusade sig av ilska. Men liksom vissa rovdjur först leker med sitt byte, innan de river det i stycken, behärskade han sig och sade:

— Såå! Har vi fått ett fromt kräk hit ibland oss andra syndare? Men är jag inte din herre kanske, och står det inte, att tjänarna ska vara sina herrar underdåniga? Har jag inte ärligt köpt och betalt dej? Är du kanske inte *min* till både kropp och själ? Svara, din usling! Och Simon gav Tom en våldsam spark.

Men vid denna fråga tändes en gnista av triumferande glädje i Toms bedrövade själ. Han rätade upp sig, såg upp mot himlen, och medan tårar och blod sköljde över hans milda ansikte, utropade han:

— Nej, nej! Min *själ* tillhör inte er, master — ni kan aldrig köpa den. Den har redan blivit köpt av Honom, som kan

bevara den till evigt liv. Min kropp kan ni fördärva, master, men min själ kan ni inte göra någon skada.

— Vi får väl se, väste Simon, halvkvävd av ilska.

Han vinkade åt Sambo och Kvimbo.

— Ge den här hunden en sådan smörjelse, att han känner det en hel månad! befallde han.

De båda jättarna grep sitt offer. Lucy uppgav ett rop av förfäran, och en djup fasa visade sig även i de övrigas ansikten, då Tom fördes bort utan att göra motstånd.

Kassys berättelse

Det var sent på natten. Tom låg blodig i ett gammalt skjul bland en hop skräp och bråte. Han plågades av moskiternas sting i de öppna såren och en olidlig, brännande törst.

— O Gud, hjälp mej att uthärda mitt elände, bad han, medan han vred sig på sitt usla läger; jag förgås av kval.

Han hörde fotsteg och såg skenet av en lykta.

— Vem ni än är, stönade Tom, så ge mej för Guds barmhärtighets skull en droppe vatten.

Det var Kassy. Hon fyllde en kopp ur en flaska, som hon hade med sig.

— Drick så mycket du vill! sade hon och stödde hans matta huvud.

Tom drack kopp efter kopp.

— Jag visste nog hur det skulle bli, sade hon. Det är inte första gången sånt här händer.

— Gud ska belöna missis, viskade Tom.

— Kalla mej inte missis! Jag är inte annat än en stackars slav som du, bara mycket eländigare än du någonsin kan bli, suckade hon bittert.

Hon gick till dörren och hämtade en halmmadrass, som hon täckte med ett fuktigt lakan. Tom rullade sig med svårighet från golvet upp på bädden, men när han äntligen hade kommit dit, gav det kyliga lakanet honom stor lindring.

Kassy började nu med van hand sköta om hans sår. När hon hade förbundit honom, ordnade hon en mjuk huvudgärd av kasserad bomull.

— Nu kan jag inte göra mer, sade hon. Det är tyvärr alltför lite, stackars Tom.

Toms hjärta överflödade av tacksamhet, och han försökte stamma fram ett par ord. Men hon tycktes knappast höra honom. Hon satte sig ner på golvet och stirrade dystert framför sig.

— Du gjorde rätt, sade hon slutligen. Du är modig och du är god. Men det hjälper inte. Det är bäst att ge efter med ens.

Tom hade själv denna natt kämpat en hård kamp mot tvivel och missmod. Och här satt hon nu med sina vilda ögon och sin förtvivlade röst. Vad kunde han göra?

— Gud, överge mej inte! suckade han.

— Varför ropar du på Gud? frågade hon. Ser du inte, att Han har glömt oss, olyckliga varelser! Du känner inte det här stället, men det gör jag. Gården ligger ensligt, det är många mil genom kärr och moras till någon människoboning. Här finns ingen vit människa, som kan vittna, ifall du blir piskad till döds, och vi färgade får inte vittna, det gäller inte. Det finns ingen lag här, som kan skydda dej mot denne man, och det finns ingenting, som han inte är i stånd att göra, när hans vrede kokar över. Ditt hår skulle resa sej av fasa, om jag berättade vad jag har sett och hört här. Det hjälper inte att sätta sej på tvären. Mitt liv har varit ett enda lidande, natt och dag, under de fem år jag har varit i hans våld.

Hon kastade sig framstupa på golvet och började snyfta.

Han hörde fotsteg och såg skenet av en lykta

När hon hade lugnat sig något, började hon berätta om sina olyckor. Hennes far var en rik vit man och hennes mor slavinna. Fadern hade alltid tänkt frige henne, men under årens lopp glömde han den saken. Kassy hade haft ett lyckligt liv i ett fint och förmöget hem och fått en god uppfostran. Men helt hastigt förlorade fadern hela sin förmögenhet, och kort därpå dog han plötsligt i kolera. Allt i huset såldes, och eftersom modern inte var frigiven, gick både hon och Kassy under klubban. Kassy blev köpt av en ung man, som redan när hon gick i skolan hade fattat tycke för henne. Eftersom hon inte var frigiven, hade han ingen annan möjlighet än att köpa henne för att bli förenad med henne. De hade sitt eget trevliga hem, och ingenting fattades dem. Hon levde i ett präktigt hus, hade tjänare, vagnar och hästar och fina kläder.

— Jag älskade honom av hela mitt hjärta, och jag ska älska honom, så länge jag lever, sade hon, medan tårarna rann utför hennes kinder. Han var så god. Men snart kom olyckan, samma sorts olycka som min mors. Vi hade en enda dotter —o, en sån söt liten flicka — men han, hennes far, blev förledd att spela; han kom i dåligt sällskap och måste lämna egendomen. Han flydde över till Europa och överlämnade till en bekant att reda upp affärerna. Denne usling sålde mej åt ett håll och barnet åt ett annat. Vad jag lidit, kan inte beskrivas. Slutligen har jag hamnat hos det här odjuret. Men vänta bara! slutade hon med sammanbitna tänder. Hans timme ska också slå.

— Ni sa nyss, att jag skulle ge vika och överge den goda vägen, sade Tom. Det kan jag inte. Jag har förlorat allt på jorden. Skulle jag nu också mista himlen, så vore jag den olyckligaste människa. Jag måste vara trogen mot min Herre och Gud.

— Men vad ska du ta dej till? De är över dej i morgon igen. Du måste ge vika eller bli dödad tum för tum.

— Jag väljer att dö, utbrast Tom. De må dra ut på tiden genom sina grymheter, men de kan inte hindra, att jag dör till slut, och jag *vet*, att Herren ska hjälpa mej igenom.

— Du är lycklig, du Tom, sade Kassy.

— Vill missis vara så god och ge mej min bibel; den ligger i min rock därborta.

Kassy gick och hämtade boken.

— Vill missis vara god och läsa det här stället, bad Tom och pekade på en sida.

Kassy läste. Det var om Jesu död på korset. När hon kom till orden: *Fader, förlåt dem, ty de veta icke, vad de göra!* brast hon i gråt.

— Vill inte missis försöka förlåta master Simon? bad Tom med ängslig röst. Åh, försök det!

— Ack, mumlade Kassy, ibland viskar onda röster inom mej; då blir jag vild. Hon stod tyst och betraktade Tom. Kan jag hjälpa dej med något mer? Kanske du vill ha mera vatten?

Hon räckte honom ännu en kopp.

— Försök att sova nu, stackars vän! Det är inte bra för dej att tala mera.

Och sedan hon hade ställt vattnet så han kunde nå det, nickade hon åt honom och gick.

En hemsk natt

Kvällen före denna natt satt Legree i sitt vardagsrum, en stor sal med väldig spis. Medan han på ett glödfat värmde vattnet till en aftontoddy, funderade han över dagens händelser. Han var förargad på sig själv att i ilskan ha gjort en av de bästa arbetarna obrukbar under den brådaste tiden, och han var förargad på Sambo, som hade utfört hans befall-

ningar med kanske väl mycken skadeglädje. Dessutom pinade honom tanken på Kassy. Han hade skickat ut henne på fältet, därför att han på morgonen hade varit ond på henne. Hon hade tagit sig an Emmelina och på allt sätt försökt skydda flickan, ända sedan denna kom i huset. Det kunde Simon inte tåla. För övrigt var han rädd att ha Kassy i sin närhet. Liksom alla människor med ont samvete var han vidskeplig. Kassy hade på senaste tiden då och då visat tecken till sinnesförvirring, och under dessa anfall hade hon hotat honom med de hemskaste saker. Denna morgon hade ett häftigt gräl ägt rum mellan dem. Simon hade svurit på, att hon hädanefter skulle få slita ont liksom de andra slavarna.

Han hade väntat, att hon efter dagens släp skulle komma och be att få slippa utearbetet, men det var Kassy för stolt till. Hon böjde sig inte, och just genom denna okuvlighet

och genom sina anfall av sinnesförvirring hade hon fått större makt än någon annan över den vidskeplige mannen.

När han nu satt i den stora salen, som bara var svagt upplyst av elden från spisen, hörde han, utan att han förut märkt det minsta ljud av fotsteg, en röst tätt invid sitt öra som väste:

— Akta er!

Legree ryckte häftigt till. Så stötte han henne ifrån sig och ropade:

— Är du galen, Kassy!

— Ja, jag är galen. En ond ande har farit in i mej.

— Det ser nästan så ut, muttrade han. Men det är bäst du uppför dej ordentligt.

— Gör ni det då, Simon Legree, när ni inte har bättre förstånd än att låta prygla er duktigaste arbetare fördärvad?

— Det var kanske oklokt, medgav Simon för att blidka henne, men en sån där uppstudsig slav måste lära sej lyda.

— Ni kan inte kuva Tom i alla fall, hur ni än bär er åt.

— Kan jag inte? röt han, och ilskan började på nytt koka i honom. Det ska jag visa! Jag ska knäcka vartenda ben i hans kropp, om han inte lyder mina befallningar.

I detsamma kom Sambo in och gav sin herre ett föremål, inlindat i papper.

— Vad är det här?

— Det är något slags trolldomstyg, som niggrer bär på sej, så att hugg och slag inte ska bita på dem, förklarade Sambo. Tom hade det bundet om halsen på sej med en svart snodd.

Legree öppnade försiktigt paketet.

Först föll en silverdollar ut, och därefter fick han tag i en lång, glänsande gul hårlock, vilken snodde sig om hans fingrar, som om den hade haft liv.

— Ta bort den! Bränn den! ropade han förfärad och kastade den ifrån sig mitt i fyrfatet.

Både Kassy och Sambo stod förvånade och stirrade på honom. Men Legree tog dollarn och slungade den häftigt ut genom fönstret.

— Kom aldrig mer till mej med sånt otyg! skrek han.

Vad gick det åt Legree, och hur kunde en liten hårlock skrämma en man, som var så råbarkad?

Den påminde honom på ett ohyggligt sätt om hans döda mor, som också hade haft långa ljusa lockar. Hans far var rå och despotisk, men hans mor var en mild och from kvinna. I sin barndom hade han brukat följa henne till kyrkan, och hon hade fostrat honom i kärlek och tålamod, men han hade bara blivit allt mer lik sin far. Han for till sjöss och förde ett vilt liv. Efter några år kom han hem på besök. Hon förstod då, vilken fördärvad människa han hade blivit, och hon gjorde ett sista försök. Under böner och tårar besvor hon honom att bättra sig. I sin förtvivlan föll hon till och med på knä framför honom. Då blev han ursinnig och sparkade till henne, så hon föll omkull och slog huvudet mot det skarpa spiseljärnet. Han lämnade henne, utsträckt på golvet, blödande och medvetslös. Han sprang från huset, ja han flydde från trakten och for åter till sjöss. Efter ett par år nådde honom ett gammalt brev. Det innehöll underrättelsen om att modern nu var död, och att hon av allt hjärta hade förlåtit honom. Men det innehöll något mer. Det var en lång hårlock, vilken slingrade sig kring hans fingrar, liksom den han nyss bränt upp.

Dessa minnen framkallades av lilla Evas ljusa hårlock.

— Vad är det för en hårlock? mumlade han och kallsvetten bröt fram på hans ansikte. Kan det vara *den?* Nej, nej ... den brände jag ju upp.

Han började gå fram och tillbaka i det stora rummet, där skuggorna föll djupa i vrårna. De stora lurviga hundarna låg inkrupna bland gammalt skräp och snarkade. Alltsamman var hemskt och skräckinjagande.

Det var efter detta uppträde, som Kassy smugit sig bort för att hjälpa Tom.

— Jag ska kalla hit Emmelina, mumlade Legree, jag står inte ut med att sitta här ensam.

Han gick ut i stora förstugan, från vilken en smal trappa ledde till övre våningen. Han stannade på nedersta trappsteget och stirrade upp i det ogenomträngliga mörkret. Ty han hörde något. Det var toner, klagande, kvalfulla, på en dyster melodi. Det lät hemskt och spöklikt mitt i natten i detta gamla ruckliga och förfallna hus. Legree lyssnade med spända nerver.

O, det skall bli sorg, sorg, sorg,
sorg och tandagnisslan,
på den stora domens dag.

— Det är Emmelina, den slynan; jag ska stoppa igen munnen på henne, jag. Emmy! ropade han.

Men endast ett svagt eko svarade honom, medan rösten fortfor att sjunga.

Föräldrar och barn skiljas där!
Mor och son skiljas där!
Far och dotter skiljas där!
Och aldrig de mera få mötas!

Simons hjärta bultade, ty i det djupa mörkret såg han åter sin döda mors bleka ansikte. Han trevade sig tillbaka till salen och satte sig framför den nästan förkolnade elden.

Simon frös och svettades på samma gång, och tänderna skallrade i munnen på honom. Ensamheten tycktes honom förfärande. Han visslade på hundarna.

— Upp och håll mej sällskap! ropade han.

Men hundarna var sömniga och slöa.

— Jag ska kalla hit Sambo och Kvimbo och låta dem dansa och sjunga för mej, så måtte det väl nån gång bli slut på den här natten.

Han tog ett horn från väggen, gick ut i förstugan och tutade ett par gånger. Det var hans vanliga sätt att kalla på dem.

Och då Kassy mellan ett och två på natten återvände från Tom, hörde hon på långt håll det vildaste larm från salen, tjut, skratt och skrän, blandat med hundarnas skall. Hon gick upp på verandan och såg in genom fönstret. Där satt de tre berusade männen och skrålade, fäktade med armarna och förvred sina ansikten som galningar. Hon kände den djupaste avsky.

— Vore det någon synd att befria världen från sådana odjur? mumlade hon.

Emmelina och Kassy

När Kassy kom upp i Emmelinas rum, fann hon den unga flickan hopkrupen i ett hörn, nästan halvdöd av förskräckelse.

— Är det du, Kassy, ropade hon emot henne. Jag trodde du aldrig skulle komma tillbaka. Du kan inte tänka dej ett sånt liv de har fört där nere hela natten.

— Det är jag van vid, svarade Kassy.

— Hur ska vi komma bort härifrån? frågade Emmelina och vred sina händer. Vart som helst — ut i träsken bland ormarna hellre än här!

— Det har många sagt före dej, men jag vet hur det går med dem, som försöker fly, sade Kassy.

— Jag är inte rädd för ormar, och jag kunde i nödfall leva av bark, föreslog Emmelina.

— Man blir snart uppspårad av hundarna.

— Vad skulle sedan hända oss, ifall vi blev fasttagna? frågade den unga flickan.

— Åjo, pinomedel finns nog, sade Kassy dystert.

Emmelina bleknade.

— Vad ska vi då ta oss till? suckade hon.

Kassy gick fram och strök henne över håret.

— Jag har en dotter, berättade hon, hon skulle nu kanske vara lik dej. Jag vet inte var hon finns, men säkert är hon olycklig som du. Jag önskar innerligt, att jag kunde hjälpa dej. Om jag kunde det, så kanske någon också skulle förbarma sej över henne.

Äntligen hade det blivit tyst nere i salen. De två karlarna hade gått till sina kojor, och Simon satt ensam kvar med sina förvirrade tankar.

Han skakade på sig. Solen hade gått upp och sken in genom fönstren. Det var en härlig morgon, fåglarna vaknade och kvittrade.

Dörren öppnades, och Kassy kom in.

— Jag har haft en otäck natt, sade Simon med en rysning.

— Ni får väl fler.

— Vad menar du med det, din markatta?

— Jag menar, att som man bäddar får man ligga. Jag varnar er, tänk på vad ni gör! Låt Tom vara i fred!

— Ja, nickade Legree, såvida han ber om förlåtelse för sitt uppförande.

— Det gör Tom aldrig.

— Jag lovar dej, att han ska ligga på sina knän och tigga mej om förlåtelse.

— För vad då? frågade Kassy hånfullt. Han har handlat alldeles rätt, han har ingenting att be om förlåtelse för. Ni får aldrig bukt med honom.

— Såå . . . menar du det?

— Ni känner inte människor som Tom. Ni kan slita dem i

stycken tum för tum, men ni får dem aldrig att svika sin tro.

Legree svarade inte. Han tog sin ridpiska och gick ut till det gamla rucklet, där Tom låg. Simon ville denna gång inte ha någon med sig, ty i djupet av sin själ misstänkte han, att Kassy hade rätt. För första gången misstrodde han sin förmåga att övervinna en neger, fast han inte ville erkänna det ens för sig själv.

Dagens ljus trängde in genom gluggen i kyffet. Tom var övertygad om, att det var gryningen till hans dödsdag, och hans hjärta slog av längtan och glädje. All fruktan var förbi: han kände ingen oro, när han hörde sin tyranns stämma.

— Nå, ropade Simon, hur smakade bastonaden? Inte fullt så morsk, tror jag, som i går, inte fullt så färdig att predika för fattiga syndare?

Tom teg.

— Stig upp, din hund! röt Legree och sparkade honom.

Det var inte lätt för Tom att resa sig, men det lyckades slutligen, och han stod lugn och rak framför sin husbonde.

— Nå, det gick att komma upp, ser jag, hånlog Legree, men nu ska du ner igen och det djupt ändå. På knä med dej, och be mej om förlåtelse, för att du bar dej dumt åt i går!

Tom rörde sig inte.

— På knä! ropade Legree och slog honom med piskan.

— Master Legree, jag kan inte göra det. Jag gjorde bara, vad jag anser vara rätt, och ingen kan tvinga mej att vara grym.

Legree betraktade honom.

— Vad skulle du säja om att bli bunden vid ett träd med en långsamt brinnande eld omkring dej? Hur tror du det skulle kännas — vasa?

— Jag vet, att master kan hitta på förfärliga saker. Men jag kan inte mer än dö — och jag är inte rädd, ty *efter* döden kommer *evigheten*.

Den ursinnige mannen gnisslade med tänderna och kunde inte tala för vrede.

— Master, fortsatte Tom stilla, eftersom ni har köpt mej, så vill jag vara er en trogen tjänare, jag vill arbeta flitigt åt er, så mycket jag förmår. All min tid, all min kraft, mina händers arbete vill jag ge er. Men min själ ger jag inte åt någon dödlig. Jag har en Herre också i himmelen, och mot Honom vill jag vara trogen. Jag är inte rädd för att dö, jag vill hellre dö än leva. Master kan piska mej, svälta mej eller bränna mej, jag kommer desto förr till det ställe, dit jag längtar.

— Jag ska allt försöka ändå, om jag inte kan kväsa dej, väste Simon.

— Jag är en svag människa, svarade Tom ödmjukt, men Gud allsmäktig ska hjälpa mej.

— Där har du att börja med! röt Legree och gav honom en spark med sin grova stövel, innan han gick.

Äntligen fria

Låt oss nu återvända till Georg och Elisa på flykt mot friheten.

Kväkarna fruktade, att flyktingarna skulle bli efterspanade vid *Eriesjön,* på gränsen mot Kanada, och därför ansåg man det var bäst, att de delade på sig. Jim och hans gamla mor reste först, och ett par dagar senare for Georg och Elisa med lille Harry. De blev mottagna av förut underrättade »vänner», hos vilka de fick bo, medan de ordnade för resan över sjön.

Georg blev oroligare ju mer frihetens dag nalkades. Något kunde ju inträffa i sista stund, som kunde förråda dem. För att undgå misstankar hade man beslutat att Elisa skulle för-

kläda sig till man. Fru Smyth, en äldre kvinna från Kanada, som varit på besök hos de »vänner», där Georg bodde, skulle nu återvända hem, och hon åtog sig beredvilligt att spela lille Harrys tant.

Elisa stod framför spegeln och klippte av den ena locken efter den andra av sitt långa hår.

— Det här tycker jag nästan är synd, sade hon småleende. Georg nickade sorgset.

— Nu är det färdigt, sade hon. Är jag inte riktigt stilig kanske? Se glad ut, Georg! Var säker på, att Gud, som har hjälpt oss så långt, ska hjälpa oss nu också.

— Tänk om någonting händer i sista ögonblicket, när friheten är så nära. Jag skulle inte kunna uthärda det.

— Mod, min älskade, manade Elisa med tårar i sina milda ögon. Du, som har varit så stark, får inte svikta i avgörandets stund.

Dörren öppnades, och fru Smyth kom in med en liten flicka vid handen.

— Se, en så söt liten flicka det har blivit av honom, utbrast Elisa. Vi kallar honom Harriet, det blir utmärkt.

Men Harry drog sig förskräckt tillbaka, när Elisa ville ta honom i sitt knä. Han kände inte igen sin mamma.

— Så mycket bättre, menade Georg. Ni får inte vara tillsammans eller se ut, som om ni kände varandra. Fru Smyth och Harry måste hålla sej ifrån oss så mycket som möjligt.

— Men behöver vi vara så rädda för att väcka misstankar?

— Javisst, sade Georg. Fru Smyth har hört, att det har varit folk nere och sagt åt kaptenerna på ångbåtarna att hålla utkik efter en man och en kvinna med en liten gosse.

Äntligen kom vagnen, som skulle föra dem ner till hamnen. Vid landgången bjöd den förklädda Elisa artigt armen åt fru Smyth, och Georg kom efter med kappsäckar och väskor. Sedan han hade lagt sakerna på däcket, gick han fram till kaptenens hytt för att lösa biljetter. Medan han väntade, hörde han ett samtal strax bredvid.

— Jag kan försäkra er, att de inte är här, sade den ena rösten. Jag har sett varenda en, som kommit ombord.

Det var styrmannen, som talade, och den som svarade, var en gammal bekant, Marks.

— Mannen är en mycket ljus mulatt och kvinnan är nästan vit. Han är brännmärkt i ena handen, påpekade Marks.

Möjligen darrade den behandskade hand något, som nu tog emot biljetterna, men Georg hade nog sinnesnärvaro att kasta en likgiltig blick på den talande, när han lugnt gick tillbaka till Elisa, som väntade på honom. Fru Smyth begav sig nu ner i salongen, där »den lilla söta flickan» väckte alla passagerarnas förtjusning.

Klockan ringde sista gången. Hur lätt blev inte Georg om

hjärtat, då han såg Marks gå i land, och visste, att varje ögonblick som gick, förde honom bort från förföljarna.

Äntligen syntes Kanadas kust i fjärran.

Georg och hans hustru stod arm i arm, då ångbåten lade till vid den lilla sjöstad, där de skulle stiga av. Det var ett högtidligt ögonblick. Georg kunde knappast dra andan av rörelse, men hans ögon glänste, och han tryckte tyst sin hustrus hand.

Klockan ringde. Som i en dröm samlade Georg ihop sina saker, ropade på fru Smyth och barnet och gick i land.

Då ångbåten försvunnit kastade sig Georg och hans hustru på knä och tackade Gud, som fört dem oskadda genom så många faror.

Segern

Långt innan Toms sår var läkta, skickade Legree ut honom i arbete på fälten. Han led mycket av att från morgon till kväll gå i den brännande solhetten, och när han kom hem, var han så utmattad, att han handlöst kastade sig på sin usla halmbädd. Att läsa var omöjligt; hans uttröttade hjärna kunde inte fatta, vad han läste, och bokstäverna dansade runt för hans ögon.

I början hoppades han ännu på befrielse. Han trodde, att miss Ofelias brev till hans vänner i Kentucky skulle göra verkan. Men vecka efter vecka förgick, och så småningom greps han av en djup misströstan. Snart smög sig tanken allt oftare på honom, att Gud hade övergivit honom.

En och annan gång såg han en skymt av Kassy och Emmelina, men han fick aldrig tillfälle att tala med dem.

En kväll satt han och rörde i glöden efter den eld, där han gräddat sitt bröd. Elden blossade upp till en liten låga. Fast han var ytterligt trött och utmattad, tog han ändå fram sin lilla bibel ur fickan och försökte läsa. Men han fann ingen tröst; ordet var liksom dött för honom, och med en förtvivlad suck slog han igen boken. Ett rått skratt kom honom att spritta till. Han såg upp — Simon stod framför honom.

— Jo, jo, min gubbe lille, sade Simon hånande, jag tror du äntligen har kommit underfund med, att din gudlighet inte duger någonting till. Jag visste väl, att jag till sist skulle få det där ur skallen på dej.

Tom teg.

— Du har burit dej åt som en åsna, fortfor Simon. Jag tänkte sätta dej över alla mina slavar, och du kunde haft goda

dagar här, och så går du själv och förstör alltsamman bara för den där usla luntans skull. Kasta den på elden!

— Jag släpper inte min bibel, master. Om jag också inte kan läsa i den, så är det en tröst för mej att hålla den i min hand.

— Sånt struntprat! Om Gud ville hjälpa dej, så hade han sannerligen aldrig låtit dej komma till *mej!* Begriper du inte det? Ser du, här är det *jag* som är herre, och jag kunde hjälpa dej, om du bara rättade dej efter min vilja.

— Nej, master, fastslog Tom, antingen Herren Jesus vill hjälpa mej eller inte, så vill jag tro och förtrösta på Honom till min sista stund.

— Så mycket värre för dej! röt Legree. Men vänta du! Din istadighet räddar dej inte. Jag ska kväsa dej till sist, det har jag satt mej i sinnet.

Han gick ifrån sin envise slav, skälvande av ilska.

Medan Tom satt där framför elden, förkrossad och i den

djupaste inre nöd, fick han en himmelsk uppenbarelse. Han såg i en syn sin törnekrönte Frälsare, med det milda ansiktet fullt av förbarmande, och han hörde en röst, som sade: *Den som övervinner skall sitta med mig på min tron, såsom ock jag har övervunnit och sitter med min fader på hans tron.*

Tom föll på knä. Tvivlets förfärliga mörker skingrades. Hans själ var fri.

När han återvände till verkligheten var elden slocknad, och rummet kändes kallt och fuktigt. Tom kröp ner i sin bädd. Men hans glädje var för stor. Han satte sig åter upp, sträckte händerna mot de blänkande stjärnor, som glimmade genom gluggen, och började sakta sjunga en lovsång, som han ofta hade sjungit i forna, lyckligare dagar men aldrig med så jublande fröjd som nu.

När de dåsiga, huttrande slavarna nästa morgon motvilligt drog ut till fältet, var det *en* i skaran, som gick med lätta, säkra steg. Borta var alla tvivel, försvunnen var all fruktan; en gudomlig glädje strålade ur hans ögon.

Alla märkte den förändring, som skett med Tom. Han var lycklig och glad och bar alla vedervärdigheter med stilla tålamod.

— Vad är det med honom? undrade Simon. Han har gått och hängt med huvudet en lång tid, och nu springer han som en gräshoppa.

Sambo förmodade, att han gick och funderade på att rymma.

— Låt honom försöka sej på det! grinade Simon. Hur långt tror du han skulle komma, Sambo?

— Det skulle vara en munter syn, skrattade Sambo, att se honom kliva i gyttjan med en hund hängande i vardera benet. Molly har märken efter den roligheten än.

— Håll ett öga på honom, och sätter han i väg, så släpp genast blodhundarna, kom ihåg det!

Sedan Tom fått frid och glädje i sin själ, kände han det

innerligaste medlidande med sina stackars kamrater, och han ville gärna dela med sig av sin egen lycka. I början undrade de förtryckta varelserna över hans kärleksfulla ord och hans stora hjälpsamhet, men då han fortfor att vara lika mild och vänlig vecka efter vecka och månad efter månad, veknade slutligen deras plågade och förslöade sinnen. Småningom började han tala med dem om Jesus, de lidandes vän, hans egen tröstare.

När hösten var till ända och den brådaste tiden över, samlades en skara negrer omkring honom om söndagskvällarna, för att höra hans enkla utläggningar över Guds ord. Små sammankomster hölls, än här, än där. Men snart förbjöd Simon dessa möten, och då blev det svårare för Tom att hjälpa kamraterna.

En natt, då alla slavar, som delade Toms kyffe, låg i djup sömn, hörde han sitt namn viskas. Han såg Kassys bleka ansikte genom gluggen; hon vinkade tyst åt honom.

Tom gick ut. Han såg i månskenet hur hennes ögon lyste av en hemsk glöd.

— Kom med mej, viskade hon, jag har något att säja dej.

— Vad är det? frågade Tom orolig.

— Skulle du inte tycka om att bli fri? sade hon flämtande.

— Jo, när Herren vill ge mej friheten, sade Tom.

— Du kan bli fri i natt. Han sover djupt. Jag lade något i hans toddy. Om jag haft mer, hade jag inte behövt någon hjälp. Bakdörren är öppen — det står en yxa bakom den. Dörren till hans rum är också öppen. Jag hade helst gjort det själv, men min arm är för svag. Kom!

Tom stannade förfärad och grep om hennes arm.

— Inte för all världens skatter följer jag er på sådana vägar, viskade han.

— Men tänk på alla de olyckliga varelserna, som vi kunde skänka friheten.

— Nej, förklarade Tom, ingenting gott kan någonsin komma av en ond gärning. Jag skulle hellre hugga av min egen hand med er yxa.

— Nå, så gör jag det själv, sade hon och gick skyndsamt sin väg.

Men Tom sprang efter henne och höll henne tillbaka.

— För vår himmelske Herres skull, som gett sitt liv för att rädda er själ, belasta den inte med ett sådant brott! Vi måste tåligt vänta.

— Har inte jag väntat? flämtade hon. Han har pinat mej till dess min hjärna har blivit omtöcknad, och dej släpper han inte ur sina klor, förrän han har slitit dej i stycken; men nu är hans tid kommen! Jag längtar att se hans hjärteblod.

— Vi måste följa vår Herres vägar, förmanade Tom milt och höll hennes krampaktigt knutna händer. Vi ska lära oss älska våra fiender.

Toms milda ord och hans blick full av kärlek och godhet smälte isen i hennes hjärta. Tom kände, att hennes knutna händer slappnade.

Stora tårar rann utför Kassys kinder.

— Missis Kassy, sade Tom tvekande och betraktade henne medlidsamt, om det vore någon möjlighet för er att lyckas, skulle jag vilja råda er och Emmelina att fly. Men bara om ni vill avstå från era mordiska planer, kan jag ge er ett sådant råd.

— Vill du följa med oss då, fader Tom? frågade hon hastigt.

— Nej, svarade Tom. I början tänkte jag nog på det i min stora förtvivlan och min längtan efter hustru och barn. Men nu har Herren gett mej ett uppdrag att utföra bland dessa olyckliga själar. Jag vill stanna hos dem och bära mitt kors tillsammans med dem intill slutet. Det är annorlunda med er. Ni kan inte stå ut, och därför är det bättre för er att fly.

— Vi har ingen annan tillflykt än graven, sade Kassy. Ute i morasen skulle hundarna genast spåra upp oss.

— Herren, som hjälpte Daniel i lejonkulan, lever ännu. Han, som själv gick på vattnet, kan föra er över morasen. Försök, och jag ska be för er!

Kassy hade ofta förr tänkt ut planer till flykt men förstått att hon inte kunde utföra dem. Vid Toms trosvissa ord greps hon blixtsnabbt av en tanke, alldeles ny men full av möjligheter.

— Tack, utbrast hon ivrigt. Jag ska försöka.

— Amen, sade Tom. Herren ska föra er bort från frestelserna här.

Kassys plan

Vinden i Legrees hus var stor och ödslig, full av spindelvävar och belamrad med all möjlig gammal bråte. De vidskepliga negrerna ryste, då de i något ärende blev skickade dit upp, ty alldeles säkert fanns det spöken där. En gång hade en negress, som Legree ville straffa, blivit instängd på vinden. Vilka grymheter som hade begåtts där uppe, visste ingen, men efter några veckor bars hon ner död. Från den tiden påstods det, att man under ovädersnätter kunde höra ohyggliga ljud däruppe och att man i fönstren sett underliga och oförklarliga syner. Då Legree en gång fick höra ett par negrer viska om dessa historier, blev han så ursinnig, att han hotade slå ihjäl den första, som sade ett ord mer om saken. Men skvallret kunde inte tystas ner, skräcken för vinden spred sig, och man var till och med rädd för trappan, som ledde dit upp.

Det var på Legrees vidskepelse och alla hemska rykten om vinden, som Kassy byggde sin plan att rymma.

Kassys rum låg rakt under vinden. En dag tog hon sig helt enkelt för att flytta alla sina möbler in i ett annat rum, som låg långt ifrån hennes förra. Medan hon och några av tjänarna höll på med omflyttningen, kom Simon hem från en ridtur.

— Vad betyder det här? fräste han.

— Jag står inte ut med att bo därinne längre, svarade Kassy. Jag kan inte sova om nätterna.

— Vem hindrar dej från att sova?

— Det kan vara detsamma, muttrade Kassy trumpet.

— Fram med det, din slyna, skrek Legree.

— Vem som hindrar mej? Ja, det vet jag inte, men kanske

ni vet det? sade Kassy och spände sina svarta ögon i honom. Jag vet bara, att där uppe över mitt rum stönar det och suckar om nätterna, och ibland skriker det och jämrar sej så högt, att det är alldeles omöjligt att få en blund i ögonen. Ni kan ju själv lägga er där, så får ni höra.

Simon skrattade till och mumlade något om fruntimmerspjåsk, men han gick sin väg utan ett ord vidare.

Nu började Kassy sina förberedelser. I ett kvisthål invid vindsfönstret passade hon in en butelj på så sätt, att blåsten framkallade klagande och jämrande ljud. När blåsten var stark, blev det riktiga tjut. Tjänarna hörde de långdragna jämmertonerna och ryste. Fastän ingen vågade tala om det med Simon, kunde han inte undgå att märka oron i huset. Särskilt Kassy såg alldeles vild ut, och till slut tyckte han hela huset var fyllt med skräck och fasa.

En stormig natt satt Simon som vanligt framför elden i sitt rum. Vinden tjöt i skorstenspipan, fönsterrutorna skallrade och luckorna smällde. En massa underliga ljud hördes från de mörka vrårna. För att skingra sina oroliga tankar tog han upp en bok, som Kassy hade lagt fram på bordet. Den handlade om mord och spöken och övernaturliga händelser. Då han läst några sidor, kastade han boken utåt golvet.

I detsamma öppnades dörren, och Kassy kom in. Hon såg alldeles förskräckt ut.

— Vad är det, viskade hon, som väsnas däruppe på vinden? Jag står inte ut med det här!

Och hon vaggade fram och tillbaka med kroppen, tydligen alldeles vettskrämd.

— Det är väl råttorna, sade Simon. För *du* tror väl inte på spöken? tillade han med ett försök att skämta.

— Jag undrar just, om råttor kan öppna en låst dörr, som man till på köpet har satt en stol för? vändades Kassy och vred händerna. Kan råttor komma smygande... smygande... smygande fram till ens säng och sträcka ut handen... så här?

Kassy lade hastigt sin iskalla hand på Simons. Han svor till och sprang upp.

— Vad är det du säjer? Inte har någon gjort så! röt han.

— Nej, nej, naturligtvis inte. Har jag påstått, att någon gjort så? svarade Kassy.

— Men har du verkligen sett något sådant... Kom det från vinden, Kassy?

— *Det?* Vilket det.

— Det du nyss talade om, förstås.

— Inte talade jag om någonting, sade Kassy vresigt. Vill ni veta något om de där sakerna, så ligg själv däruppe!

Simon gick oroligt fram och tillbaka.

— Tror du jag är rädd? fnös han. Jag vill ha klarhet i de där dumheterna. Jag tar mina pistoler...

— Tyst... avbröt Kassy. Vad är det...?

Han ryckte till. En gammal klocka, som stod i ett hörn i rummet, började långsamt och dovt slå tolv.

Legree kände sig hemsk till mods. Kassys ögon lyste som eldkol i halvmörkret. Han hade alltid haft svårt att fördra hennes blick.

— Tolv, viskade hon hest, nu får vi se.

Hon vände sig hastigt om, öppnade dörren till förstugan och lyssnade.

— Tyst . . . hör . . .

Ett långt utdraget klagotjut ljöd ner till dem ifrån vinden.

— Kom! sade hon. Ta pistolerna och gå dit upp! Men strax, för nu håller de på som bäst!

Men Simons knän darrade, och hans ansikte var likblekt.

— Nej, mumlade han, jag har ingenting där uppe att göra.

— Då går jag själv, förklarade hon och sprang uppför vindstrappan, kom med!

— Nej, gå inte upp! Kom genast ner, Kassy! ropade han.

Men hon skrattade vilt och försvann. Han gick ut i förstugan och hörde henne öppna dörren till vinden; en vindstöt for i detsamma tjutande nedför trappan och släckte ljuset, som Legree höll i handen. Det ohyggliga tjutet hördes ånyo. Som förföljd störtade han in i sitt rum och slog igen dörren efter sig.

Kort därpå kom Kassy tillbaka. Hon var blek men lugn och kall.

— Är ni nöjd nu? skrattade hon hånfullt. Jag har stängt dörren. Men säj mej ändå, Simon, vad är det som händer på vinden?

Hon stod framför honom hotande och stolt.

— Det angår dej inte! muttrade han.

Då Kassy på eftermiddagen hade märkt, att det börjat blåsa, hade hon öppnat det lilla fönstret på vinden. Det häftiga motdraget hade släckt Legrees ljus, så snart hon öppnade dörren dit upp.

På detta listiga sätt lyckades Kassy göra Legree så rädd för vinden, att han aldrig skulle våga undersöka den.

Under nätterna hade hon burit dit sina egna och Emmelinas tillhörigheter och livsmedel för flera dagar. Nu väntade hon bara på den stund, då hon kunde sätta sin plan i verket.

Slutligen var tiden inne att handla. De båda kvinnorna stod på kvällen i Kassys rum och lade ihop sina små knyten.

— Ta på dej hatten, så ger vi oss av, befallde Kassy.

— Men de kan ju se oss, invände Emmelina.

— Det är just meningen. Vi smyger oss ut genom bakdörren och springer förbi barackerna. Sambo och Kvimbo ser oss och sätter efter oss. Då gäller det att hinna ut till moraset. Där måste de vända för att springa tillbaka och släppa hundarna lösa. Under villervallan skyndar vi ner i bäcken, som flyter här alldeles intill byggnaden, och i den vadar vi, tills vi kommer tillbaka till bakdörren igen. Det kommer att förvirra hundarna, för de tappar våra spår i vattnet. Alla är då ute för att söka oss, och vi kan osedda smyga oss upp på vinden. Där måste vi gömma oss ända tills de har slutat söka. Inte förrän man har gett upp hoppet att finna oss och börjar glömma saken, kan vi tänka på att fly på allvar.

Emmelina suckade ängsligt.

— Se så, sade Kassy och tog henne i handen, kom nu!

De båda kvinnorna smög sig ljudlöst ur huset och skyndade nedåt barackerna till. Då de var nära kanten av moraset, hörde de en röst, som befallde dem att stanna. Det var Legree själv som under vilda svordomar kom springande efter dem.

— Jag tror jag svimmar, viskade Emmelina alldeles vettskrämd.

— Om du gör det, så dödar jag dej, viskade Kassy, drog fram en kniv och höll den framför flickans ögon.

Det hjälpte. Emmelina återfick besinningen. De skyndade in bland de mörka snåren i moraset, dit Legree inte kunde följa dem utan hjälp.

— Hallå där, Sambo och Kvimbo! ropade han. Två av kvinnorna har gett sej av ut i moraset. Femtio dollars åt den, som

griper dem! Ut med hundarna! Släpp lös Tiger och Lejon och alla de andra!

Det blev stor uppståndelse. Alla sprang om varandra. Somliga skaffade facklor, andra löste hundarna.

— Ska vi skjuta dem, om vi inte kan komma åt dem på annat sätt? sade Sambo.

— Skjut Kassy, bestämde Legree, men låt den andra vara.

Hela skaran drog ut under rop och skrik, och de övriga tjänarna följde nyfiket efter och beskådade jakten på avstånd. Huset var därför alldeles öde, när Kassy och Emmelina smög sig in bakvägen.

— Se hur facklorna glimmar mellan träden, viskade Emmelina, och hör hur hundarna skäller! Om vi vore där borta, skulle de snart ha oss fast. Vi måste genast gömma oss!

— Jag ska först skaffa oss en liten reskassa, förklarade Kassy. Hon tog en nyckel ur fickan på den rock Legree hade kastat av sig, öppnade hans pulpet och tog en bunt sedlar, som hon stoppade på sig.

— Men det är ju att stjäla, invände Emmelina.

— *Stjäla!* fnyste Kassy. I den här rövarkulan är *allt* stulet från stackars halvsvultna och plågade varelser! Och vi måste kunna klara oss tills vi kan förtjäna vårt bröd. Men kom nu! Jag har ljus däruppe.

De smög ljudlöst upp på vinden. Emmelina häpnade över hur klokt Kassy hade ordnat deras gömställe. En ofantlig möbellår hade hon ställt så, att öppningen vette åt det sluttande taket. När de hade krupit in i låren och Kassy tänt en liten lampa, såg Emmelina ett par madrasser och några kuddar, där de kunde göra det bekvämt åt sig. Kassy fäste lampan vid en krok i brädväggen.

— Här är ju riktigt trevligt, viskade Emmelina. Bara de inte kommer och söker oss här!

Se, hur facklorna glimmar mellan träden!

— Då ska jag spela spöke, så de snart vänder om. Men var lugn, du, hit vågar sej ingen!

— Tänkte du verkligen döda mej med kniven? frågade Emmelina.

— Åh, jag ville bara hindra dej från att svimma. Hade du gjort det, så vore du nu i det där odjurets våld.

Emmelina ryste.

Fram på natten hörde de förföljarna återvända under skrik och oljud.

— Jag kan se dem genom det lilla hålet här, viskade Kassy. Simons häst är alldeles nedstänkt av lera. Till och med hundarna ser snopna ut. Jojo, min gunstig herre, hur ska du nu få tag i villebrådet!

Nattens tystnad sänkte sig snart över huset. Inne i sitt rum svor Legree över sin otur och lovade att ta en dyr hämnd.

Martyren

Legree hade lagt märke till att Tom inte deltagit i förföljandet. Det retade honom, men han ville inte spilla någon tid med att tvinga honom. Men då han inte heller nästa dag lyckades infånga flyktingarna, kände hans raseri inga gränser, och han måste låta det gå ut över någon.

— Kvimbo, gå och hämta hit Tom, röt han, då han väl hade slagit sig ner i sin stol. Nu ska sanningen fram, kosta vad det vill!

Tom tog emot kallelsen med en aning om vad som förestod. Han kände Kassys plan, men ingenting skulle förmå honom att svika de stackars kvinnorna.

Han lyfte sina armar mot höjden och sade:

— Fader, i Dina händer befaller jag min ande!

Därpå följde han Kvimbo utan motstånd.

— Nu är massa ilsken, så det förslår, fnissade Kvimbo. Det ska just bli roligt att se, hur du kommer att reda dej den här gången.

Tom hörde inte de hjärtlösa orden. Han lyssnade bara till en röst som sade: »Räds icke för dem som dräpa kroppen men icke hava makt att döda själen.»

Det är sant att Toms ben darrade och att det svartnade för hans ögon, men hans själ var starkare och modigare än någonsin förr.

— Vill du tillstå, att du har hjälpt till med det här, din hund? röt Legree.

Tom teg.

— Vet du, att jag har beslutat *döda* dej?

— Jag är beredd att dö, master.

— Men först ska du säja mej, vad du vet om de båda slynorna!

— Jag har ingenting att säja, master.

— Du vet således ingenting, din svarte lögnare?

— Jo, master, jag vet, men jag *kan* inte säja något. Jag kan bara dö, master.

Tom teg ett ögonblick. Simon var mållös av ilska. Då rätade Tom plötsligt upp sig, och hans ansikte lyste med ett förklarat sken.

— Master, sade han med mild röst, om ni vore sjuk eller i nöd eller döende, och jag kunde hjälpa er, så skulle jag ge mitt liv för er räddning. Gud vet, att jag talar sanning. Och om jag kunde frälsa er arma själ, så skulle jag med glädje offra varenda droppe blod i min kropp. Nu ber jag er, master, lägg inte detta nya brott till er syndabörda — jag ber er inte för min egen skull utan för er egen. Mina kval är snart över, men masters kommer aldrig att ta slut.

Det blev ett ögonblicks tystnad. Simon stirrade på Tom i ett

slags tvekan. Samvetet slog honom, men han förhärdade sig på nytt.

— För bort honom! ropade han. Ni vet, vad jag har befallt, ifall han skulle visa sej halsstarrig. Ingen barmhärtighet!

Sambo och Kvimbo kastade sig över Tom och släpade bort honom.

Man kan inte beskriva, vad som nu följde. Till och med de båda bödlarna kände slutligen ett styng i sina samveten, då de såg sitt tåliga offer ligga blödande på marken.

Simon kom dit och betraktade honom.

— Ja, nu ser det ut, som om jag inte skulle behöva få mer förargelse av den där hunden, morrade han.

— Ja, jag tror han är död, massa, sade Kvimbo med darrande röst.

Men Tom var inte död. Då Legree hade gått, slog han upp sina ögon och såg på de båda männen.

— Det var massa, som tvingade oss, stammade Sambo.

Kvimbo skakade i hela kroppen. Äntligen hade också han blivit träffad i hjärtat.

— Kan du förlåta oss? bad han.

— Allt, allt, sade Tom med svag röst, för min Herres och Frälsares skull.

— Säj vem är egentligen den där Jesus, som har hjälpt dej, sade Sambo.

Dessa ord väckte Toms domnade livsandar. Skulle han även i sina sista stunder få verka för Guds rike? Milda och varma ord strömmade från hans läppar till de brutala männen.

De tog honom på sina armar och lade honom på en sval bädd och tvättade hans sår. Och när de båda förhärdade männen lämnade Tom, grät de.

Många böner steg den natten från Toms hjärta, men först och sist bad han för sina bödlar.

— O, Herre, tag vård om deras själar och fräls dem! suckade han.

Och hans bön blev hörd.

Massa Georg

Två dagar senare körde en ung man fram till Legrees port. Han hoppade ur vagnen och frågade efter plantagens ägare. Det var Georg Shelby.

Fröken Ofelias brev till fru Shelby hade kommit fram först två månader efter avsändandet. Således befann sig Tom redan i Legrees våld, då hon fick det. Vid den tiden var hon helt och hållet upptagen vid sin mans dödsbädd. Först sedan bestörtningen efter herr Shelbys död lagt sig, kunde hon börja forska efter Tom. Allt sökande var dock förgäves. Från fru St. Clares advokat fick hon bara veta, att slaven hade blivit såld på auktion. När Georg, som nu övertagit sin fars egendom, gjorde en affärsresa nedåt floden, besökte han New Orleans för att spana efter Tom. Sent omsider och efter många svårigheter hade han nu kommit på rätt spår.

Medan han lämnade tömmarna åt en negerpojke, kom Legree ut på trappan och frågade buttert om hans ärende.

— Jag kommer för att höra efter en slav vid namn Tom. Han har i flera år varit i min fars tjänst, och jag ämnade underhandla med er om att få köpa honom, förklarade Georg.

Legrees uppsyn mörknade.

— Den hunden har vållat mej mera förargelse än alla mina övriga slavar tillsammans. Det är den mest oförskämde och näsvise lymmel jag någonsin sett. Han uppmanar mina slavar att rymma. Jag har nyss mist två flickor, värda mer än tusen dollars stycket . . .

— Var är han? avbröt Georg häftigt. Låt mej få se honom!

— Han är där i skjulet, berättade den lille pojken, som hållit Georgs häst. Han håller på att dö.

Legree gav slaven en spark och svor över honom, men Georg skyndade genast till skjulet.

I två dagar hade Tom legat i tung dvala. Han kände nästan inga plågor. En del av gårdens folk hade nattetid smugit sig till honom och vederkvickt honom med vatten och kylande omslag. Många tårar fälldes vid hans läger av de stackars negrerna, mången tacksägelse viskades. Till och med Kassy hade besökt honom. Utan att fråga efter faran hade hon en natt smugit ner till honom och gråtande tackat honom för allt vad han lidit för hennes och Emmelinas skull.

Då Georg kom in i skjulet och såg Toms tillstånd, blev han stel av fasa.

— Är det du, Tom! utbrast han. Är detta möjligt, o, är det möjligt?

Han kastade sig på knä bredvid den döende.

— Onkel Tom, min stackars käre, gamle vän!

Tom rörde sakta på huvudet och mumlade småleende:

Så mjukt, så gott, så himmelskt ljuvt
kan Jesus dödens läger bädda.

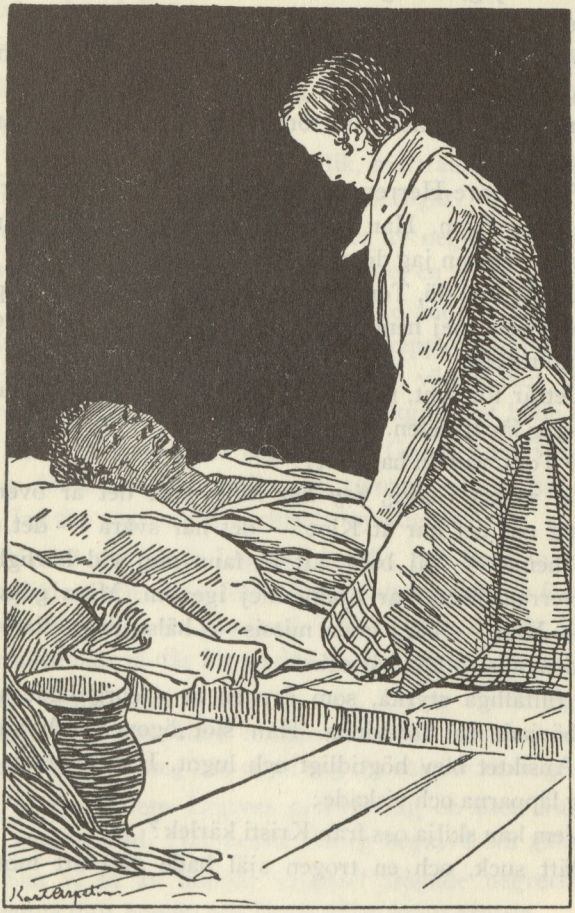

Han öppnade läpparna ännu en gång

— Käre onkel Tom, viskade Georg, tala ännu en gång till mej! Det är jag, din egen lille master Georg! Känner du inte igen mej?

— Master Georg, viskade Tom svagt och slog långsamt upp ögonen, master Georg!

Småningom klarnade hans förvirrade blick, hela hans ansikte lyste upp.

— Prisad vare Herren, mumlade han sakta, och tårar samlades i hans ögon. Han har hört mina böner. De har inte glömt mej. Nu kan jag dö nöjd.

— Du får inte dö, Tom. Jag har kommit hit för att köpa dej och ta dej med mej hem och ge dej friheten, förklarade Georg med djup rörelse.

— Det är för sent, master Georg. Jag är lycklig — jag går hem — jag får friheten.

— O Tom, vad du har lidit!

— Ja, massa Georg, *jag har lidit,* men det är över. Säj ingenting om det här åt Kloe — det här svåra — det skulle smärta henne — säj bara, att ni fann mej vid härlighetens port. Herren Jesus har hjälpt mej igenom. Mina gossar — lillan — Kloe — kära goda missis — hälsa dem alla — jag älskar dem alla — alla här också.

Den tillfälliga styrka, som åsynen av Georg hade skänkt Tom, började nu försvinna. Han slöt ögonen och andades tungt. Ansiktet blev högtidligt och lugnt. Han öppnade ännu en gång läpparna och viskade:

— Vem kan skilja oss från Kristi kärlek?

En lätt suck, och en trogen själ hade gått att möta sin Herre.

Georg var som bedövad. Han tillslöt ömt sin gamla väns ögon, och det eländiga skjulet föreföll honom som en helig plats.

Då Georg kom ut, stod Legree där med butter uppsyn. Georg fäste sina mörka ögon skarpt på honom. Han pekade på den döde och sade:

— Där ser ni ert offer! Ni har berövat honom allt, till och med livet. Hur mycket ska jag betala för hans kropp? Jag vill begrava honom anständigt!

— Jag gör inte affärer i niggerlik, muttrade Simon vresigt. För mej må ni begrava honom, var ni behagar.

— Gossar, ropade Georg till några av negrerna, hjälp mej att bära honom till vagnen, och skaffa mej en spade!

En av dem sprang efter en spade, de andra hjälpte Georg att flytta Tom. Georg bredde ut sin kappa i vagnen och lät varsamt lägga dit den döde. Därefter vände han sig mot Legree, som visslande och med låtsad likgiltighet hade sett på.

— För det brott ni här begått, sade Georg, ämnar jag åtala er. Jag förklarar högt inför era tjänare, att ni har begått *mord*. Jag ska ange er för närmaste myndighet.

— Var så god, sade Legree hånfullt, här finns ingen enda vit på gården, och ni vet förmodligen, att svarta inte får vittna. Hur vill ni bevisa ert påstående? För övrigt förstår jag inte, varför ni bråkar så där för en död niggers skull.

Detta skulle Legree inte ha sagt. Georg vände sig ögonblickligen om och fällde honom med ett våldsamt slag till marken. Därefter steg han upp i vagnen och for sin väg.

Ett stycke bakom Legrees område låg en liten kulle med några vackra träd. Här beslöt Georg begrava sin gamle vän.

— Ska vi ta av honom kappan? frågade negrerna, som springande följt honom och beredvilligt grävt graven.

— Nej, svarade Georg, han ska behålla den. Det är det enda jag kan ge honom.

De lade ner honom, insvept i kappan, och skottade igen

graven över honom. Georg gav negrerna var sitt silvermynt.

— Tack, gossar! sade han med rörd och sorgsen stämma.

Men de dröjde att avlägsna sig.

— Om massa ville köpa oss ändå, tiggde en av dem. Vi skulle arbeta så flitigt.

— Det är tyvärr omöjligt, sade Georg.

Och han vinkade vänligt åt dem, när de bedrövade gick tillbaka till sitt elände. Då han blev ensam, föll han på knä vid graven.

— O, evige Gud, hör mitt löfte! bad han. Från denna stund vill jag ägna alla mina krafter åt att driva slaveriets fruktansvärda förbannelse ur mitt land.

Räddning och återseende

På plantagen hade man under senaste tiden alltmer börjat viska om spökerierna. Det berättades att man mitt i natten hörde det tassa i trapporna fast alla dörrar var låsta. Hur spöket såg ut, visste man visserligen inte så noga, men att det var insvept i ett vitt lakan, därom var alla överens.

Legree kunde inte undgå att höra dessa viskningar, och de inverkade på honom till den grad, att han, sedan han hade druckit sin toddy, tyckte sig se de hemskaste syner. På kvällarna vidtog han sina försiktighetsmått. Han ställde en stol framför dörren, låste den väl, och ställde lampan brinnande på bordet, där hans båda laddade pistoler låg. Men ändå hade han de förskräckligaste drömmar.

På kvällen efter Toms begravning tog han sig ett grundligt rus. Det skänkte honom äntligen sömn. Men ett par timmar senare väcktes han till hälften av en hes viskning, som hördes tätt invid hans huvudkudde. Han gjorde häftiga ansträngningar att vakna, men det låg en tyngd över honom, som han inte kunde skaka av sig. I detta tillstånd mitt emellan sömn och vaka såg han framför sig en gestalt, som småningom antog formen av hans mor i liksvepning. Han visste, att dörren var öppen, och att något fanns bredvid honom — något långt och vitt. Spöket stod orörligt framför hans säng, och en hemsk röst väste i hans öra:

— Kom! Kom! Kom! Jag är här för att hämta dej.

I detsamma släcktes lampan, och medan Legree kallsvettades av ångest, försvann uppenbarelsen, utan att han märkte hur. Han kastade sig ur sängen och vacklade till dörren. Den var låst... Han föll avsvimmad till golvet.

Kassy — ty det var naturligtvis hon — försvann till sitt gömställe på vinden, där Emmelina väntade, färdig till flykt.

Från den stunden drack Legree ännu mer för att döva sina förvirrade tankar. Men det hjälpte inte. Hans ogärningar förföljde honom natt och dag. Samvetskvalen hemsökte honom, och i nattens tystnad återsåg han i förskräckliga syner alla, som han under sitt liv hade plågat och pinat.

Snart visste alla, att han var svårt sjuk. Ingen vågade komma i närheten av den galne mannen; ensam fick han kämpa sin kamp, utan vänner och övergiven av sina negrer.

Kassy och Emmelina var då försvunna. När tjänarna under natten efter Toms begravning väcktes av Legrees ångestrop och såg ut genom fönstret, märkte de i halvdunklet två vita gestalter, som ilade åt landsvägen till. Ingen vågade sig ut, och ingen tänkte på Kassy och Emmelina. Det troddes tvärtom allmänt, att de vita gestalterna var spöken, som skrämt massa, så att han hade svimmat.

I soluppgången satte sig Kassy och Emmelina att vila i en lund invid vägen. De åt lite och tog på sig andra kläder. Kassy klädde sig i en svart dräkt. På huvudet hade hon en liten hatt med tät slöja. Hon skulle uppträda som en kreolsk dam, och Emmelina skulle föreställa hennes kammarjungfru.

Då de tidigt på morgonen kom fram till närmaste stad, köpte Kassy en koffert, som skickades till det hotell, där hon ämnade ta in. Den första hon fick se, var Georg Shelby, som på samma hotell inväntade ångbåten. Kassy hade genom sitt titthål på vinden sett när han kom till plantagen och vad som sedan hände. Hon blev glad över, att han fanns i hennes närhet.

Kassy spelade förträffligt sin roll som fin dam, och som hon hade gott om pengar, väckte hon inga misstankar hos hotellpersonalen. Mot kvällen kom ångbåten, och Georg hjälpte henne artigt ombord. Kassy gick genast ner i sin hytt och

Legree hade förskräckliga syner

stannade där tillsammans med Emmelina så länge resan på Röda floden varade.

Men då färden fortsattes på en större båt uppför Mississippi, började Kassy ofta sitta uppe på däck. Georg betraktade henne uppmärksamt. Han kunde inte förstå, var han hade sett henne förut; hennes drag föreföll honom så bekanta. Kassy, som hade fattat förtroende för honom, talade en dag om hela sin levnadshistoria. Georg rördes av berättelsen om hennes lidanden och lovade hjälpa henne så mycket han kunde att uppnå frihetens land — Kanada.

En dag satt Georg och samtalade med en dam, som kände till hans hemtrakt. Kassy satt bredvid och lyssnade till vad de sade.

— Hon var en så vacker och glad flicka, hörde hon Georg säga, min mor höll av henne som en dotter och hade gett henne en god uppfostran.

— Vad hette hon? sade den främmande damen.

— Hon hette Elisa.

— Var hon född i era föräldrars hus?

— Nej, min far hade köpt henne på en av sina resor och skänkt henne åt min mor. Hon betraktades som en medlem av familjen, även sedan hon gift sej.

— Jaså, blev hon gift?

— Ja, hon gifte sej med en utmärkt duktig karl. Men det blev svårt för honom — och även för Elisa — de måste fly; nu är de i Kanada, och jag tror, att de har det bra.

Kassy hade flyttat sig närmare och närmare. Hon var blek, och hennes anletsdrag förrådde den högsta spänning. Slutligen lade hon sin hand på Georgs arm.

— Vet ni, av vem er far köpte den lilla Elisa? frågade hon.

— Ja, det vet jag. Jag fann köpebrevet bland min fars papper. Det var en man i New Orleans, som hette Singer.

Med ett utrop föll Kassy tillbaka avsvimmad. Det blev en uppståndelse på däcket. Man sprang efter vatten och försökte väcka henne till medvetande. Men Georg lät föra ner henne i hennes hytt, där hon överlämnades åt Emmelinas omsorger. När hon kom till sans, vände hon sig mot väggen och snyftade som ett barn.

I en liten trevlig bostad i Montreal i Kanada sitter en kväll en man vid sitt skrivbord, ivrigt sysselsatt med några matematiska beräkningar. Han har nyss återkommit från den maskinverkstad, där han har sitt arbete. Hans hustru och deras två barn sitter i motsatta ändan av rummet och pratar halvhögt. En brasa sprakar i spisen och bordet är dukat för kvällsvarden.

— Nu räcker det väl för idag, Georg, ber Elisa, vi tre längtar att få rå om dej lite. Jag ska genast göra i ordning teet.

Georg lägger bort pennan och går fram till gruppen. Elisa är kanske inte fullt så vacker som förr, men över hennes intagande ansikte ligger ett uttryck av lugn och fridfull lycka.

I den stad, där de två flyktingarna landade med Harry efter färden över Eriesjön, hade de blivit bekanta med prästen. Han hade genom sina vänner skaffat Georg en utmärkt anställning. De hade fått en liten dotter, Elisa, som nu var två år. Harry hade vuxit upp till en lång pojke. Lockarna var försvunna; de passade ju inte för en skolpojke. Han hade lätt för att lära och var frisk och trevlig. Allt hade varit bra, om inte Georg ständigt hade känt en stark längtan efter någon verksamhet, som kunde gagna hans olyckliga svarta bröder.

Det knackar på dörren och Elisa går och öppnar.

— Nej, se pastorn, välkommen! ropar hon, glatt överraskad.

Det är deras förste vän i Kanada, den gode gamle prästen, som kommer.

Bakom honom står en beslöjad kvinna. Kassy och han har

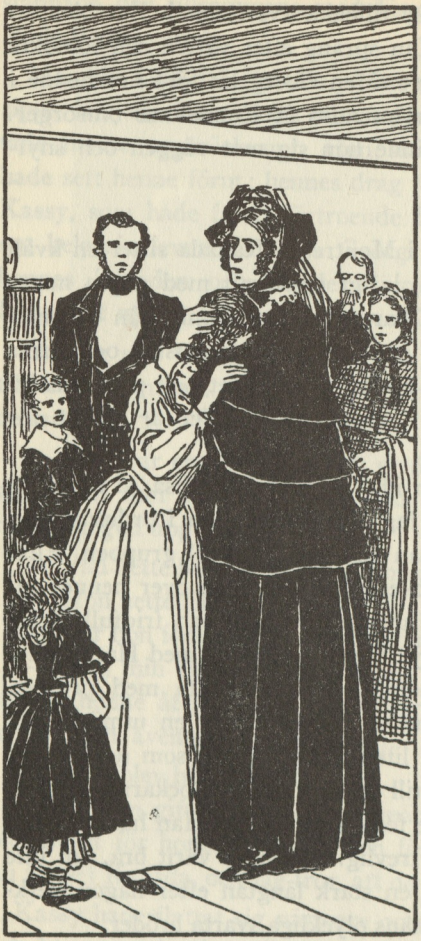

kommit överens om att han varsamt ska förbereda familjen på den stora nyheten. Då de väl kommit in, börjar därför pastorn:

— Mina vänner... hm... det händer... emellanåt... underliga... ting...

Men i detsamma stultar den lilla Elisa fram till Kassy och rycker i hennes kjol. Kassy ser i barnets drag en avbild av sin dotter, som för länge sedan slitits ur hennes famn för att säljas. Hon tvekar inte längre. Hon slår upp sin slöja, trycker dottern Elisa till sitt bröst och ropar med en snyftning:

— Elisa, jag är din mor!

Efter den första överraskningen med åtföljande tårar, kyssar och omfamningar, drar Kassy barnen till sig. Hon är förtjust i den lilla flickan, som så mycket påminner om hennes dotter, då denna var vid samma ålder. Alla är så uppfyllda av förundran och glädje, att de knappast kan tala. Men sedan

man äntligen har slagit sig ner kring tebordet, börjar pastorn förklara allt.

Kassy hade genom Georg Shelby fått visshet om, att den Elisa han talade om på ångbåten, verkligen var hennes dotter, som för många år sedan blev ryckt från henne och såld till herr Singer i New Orleans. Kassy for då genast till Kanada och sökte upplysningar om sin dotter av alla hon träffade på. Hon blev visad till prästen i den lilla stad, där flyktingar brukade landstiga, och han blev så rörd över hennes olyckor och över den glädje, som väntade henne, att han följde henne till Montreal och hjälpte henne att finna Elisa.

Genom denna återförening blev Kassy helt förändrad. Hennes anfall av vild förtvivlan försvann alldeles, och det milda väsen hon hade ägt i sin ungdom återkom allt mer. De båda barnen slöt sig ömt till henne, och hon fick nu erfara lyckan att vara omgiven av den kärlek och tillgivenhet, som hennes hjärta längtat efter under så många sorgliga år.

Georg Harris kunskapstörst och hans iver att verka för sina rasfränder tilltog alltmer, och därför reste han med sin familj till Frankrike, där han tillbringade fyra år under trägna studier. Han återvände sedan till Amerika, men snart beslöt han att fara till negerstaten Liberia i Afrika för att där börja sin verksamhet. Sin familj hade han naturligtvis med sig. Även Kassy och Emmelina, som inte ville skiljas från henne, följde med.

Och lilla Topsy, som efter St. Clares död hade farit med fröken Ofelia till hennes hem i nordstaterna, hur gick det med henne? Jo, i början väckte hon mycket förvåning i det något stela hemmet, men den varma tillgivenhet hon hyste för sin fostermor gjorde henne snart till familjens älskling. Hon var duktig och händig och hade ett så livligt och glatt lynne, att hon trots sin svarta hudfärg blev en solstråle för alla.

Befriaren

Georg Shelby hade skrivit och underrättat sin mor om dagen för sin återkomst, men han undvek att tala om Toms död.

Det var en kylig höstkväll. Fru Shelby satt framför brasan i salongen. Tant Kloe höll på att duka tebordet. Hennes svarta ansikte sken av belåtenhet, och hennes dräkt var ny och prydlig.

— Jaså, missis har fått brev från massa Georg. Skrev han ingenting om min gubbe? frågade hon, medan hon satte fram tekakan.

— Nej, det gjorde han inte. Vi får väl höra, när han kommer.

— Jag tror knappt gubben min kommer att känna igen pojkarna. Och Polly är ju så stor. Missis kan inte tro, hur duktig hon är, hon kan redan baka en majskaka lika bra som jag. Missis har ju sedlarna?

— Ja, Kloe, de ligger i skrinet därborta.

— Jag ska visa gubben dem. Han ville nog ha mej kvar, sockerbagarn, men jag tackade och sa, att nu har jag nog med pengar, för nu kommer gubben hem, och missis kan inte undvara mej längre.

Bullret av en vagn hördes på gården.

— Det är massa Georg, skrek tant Kloe och rusade till fönstret.

Fru Shelby skyndade till dörren och omfamnades snart av Georg. Tant Kloe stirrade ängsligt ut i mörkret.

— Tant Kloe, sade Georg och lade milt sin hand på hennes axel, jag skulle ge allt vad jag äger, om jag hade kunnat föra honom tillbaka hit. Men han har gått till ett bättre land.

Fru Shelby uppgav ett rop av smärta, men tant Kloe stod tyst.

— Ta pengarna, mumlade hon slutligen, jag vill aldrig se dem mera!

Och hon vände sig om för att gå. Men fru Shelby drog henne ner på soffan och lade armen om henne, och tant Kloe lutade sitt gamla huvud mot sin matmors bröst och snyftade:

— Mitt hjärta är brustet — det är hela saken det, kära, kära missis.

Och medan hon satt där, berättade Georg om Toms död och framförde hans sista hälsningar.

Omkring en månad efter Georgs återkomst samlades alla tjänarna i den stora salen. Deras unge husbonde hade något att säga dem.

Han kom in med en pappersbunt i handen. Han delade ut ett papper till var och en av de närvarande, och det mottogs under snyftningar, tårar och glädjerop. Det var deras fribrev. Från denna dag var de inte längre slavar.

— Kära master och missis, ropade några, låt oss få vara kvar, vi vill inte lämna master och missis. Vi kan inte få det bättre än vi har haft.

— Kära vänner, sade Georg, ni behöver inte alls lämna oss. Vi behöver er allesamman, men ni är nu fria män och kvinnor, och jag ska betala er lön för ert arbete.

En gammal neger utropade snyftande:

— Låt oss tacka Herren!

Hela skaran föll på knä och uppstämde en lovsång. Därefter berättade Georg om Toms död.

— Det var på hans grav jag gav Gud ett löfte att ge alla mina slavar fria, sade han. Tänk därför på er frihet, var gång ni ser onkel Toms stuga, och låt den stugan vara er en maning att bli lika redliga och fromma, som han var!

BRA SAGA BÖCKER

	Saga nr
Amik, Amik hos indianerna, Amik i Italien av *Estrid Ott*	260, 282, 298
Andersens sagor I o. II	112, 113
Australiens hemlighet av *Harald Johnsson*	145
Barnen i Nya Skogen I o. II av *Fr. Marryat*	243, 244
Barnens paradis av *Elsa Beskow* m. fl.	96
Baron Münchhausens underbara äventyr	64
Billy Boy av *G. Ford*	82
Björnjägarens son av *Carl May*	99
Boerhjälten av *A. Niemann*	14
Borstis av *Vigdis Rojahn*	252
Bröderna Grimms sagor I o. II	17, 87
Columbus son av *Hans Baumann*	307
De tolv trådarna av *Brita Reuterskiöld*	254
De tre musketörerna av *Alexandre Dumas*	133
Den flygande holländaren av *Fr. Marryat*	314
Den heliga Genoveva av *H. Wendell* och *H. Gyllander*	46
Den heliga Lucia av *Harald Johnsson* m. fl.	135
Den Lustiga Vägen av *Birgit Bergkvist*	265
Den siste mohikanen av *J. Fenimore Cooper*	37
Den unge boerhjälten av *A. Niemann*	14
Det sjunkna guldskeppet av *H. von Zobeltitz*	61
Det var en gång en speleman av *Titt Fasmer Dahl*	234
Dirk Trom av *Johan Kiewit*	175
Djingis khan av *Y. Girault*	306
Drummelbergs husdräng av *Walter Stenström*	241
Döbelns medaljer av *Yngve Åström*	227
En världsomsegling under havet av *Jules Verne*	70
Examen i Ruskaby av *Walter Stenström*	241
Fickó av *Fertsek Ferenc*	246
Flickan som försvann av *E. A. Hart*	300
Franska sagor av *Laboulaye* och *Perrault*	12
Fru Skata i trolltallen av *Greta Carlsson*	156
Från pol till pol av *Sven Hedin*	274
Fyra öre för ett hus av *Margaret J. Baker*	267
Genom öknen av *Henryk Sienkiewicz*	154
Grimms sagor I och II	17, 87
Grottpojken av *M. A. McIntyre*	63
Gula Vargen av *A. Ersley*	15
Gullivers underbara resor av *Jonathan Swift*	10
Gurra skriver dagbok av *Ella Sennegård*	287
Gutenberg i Hönslösa av *Henrik Wranér*	51
Gänget på Skansen av *Bengta Olsson*	284
Havets hjältar av *R. Kipling*	65
Heidi av *Johanna Spyri*	237
Heja, Traskelinken av *S. Gran*	276
Herr Spinnespång av *Irma S:t Cyr Jonsson*	242
Hjortdödaren av *J. F. Cooper*	138

	Saga nr
Hjälten från Panama av *S. Brereton*	105
Huckleberry Finns äventyr av *Mark Twain*	166
I Hoppareland av *Ingrid Wallerström*	196
I Hönslösa och Halmåkra av *Henrik Wranér*	31
I tonernas värld av *Titt Fasmer Dahl*	235
Ingen får ro på Svartsjön av *Geoffrey Trease*	299
Isviddernas folk av *H. Washburne* o. *Anauta*	283
Ja och nej av *Helena Nyblom*	26
Jagad genom Högländerna av *R. L. Stevenson*	280
Jakob Ärlig av *Fr. Marryat*	157
Jan och Jon och Lilltrollet av *Einar F. Månsson*	141
Jim Jarvis av *W. Burton*	211
Jorden runt på 80 dagar av *Jules Verne*	5
Jungman Niklas Bock av *Frida Åslund*	163
Jörn och Jesper av *Kaj Juel Nielsen*	229
Ka, eldtämjaren av *Berndt Orre*	309
Kalabalik i gamla Rom av *Henry Winterfeldt*	290
Kapten Grants barn av *Jules Verne*	21
Kasper Kul av *A. Bergman*	206
Kungens lille doktor av *Ingrid Wallerström*	215
Könnick av *Frida Åslund*	107
Lasse den late av *Hugo Vallentin* m. fl.	108
Lastbilen Teodor, Lastbilen Teodor och Jan av *Elizabeth Chapman*	275, 292
Lateper av *Einar F. Månsson* m. fl.	165
Lenni-Moj av *Nina Dahl*	250
Leopardriddaren av *W. Scott*	311
Lilla Stumpen och Stora Klumpen av *A. Nordlund*	225
Lilleplutt och Farbror Långtibort av *Helge Törnros*	266
Livade lekkamrater av *Aino Nordlund*	255
Lucia av *Harald Johnsson* m. fl.	135
Lurifax och Spjuver av *Walter Stenström*	248
Lustiga Vägen av *Birgit Bergkvist*	265
Malin träffar Nalle Rödnos av *Gustav Sandgren*	291
Mammutjägarnas grottor av *Hans Baumann*	273
Marit av *Vigdis Rojahn*	272
Massor av misstänkta av *Yngve Berg*	279
Mattias Sandorf av *Jules Verne*	39
Mera om Heidi av *Johanna Spyri*	247
Mest om vår hemliga klubb *av Ella Sennegård*	295
Moby Dick av *Herman Melville*	281
Modjim av *Nina Dahl*	240
Mount Everest av *John Hunt*	268
Musikens trollmakt av *Titt Fasmer Dahl*	256
Mycket väsen för ingenting av *Ch.* och *Mary Lamb*	125
Münchhausens äventyr	64
Månen i lågor av *Erich Dolezal*	312
Månen tur och retur av *Tenfjord-Oxaal*	285
Nalle Brum av *Roar Colbiörnsen*	164
Nulle Nallesson I och II av *Gösta Reuterswärd*	212, 222
När katten är borta av *Chr. Bentzon*	233
Onkel Toms stuga av *Harriet Beecher Stowe*	4
Pelle blir prins av *Kaj Juel Nielsen*	220
Pelle Glader av *Hugo Gyllander* m. fl.	213

	Saga nr
Pelle Vallare av *Louis Moe*	76
Pellefant i Gottlandet av *Rune Andréasson*	262
Per och Greta av *Johanne Grieg Cederblad*	232
Per och Kraxan av *Filip Olsson*	253
Piff och Paff av *Maria Olofsson*	187
Plask och Plums, värmeledningstroll av *Britt Martiin*	251
Porträttet av Kate av *Doris Gates*	296
Prins Hummelum av *Anna Wahlenberg*	86
Prins Prigio av Pantouflia av *Andrew Lang*	158
Prinsen och tiggargossen av *Mark Twain*	41
Prinsessan som inte ville äta havresoppa av *Walter Stenström*	248
Punkt av *Hans Baumann* ..	264
Puttefnask och Storebrask av *K. G. Ossiannilsson* m.fl.	126
På drift med Delfinen av *Peter Dawlish*	278
Robin Hood av *Yngve Berg*	294
Robinson Kruse av *Daniel Defoe*	2
Rosen och ringen av *William Thackeray* ..	74
RS 11 svarar inte av *Erich Dolezal*	286
Rulle Räka av *Gunvor Håkansson*	238
Ruskaby skola av *Walter Stenström*	241
Rymdkadetten av *R. Heinlein*	313
Rövad av irokeserna av *A. Jürgen*	303
Sagolandet av *Hugo Gyllander* m. fl.	230
Sagospel och teaterstycken av *Ulrika Widmark* m. fl.	42
Se upp för Långe Jan av *Cyrus Mannervik*	301
Sigurd och hans tappra följe av *Sigrid Undset*	305
Siste mohikanen av *J. Fenimore Cooper* ..	37
Skatten i Tysta dalen av *Yngve Berg*	304
Skinnstrumpa av *J. Fenimore Cooper* ..	239
Slottet och Silverslanten av *Margaret J. Baker*	277
Soria Moria slott av *Asbjørnsen* o. *Moe* ...	168
Ståndaktiga Jenny av *R. Godden*	289
Susan, Bill och schäfern av *Malcolm Saville*	293
Svanevit och Rosenröd av *Helena Nyblom*	38
Svenska Folksagor I, II och III av *Fridtjuv Berg,*	1, 7, 150
Svenska Sägner av *Hugo Gyllander*	20
Sveriges blåa band av *Nanna Lundh-Eriksson*	169
Svick — uttern av *H. Kocher*	310
Tam igelkott bortsprungen av *Peter Mattheus*	263
Tattar-Anna av *H. Floden* ..	193
Tilanders Igge av *Ursula Brenning*	270
Titta vi flyger av *Åke Milles*	261
Tom Sawyer, Tom Sawyer som detektiv, Tom Sawyer på resa av *Mark Twain*	146, 190, 194
Tomma Huset av *M. Martinell*	315
Trojanska kriget av *Fridtjuv Berg*	9
Trolleri för halva slanten av *Edward Eager*	297
Tusen och en natt I, II o. III av *Anna Wahlenberg*	3, 8, 56
Två års ferier av *Jules Verne*	27
Valskungen i Wien av *H. Walterhausen*	308
Vi besegrade Mount Everest av *John Hunt*	268
Vägen till Alaska av *Vitalis Pantenburg*	269
Ökenstormen av *L. Forster*	302
Öknens ande av *Carl May* ..	93

Gåva av förlaget

Svenska
Barnboks-
Institutet
STOCKHOLM

Onkel Toms stuga

Tom är en negerslav som i berättelsens början lever tillsammans med sin familj under ganska lugna och lyckliga förhållanden. Hans herrskap är snälla människor, som håller av honom och som uppmuntrar hans stapplande försök att lära sig läsa och skaffa sig kunskaper.

Men en vacker dag råkar hans herre i penningsvårigheter och ser ingen annan möjlighet än att sälja sin trogne Tom. Och nu börjar Toms långa lidandeshistoria. Han skils brutalt från hustru och barn och råkar i händerna på slavägare, vilkas grymhet inte känner några gränser.

För att bära sin olycka och även hjälpa sina kamrater igenom eländet hämtar Tom kraft ur sin barnafromma gudsförtröstan och även ur enskilda människors godhet. Och tack vare sin okuvliga själsstyrka är det trots allt som en segrare över gemenhet och ondska han slutligen dör.

"Onkel Toms stuga" är inte bara en sorglig bok; den griper också bl. a. genom sina varmhjärtade och humoristiska barnskildringar — å ena sidan den svarta odygdspåsen Topsy, å den andra den änglalika herrskapsflickan Eva, slavarnas ögonsten.

Harriet Beecher Stowe (1812—1906) skrev Onkel Toms stuga (Uncle Tom's Cabin) som följetong i en liten landsortstidning 1852. Hon fick glädjen att uppleva hur hennes flammande protest mot människors grymhet mot människor bidrog till att negerslaveriet upphävdes genom det nordamerikanska inbördeskriget.

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

Pris 6 kronor 50 öre

Saga 4
pf 10—14

H. BEECHER STOWE

Onkel Toms stuga

SAGA

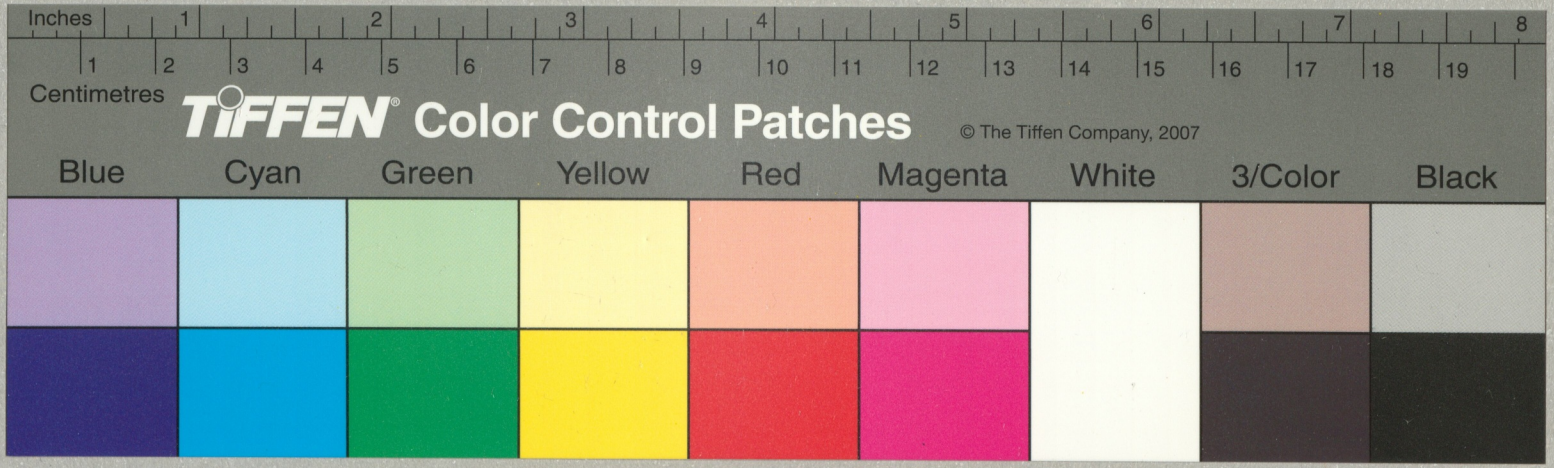
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
TIFFEN® Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black